

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**BAĞIMLILIK BENZERİ YEME DAVRANIŞININ ALGILANAN
ROMANTİK İLİŞKİ KALİTESİ, BEDEN MEMNUNİYETİ, KİŞİLİK
EĞİLİMLERİ VE HEDONİSTİK YEME İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SENA KAYA

İSTANBUL, 2022

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**BAĞIMLILIK BENZERİ YEME DAVRANIŞININ ALGILANAN
ROMANTİK İLİŞKİ KALİTESİ, BEDEN MEMNUNİYETİ, KİŞİLİK
EĞİLİMLERİ VE HEDONİSTİK YEME İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SENA KAYA
(200133010)**

**Danışman
(Dr. Öğr. Üyesi Filiz Kumova)**

İSTANBUL, 2022

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
TEZ ONAY FORMU

13/05/2022

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Anabilim Dalı'nda 200133010 numaralı Sena KAYA'nın hazırladığı "Bağımlılık Benzeri Yemeyin Romantik İlişki Kalitesi, Beden Memnuniyeti, Kişilik Özellikleri ve Hedonistik Yemeyle İlişkisinin İncelenmesi" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 13/05/2022 Cuma günü saat 11:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Çekme/Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı .../.../20... tarihinde, saat ...:.. da yapılacaktır.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının "Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışının Algılanan Romantik İlişki Kalitesi, Beden Memnuniyeti, Kişilik Eğilimleri ve Hedonistik Yeme ile İlişkisinin İncelenmesi", şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. (Danışman) Dr. Öğr. Üyesi Filiz KUMOVA	..Kabul...
2. Prof. Dr. Haşim Ercan ÖZMEN	..Kabul...
3. Dr. Öğr. Üyesi Barkan ESKİİLİ	Kabul.....
4.	
5.	
6. (İkinci Danışman)*.....	

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sena Kaya

TEŞEKKÜR

Klinik bilgi ve becerimi geliştirmem için bana destek olan, olanak sağlayan ve akademik gelişimim için destekleyen Marmara Üniversitesi Tıp Fakóltesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı başkanı sayın Prof. Dr. Neşe PERDAHLI FİŐ'e, bir hoca kadar bir abla da olan sayın Doç. Dr. Ayře Burcu ERDOęDU'ya, tüm çalışma arkadaşlarıma, tez döneminde zorlukları ve güzelliikleri birlikte yaşadığım arkadaşlarım Elif BAYRAKTAR, Uygur YILDIRIM, şevval KIZILKÖY ve Dilara GÖRGÜLÜ'ye, kıymetli dostluklarına her daim minnettar olduğum Pelin UZUN, Leah Rose JULIAN ve Zeynep YÖNDEM'e, çalışma azmimi kendisinden aldığım sevgili anneme, benim için adeta ikinci anne olan canım anneanneme ve 17 yıl sonra abla olmamı sağlayan canım kardeşime destekleri ve varlıkları için teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında yanımda olan, yaşamın güzelliğini benimle paylaşırken zor zamanlarında da eksikliğini hiç hissetmediğim ve hayatın paylaştığımız her anından sonsuz keyif aldığım biricik eşim Sinan KAYA'ya belki de en büyük teşekkürü borçluyum. Sen olmasaydın bu tez süreci çok daha zor geçerci.

Sena Kaya

**BAĞIMLILIK BENZERİ YEME DAVRANIŞININ ALGILANAN
ROMANTİK İLİŞKİ KALİTESİ, BEDEN MEMNUNİYETİ, KİŞİLİK
EĞİLİMLERİ VE HEDONİSTİK YEME İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Sena Kaya

ÖZET

Bu çalışmada yetişkin kişilerde bağımlılık benzeri yeme davranışı ile romantik ilişki kalitesi, hedonistik yeme, beden memnuniyeti ve kişilik eğilimleri arasındaki ilişkiler, söz konusu faktörlerin bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerindeki yordayıcı gücü incelenmiştir. Aynı zamanda cinsiyet, medeni durum, yaş, beden kitle indeksi ve kişilerin sigara içme durumları gibi demografik faktörlerin bağımlılık benzeri yeme davranışı eğiliminde bir farklılaşmaya sebep olup olmadığının anlaşılması da amaçlanmıştır. Çalışmaya 18-63 yaş arası 768 kişi katılmıştır. Araştırmada katılımcıların sosyo-demografik bilgilerini içeren demografik bilgiler formu, Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği, Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği, Hedonistik Yeme Ölçeği, Beden Memnuniyeti Ölçeği ve Coolidge Axis II Inventory – Plus Türkçe Kısa Formu kullanılmıştır. Araştırma verileri, korelasyon, çoklu doğrusal regresyon, iki yönlü ANOVA, iki yönlü ANCOVA, Mann-Whitney U ve bağımsız gruplar t-Testi analizleri kullanılarak incelenmiştir. Araştırma bulguları, hedonistik yeme, beden memnuniyeti ve Sınır-Durum kişilik eğiliminin bağımlılık benzeri yeme davranışlarını yordadığını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, yaş kontrol edildiğinde, evli bireylerin bağımlılık benzeri yeme davranışının bekar bireylerinkinden anlamlı ölçüde yüksek olduğu bulunmuştur, Araştırma sonuçları ayrıca, BKİ değeri 25’in üstünde olan katılımcıların hem bağımlılık benzeri yeme davranışı hem de hedonistik yeme eğilimlerinin BKİ’i 25 ve altında olanlarınkinden anlamlı ölçüde daha yüksek olduğunu göstermiştir. Elde edilen sonuçlar yapılan literatür araştırması çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık Benzeri Yeme, Hedonistik Yeme, Romantik İlişki Kalitesi, Beden Memnuniyeti, Kişilik Eğilimleri

**EXPLORING THE RELATIONSHIPS BETWEEN ADDICTIVE-LIKE
EATING, PERCEIVED ROMANTIC RELATIONSHIP QUALITY, BODY
SATISFACTION, PERSONALITY TENDENCIES AND HEDONISTIC
EATING**

Sena Kaya

ABSTRACT

In the present study the relationship between addictive-like eating, hedonistic eating, body satisfaction, romantic relationship quality and personality tendencies, and the predictive power of the mentioned factors on addictive-like eating were explored. Furthermore, it was aimed to investigate whether demographic factors such as age, smoking status, body mass index, gender and marital status create any difference on the addictive-like eating behaviors. Overall, the study was carried out with 768 participants between the ages of 18-63. Demographic information form including socio-demographic information of the participants, Addictive-Like Eating Scale, Body Satisfaction Scale, Hedonistic Eating Scale and Coolidge Axis II Plus Turkish Short Form were used for the present study. Data were analyzed via correlation analysis, multiple regression analysis, two way ANOVA, two way ANCOVA, Mann-Whitney U Test and independent samples t-Test. The results showed that hedonistic eating, body satisfaction and borderline personality tendency were significant predictors of addictive-like eating. Furthermore, the results revealed that married participants' addictive-like eating behaviours were significantly higher than those of the single participants' when age was controlled. Moreover, results indicated that both addictive-like eating and hedonistic eating behaviours of the participants whose body mass indexes were above 25, were significantly higher than those with body mass indexes of 25 and lower. Results were discussed within the scope of literature review.

Key Words: Addictive-Like Eating, Hedonistic Eating, Romantic Relationship Quality, Body Satisfaction, Personality Traits

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı bağımlılık benzeri yeme davranışının romantik ilişki kalitesi, beden memnuniyeti, Bağımlı, Sınır-Durum ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimleri ve hedonistik yeme ile ilişkisinin incelenmesidir. Veri toplama çevrimiçi anket yöntemi ile gerçekleştirilmiş, geniş ve sosyo-kültürel açıdan çeşitli bir katılımcı kitlesine ulaşılmaya çalışılmıştır. Verilerin ulaşılabilirlik ve gönüllülük esasına göre toplanmış olması her ne kadar araştırma bulgularının temsil kabiliyetini kısıtlamış olsa da sayısal açıdan tatmin edici bir örneklem büyüklüğüne (768 kişi) ulaşılabilmektedir. Yapılan bu çalışma ile literatürün göreceli olarak bakir bu alanına güncel, kapsamlı ve önemli bilgiler kazandırılması, aynı zamanda bağımlılık benzeri yemenin obezite tedavi süreçlerinde geniş açıdan incelenmesine yardımcı olarak uygulamalı alana da katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Çalışmanın başlangıcından itibaren bilgisi, desteği ve yol göstericiliği ile her zaman yanımda olan, ilk klinik süpervizörüm ve kıymetli tez hocam Dr. Öğr. Üyesi Filiz KUMOVA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mayıs 2022

Sena Kaya

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	VII
TABLolar	XI
KISALTMALAR	XII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
1. KURAMSAL YAPIYLA İLGİLİ LİTERATÜRDE YER ALAN ARAŞTIRMALAR.....	6
1.1.YEME BAĞIMLILIĞI, YİYECEK BAĞIMLILIĞI VE	6
BAĞIMLILIK BENZERİ YEME.....	6
1.2. BEDEN MEMNUNİYETİ.....	16
1.3. BAĞIMLILIK BENZERİ YEME VE KİŞİLİK EĞİLİMLERİ İLİŞKİSİ	19
1.4. HEDONİSTİK YEME VE BAĞIMLILIK BENZERİ YEME	29
1.5. BAĞIMLILIK BENZERİ YEME VE ROMANTİK İLİŞKİLER.....	34
İKİNCİ BÖLÜM	40
2. YÖNTEM.....	40
2.1. KATILIMCILAR.....	40
2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	41
2.2.1. Demografik Bilgi Formu (EK B)	41
2.2.2. Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği (BBYDÖ) (EK C)	42
2.2.3. Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği (ARİKÖ) (EK D).....	42
2.2.4. Hedonistik Yeme Ölçeği (HYÖ) (EK E).....	43
2.2.5. Beden Memnuniyeti Ölçeği (BMÖ) (EK F)	43
2.2.6. Coolidge Axis II Inventory – Plus Türkçe Kısa Form (CATI+ TR KF) (EK G)	44
2.3. UYGULAMA	45
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	46
3. ANALİZ VE BULGULAR.....	46
3.1.VERİ ANALİZİ	46

3.2. SONUÇLAR	47
3.2.1. Güvenilirlik Analizleri ve Betimleyici İstatistikler	47
3.2.2. Korelasyon Analizleri	48
3.2.3. Çoklu Regresyon Analizleri	54
3.2.4. Grup Karşılaştırmalarına İlişkin Analizler	60
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	64
4. TARTIŞMA	64
SONUÇ VE ÖNERİLER	72
KAYNAKÇA	75
EKLER	88

TABLÖLAR

Tablo 1. Katılımcıların Meslek Dağılımları.....	41
Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Ölçekler İçin İç Tutarlılık Katsayıları	47
Tablo 3. Araştırma Değişkenlerinin Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri	48
Tablo 4. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar	48
Tablo 5-a. Kadın Katılımcılar İçin Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar	49
Tablo 6-a. Bekar Katılımcılar İçin Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar	51
Tablo 7. Yaş ile Araştırma Değişkenleri Arasındaki Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları	52
Tablo 8. Bağımlılık Benzeri Yeme ve Diğer Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki	53
Tablo 9. Katılımcıların Kişilik Bozukluğu Gruplarına Göre Belirtilmiş Sayı ve Yüzdeleri	54
Tablo 10-a. Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	55
Tablo 10-b. Kadın Katılımcılar İçin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	56
Tablo 11-a. Erkek Katılımcılar İçin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	57
Tablo 11-b. Bekar Katılımcılar İçin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	58
Tablo 12. Evli Katılımcılar İçin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları	59
Tablo 13. Katılımcıların Bağımlılık Benzeri Yeme ve Hedonistik Yeme Puanlarının Beden Kitle İndeksi Gruplarına Göre Mann-Whitney U Testi İle Karşılaştırılması	60

KISALTMALAR

ANOVA	: Analysis of Variance
ANCOVA	: Covariance Analysis
AN	: Anoreksiya Nervoza
APA	: American Psychiatric Association
ARİKÖ	: Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği
BBYDÖ	: Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği
BKİ	: Beden kitle indeksi
BMÖ	: Beden Memnuniyeti Ölçeği
BN	: Bulimia Nervoza
CATI+ TR KF	: Coolidge Axis II Inventory-Plus Türkçe Kısa Formu
DSM	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
F	: F istatistiği
HYÖ	: Hedonistik Yeme Ölçeği
n	: Kişi sayısı
OKKB	: Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu
p	: Anlamlılık düzeyi
s	: Standart sapma
sd	: Serbestlik derecesi
SPSS	: Statistical Package For Social Sciences

TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
TYB	: Tıkınırcasına Yeme Bozukluğu
t	: Bağımsız örnek t Testi istatistiği
$\bar{x}$	: ortalama

GİRİŞ

Bu çalışmada bağımlılık benzeri yeme davranışı ile algılanan romantik ilişki kalitesi, beden memnuniyeti, hedonistik yeme, Obsesif Kompulsif, Sınır-Durum ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimleri arasındaki korelasyonel ilişkilerin ve bahse konu değişkenlerin bağımlılık benzeri yeme davranışını yordayıcı gücünün incelenmesi hedeflenmiştir. Elde edilecek sonuçlar ile hem literatürde görece az sayıda çalışma bulunan bağımlılık benzeri yeme hakkında kapsamlı bir teorik alt yapı oluşturulmasına katkı sağlayacak hem de obezitenin potansiyel sebeplerinden biri olarak düşünülen bağımlılık benzeri yemenin iyileştirme çalışmalarında ve dolaylı olarak obezite ile mücadelede uygulamalı alana katkı sağlayacaktır.

Bozulmuş yeme davranışlarının bağımlılık olarak adlandırılması hakkındaki düşünceler bir süredir tartışma konusudur (Gleaves ve Carter, 2008). İlk kez Randolph tarafından 1956 yılında ortaya atılan yeme bağımlılığı kavramının halen net bir tanımı bulunmamakta (Hauck ve ark., 2018; Hebebrand ve ark., 2014) ve literatürde bağımlılık benzeri yeme davranışı, yiyecek bağımlılığı ve yeme bağımlılığı kavramları birbirlerinin yerine değişimli bir biçimde kullanılabilmektedir (Gleaves ve Carter, 2008; Schulte ve ark., 2017). Gerek fazla kilolu ya da obez grupta (Şanlıer, Türközü ve Toka, 2016), gerek obezitesi olmayan grupta (Laurent ve Sibold, 2016) gerekse de çocuklarda (Laurent ve Sibold, 2016) görülen bağımlılık benzeri yeme ya da yeme bağımlılığı kavramının toplumun genelini ilgilendirdiği söylenebilir. Yiyecek bağımlılığı/yeme bağımlılığı konusunda bazı yiyeceklerin bağımlılık yapan özellikleri olduğunu savunan bir grup araştırmacının (örn.; Gearhardt ve ark., 2009) yanı sıra, bunun daha çok bir davranış örüntüsü olduğunu ileri süren (örn.; Hebebrand ve ark., 2014; Neff ve ark., 2021) ve durumun hem biyolojik hem davranışsal boyutunun birlikte ele alınması gerektiğini savunan araştırmacılar da bulunmaktadır (örn.; Güleç-Öyekçin ve Deveci, 2012). Yiyeceklerin bağımlılık yapıcı özelliklerine dair yapılan hayvan deneylerinde ise farklı ve birbiriyle çelişen sonuçlar elde edildiğinden (örn; Bocarsly ve ark., 2011; Davis ve Carter, 2014; Zhang ve ark., 2013;) bağımlılık benzeri yeme/yeme bağımlılığı konusunda daha

fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu açıktır. Yeme bağımlılığı ya da bağımlılık benzeri yemenin obeziteye potansiyel bir açıklama getirebileceği düşüncesinin ortaya atılmasının yanı sıra (Ruddock ve ark., 2017), depresyon, anksiyete bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu ya da yeme bozuklukları gibi psikolojik/psikiyatrik rahatsızlıklarla ilişkili olduğu da çeşitli çalışmalarda gösterilmiştir (örn.; Burmeister ve ark., 2012; Burrows ve ark., 2018; Collins ve ark., 2021; Davis ve ark., 2011;). Söz konusu kavramın kompulsif davranışlar, benzer nörolojik aktivasyonlar, davranışın kontrol edilemezliği gibi bağımlılıkla örtüşen özellikleri anoreksiya nervoza (AN), bulimiya nervoza (BN) ve tıkmircasına yeme bozukluğu (TYB) gibi yeme bozuklukları için yapılan çeşitli çalışmalarda ortaya konmuştur (Davis ve Claridge, 1998; Gleaves ve Carter, 2008; Goldier ve Park, 2015; Romero ve ark., 2019; Speranza ve ark., 2012).

Yeme bağımlılığı ve/veya bağımlılık benzeri yeme üzerine yapılan bazı çalışmalarda beden memnuniyetsizliği ve yiyecek bağımlılığının pozitif yönlü bir ilişkisi olduğuna dair bulgular elde edilmiştir (örn.; Meadows ve ark., 2017; Şanlıer ve ark., 2016; Wu ve ark., 2020;). Beden memnuniyeti kişinin bedeni hakkında olumlu bir düşünce yapısına sahip olması iken (Avalos ve ark., 2005) beden memnuniyetsizliği kavramı kişinin vücudunun tamamından ya da bir bölümünden hoşnutsuzluk duymasındır (Stice ve Shaw, 2002). Yapılan uzun dönemli bir çalışmada kız ve erkek çocuklarındaki beden memnuniyetsizliğinin, ileriki yaşlarda en az bir yeme bozukluğu semptomu ve çeşitli bağımlılıklar ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Bornioli ve ark., 2019). Beden memnuniyetsizliği, özellikle kilo vermenin ya da zayıflığın övüldüğü durumlarda, anormal diyet davranışını tetiklemesiyle birlikte çeşitli yeme bozuklukları için potansiyel bir risk faktörü oluşturmaktadır (Stice ve Shaw, 2002). Bağımlılık benzeri yeme/yeme bağımlılığı ile beden memnuniyeti ya da memnuniyetsizliğini ele alan çalışmaların genellikle üniversite öğrencileri ile yapıldığı ve az sayıda olduğu göze çarpmaktadır (örn.; Şanlıer ve ark., 2016; Wu ve ark., 2020). Bu durum, ilgili konudaki yeni çalışmaların gerekliliğine işaret etmektedir.

Bozulmuş yeme davranışlarını ele alan çalışmalarda incelenmesi önemli olan bir başka konu da kişilik özellikleridir. Çeşitli yeme bozuklukları üzerine yapılan

çalışmalarda; AN'da Obsesif Kompulsif özelliklerin (örn.; Davis ve Claridge, 1998), tıknırcasına yeme bozukluğunda acıdan kaçınma ve BN'de olumsuz duyguları daha sık deneyimleme gibi kişilik özelliklerinin (örn.; Peterson ve ark., 2010), duygusal yemede ise nörotisizm çatısı altında dürtüsellikğin sıkça görüldüğü (örn.; Elfhag ve Morey, 2008) tespit edilmiştir. Bağımlı Kişilik özelliklerinin ya da Bağımlı Kişilik Bozukluğunun da aşırı yeme (örn.; Lent ve Swencionis, 2012) veya AN ve BN gibi yeme bozukluklarında çeşitli oranlarda birlikte görüldüğü tespit edilmiştir (örn.; Wonderlich ve ark., 1990). Bu kapsamda, Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimi ile bağımlılık benzeri yeme davranışı arasındaki ilişkinin de bu çalışmada incelenmesinin faydalı olacağı değerlendirmesi yapılmıştır. Yeme bağımlılığı üzerinde yapılan çalışmalarda dürtüsellikğin, yeme bağımlılığı özelliklerini gösteren kişiler için belirgin bir kişilik özelliği olduğu görülmektedir (örn.; Tekin ve ark., 2018; Wolz ve ark., 2016). Dürtüsellik aynı zamanda Sınır-Durum kişilik bozukluğunun ya da eğiliminin belirleyici özelliklerinden biridir (Barker ve ark., 2015). Sınır-Durum kişilik özellikleri belirgin olan kişiler, duygu durumlarını düzenlemekte zorlandıklarından madde kullanımına da yatkın olabilmektedirler (Bornovalova, 2005). Dürtüsellik ve bağımlılığa olan yatkınlığa dair bulgular sebebiyle Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimi ile bağımlılık benzeri yeme arasındaki ilişkinin incelenmesinin önemli olacağı düşünölmüştür.

Kompulsif davranışlar bağımlılıkların bir özelliği olduğundan (American Psychiatric Association [APA], 2013) bağımlılık benzeri yeme kavramı söz konusu olduğunda Obsesif Kompulsif kişilik eğiliminin de incelemeye değer olduğu düşünölmektedir. Örneğin, alkol bağımlıları ile yapılan bir çalışmada alkol bağımlısı olan kişilerin olmayanlara göre Obsesif Kompulsif kişilik özelliklerinin daha fazla olduğu gözlenmiştir (Suzuki ve ark., 2002). Gerek psikanalitik gerekse DSM-5 (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders-5) açısından bakıldığında, Obsesif Kompulsif kişilik özelliklerine sahip olan kişiler katı, kuralcı ve ritüellerine bağlı kişiler olarak adlandırılmaktadır (Pollak, 1987; APA, 2013). Obsesif Kompulsif kişilik özellikleri ve bazen de Obsesif-Kompulsif bozukluk AN ve BN gibi diğer yeme bozukluklarında da görüldüğünden (örn.; Anderluh ve ark., 2013; Jimenez-Murcia ve ark., 2007) bir bozulmuş

yeme davranışı olarak değerlendirebileceğimiz bağımlılık benzeri yeme ile Obsesif Kompulsif kişilik eğiliminin ilişkisini incelemek çalışmamız için önemli bulunmuştur.

Yeme bozuklukları çalışmalarında romantik partnerlerin ilişkisi önemli bulunan bir araştırma konusudur (Tolmacz ve ark., 2021). Partnerlerin birbirlerinin diyet davranışını ve kilo alma-vermeye dair davranış ve düşüncelerini etkileyebildikleri bilinmektedir (Markey ve ark., 2001). Yeme bozukluğuna sahip bir partnerle ilişkisi olan kişiler, bu romantik ilişkilerde strese maruz kalabilmekte, olumsuz düşüncelere ve duygulara sahip olabilmektedir; bu durum da partnerleri ile olan ilişkilerini olumsuz etkileyebilmektedir (van den Broucke ve ark., 1995). Van den Broucke ve Vandereycken'in (1988) yapmış oldukları gözden geçirme çalışmasında yeme bozukluğu olan evli kişilerin, özellikle hastalığı evlenmeden önce başlamış olanların, hastalık seyri bakımından daha zor bir süreç yaşayabileceklerine dikkat çekilmiştir. Aynı çalışmada iyi bir ilişkileri olsa dahi yeme bozukluğu olan kişilerde ilişkisel sorunların hastalığın gidişatını olumsuz etkileyebileceğine dair görüşler de belirtilmiştir. Diğer yeme bozukluklarının romantik ilişkiler konseptinden incelendiği çeşitli çalışmalar olsa (örn.; Bulik ve ark., 2012; Bussolotti ve ark., 2002) da bağımlılık benzeri yeme konusuna yakın/eş değer bir konu olan yeme bağımlılığı ve romantik ilişkiler üzerine yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu bilinmektedir (Moore ve ark., 2021). Bağımlılık benzeri yeme ve romantik ilişki kalitesi üzerine yapılan bir çalışma ise bildiğimiz kadarı ile henüz bulunmamaktadır. Yeme bozuklukları açısından arz ettiği öneme bakılarak mevcut çalışmada romantik ilişki kalitesinin bağımlılık benzeri yeme ile ilişkisinin incelenmesi faydalı olacağı düşünülmüştür.

Fiziksel bir enerji ihtiyacı bulunmadığı halde hissedilen hedonik açlık (Cappeleri ve ark., 2009) sonrasında gerçekleştirilen yeme eylemi olarak tanımlanabilecek hedonistik yeme (Atik ve ark., 2019) bağımlılık benzeri yeme ile ilişkili olabilecek bir başka kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Literatürde yeme bağımlılığı ya da bağımlılık benzeri yeme ile hedonistik yeme arasındaki ilişkiyi gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Laurent ve Sibold, 2016; Loxton ve Tipman, 2017). Kontrol kaybının deneyimlenmesi bakımından bağımlılıkla benzeşen hedonistik açlık (Blundell ve Finlayson, 2011) ve dolayısıyla

hedonistik yeme, aynı zamanda yiyeceğin ödöl niteliği taşıması bakımından da yeme bağımlılığı ya da bağımlılık benzeri yeme ile ortak özellikler göstermektedir (Feig ve ark., 2018; Ruddock ve ark., 2015). Hedonistik davranışların bir başka özelliği de dürtüselliktir (Goodwin ve ark., 2016). Başlıca Sınır Durum kişilik özelliklerinden biri olan dürtüsellik (APA, 2013) hedonistik yeme ile de ortak bir noktadır. Ödüle olan duyarlılık da hem Sınır-Durum kişilik özellikleri için (Barker ve ark., 2015) hem de hedonistik açlık/yeme için (Feig ve ark., 2018) ortak bir özellik olarak göze çarpmaktadır. İlgili konuya ilişkin gerçekleştirilen çalışmalara ve bu çalışmaların ortaklaşan noktalarına bakıldığında, hedonistik yeme ile bağımlılık benzeri yeme ilişkisi ve hedonistik yeme ile Sınır-Durum kişilik eğilimi arasındaki ilişki mevcut çalışmada araştırılmaya değeri bulunmuştur.

Bu tez çalışmasında bağımlılık benzeri yeme ile algılanan romantik ilişki kalitesi, beden memnuniyeti, hedonistik yeme, Obsesif Kompulsif, Bağımlı ve Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimleri arasındaki korelasyonel ve olası yordayıcı ilişkiler incelenmiştir. Bunun yanı sıra, hedonistik yeme ve Sınır-Durum kişilik eğilimi arasındaki ilişki, katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimlerinin beden kitle indeksi (BKİ), cinsiyet ve medeni durum bakımından farklılaşması ve yaşı bir kontrol değışkeni olarak etkisi de araştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL YAPIYLA İLGİLİ LİTERATÜRDE YER ALAN ARAŞTIRMALAR

1.1.YEME BAĞIMLILIĞI, YİYECEK BAĞIMLILIĞI VE BAĞIMLILIK BENZERİ YEME

‘Yeme davranışındaki bozulmaların bir bağımlılık olarak adlandırılıp adlandırılmayacağı’, uzun süredir merak ve tartışma konusu olmuştur (Gleaves ve Carter, 2008, Bölüm 6, s 179-181.). İlk kez Randolph tarafından 1956 yılında ortaya atılan yeme bağımlılığı kavramının halen net bir tanımı bulunmamaktadır (Hauck ve ark., 2018; Hebebrand ve ark., 2014) ve literatürde bağımlılık benzeri yeme davranışı, yiyecek bağımlılığı ve yeme bağımlılığı kavramları birbirlerinin yerine değişimli bir biçimde kullanılabilmektedir (Gleaves ve Carter, 2008; Schulte ve ark., 2017). Yeme bağımlılığına atfedilen önemin bir sebebi, günümüzde bir salgın olarak da düşünülebilecek olan ve gelecek 10 yılda iki milyardan fazla insanı etkilemesi beklenen obeziteye potansiyel bir açıklama getirebileceğinin ya da buna sebep olan faktörlerden biri olarak ele alınabileceğinin düşünülmesidir (Cullen ve ark., 2017; Pelchat, 2009; Ruddock ve ark., 2017; Ziauddeen ve Fletcher, 2013). Günümüzde lezzetli yiyeceklerin sıklıkla ve kolay biçimde ulaşılabilir olmasının yeme bağımlılığına (Blundell ve Finlayson, 2011; Hebebrand ve ark., 2014) ve obeziteye (Gearhardt ve ark., 2009) giden yolda önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. 2013 yılında dünya genelinde yapılan bir araştırmada obezite oranlarının erkekler için 36,9 kadınlar içinse 38,0 olduğu bulunmuştur (Ng ve ark., 2013). Türkiye’de ise 1990-2010 yılları arasında obezite oranlarının nerede ise iki kat artarak toplum genelinde %18,8’den %36’ya yükseldiği gözlenmiştir (Erem, 2015). 2015 yılında Türkiye’de yapılan bir çalışmada da üniversite öğrencileri arasında yeme bağımlılığı oranının

%11,4 olduğu tespit edilmiştir (Kıcalı, 2015). Yeme bağımlılığı sadece yetişkinlerde değil çocuk ve gençlerde de görülebilen bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır (Laurent ve Sibold, 2016). Örneğin, Hauck ve arkadaşları (2017) yiyecek bağımlılığının yaş ile negatif yönlü bir korelasyonu olduğunu, genç bireylerde yeme/yiyecek bağımlılığının daha fazla görüldüğünü bulmuştur. Yeme bağımlılığını cinsiyet ve beden kitle indeksine (BKİ) göre ne şekilde farklılaştığına ilişkin yapılan çalışmalar çelişkili bulgulara ulaşmıştır. Kimi çalışmalar yeme bağımlılığı skorlarının en yüksek olduğu grubun obezitesi olan veya fazla kilolu grup olduğuna işaret ederek (örn.; Şanlıer, Türközü ve Toka, 2016), BKİ ile bağımlılık benzeri yemenin ve yeme bağımlılığının pozitif yönlü ilişkisi olduğunu göstermekteyken (örn.; Gearhardt ve ark., 2014; Joyner ve ark., 2015) bazı çalışmalar da yeme bağımlılığının obez olan kadar olmayan gruplarda da görülebildiğini belirtmektedir (örn.; Laurent ve Sibold, 2016). Dolayısıyla bağımlılık benzeri yemenin sadece obez bireylerde görüleceğini söylemek doğru olmayacaktır (Pursey ve ark., 2014). Cinsiyet bakımından incelendiğinde de BKİ’nde olduğu gibi araştırmalar çelişkili bulgulara ulaşmıştır. Örneğin; Carr ve arkadaşları (2020) ile Şanlıer ve arkadaşları (2016) yiyecek bağımlılığının kadınlarda daha sık görüldüğüne dair bulgularını çalışmalarında ortaya koyarken, Schulte ve Gearhardt (2018) yiyecek bağımlılığı puanlarında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadığını dile getirmişlerdir. Literatürde, medeni durum ile yeme bozukluklarının ilişkisini inceleyen çeşitli araştırmalar bulunmasına karşın (örn.; Bussolotti ve ark., 2002; Van den Broucke ve Vandereycken, 1988) bu çalışmaların az sayıda olduğu literatür araştırması esnasında fark edilmiştir. Ayrıca bildiğimiz kadarı ile benzer bir ilişkinin yeme bağımlılığı/bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerinden incelendiği herhangi bir araştırma bulunmamaktadır.

Sağlık profesyonelleri gerek gündelik yaşamdaki birçok alışkanlığın gerekse bazı bedensel ve psikolojik rahatsızlıkların yeme bağımlılığı ile ilişkili olabileceğini savunmaktadır (Burrows ve ark., 2020). Bu da yeme bağımlılığına alan yazında atfedilen önemi arttırmaktadır. Yeme davranışında bozulmalar olan kişiler, gündelik yaşamlarının önemli bir kısmında yeme eylemi, spesifik yiyecekler ya da yemek

yememe davranışı ile ilgili zihin uğraşı ve yemekten kaçınma ya da aşırı ve sık yeme gibi davranışlar göstermektedirler. Bunun yanı sıra, baş edilmesi zor duygularını düzenleme amacıyla madde kullanımına da yönelebilmektedirler (Gleaves ve Carter, 2008). Yeme bağımlılığının sadece obezite gibi fizyolojik rahatsızlıklarla değil, depresyon, anksiyete, yeme bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, gibi psikolojik rahatsızlıklarla da ilintili olduğu bir dizi çalışmada vurgulanmıştır (örn.; Burrows ve ark., 2018; Collins ve ark., 2021). Najem ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında, yüksek stresin daha yüksek yiyecek bağımlılığı düzeyi ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada düşük uyku kalitesinin de yiyecek bağımlılığı ile ilişkili olduğuna dikkat çekilmiştir. Mills ve arkadaşları (2020), yaptıkları çalışmada ise depresyonun yanı sıra yiyecek bağımlılığı da olan katılımcıların, sadece depresyonda olan katılımcılara ve kontrol grubuna kıyasla, duygu durum ilintili ve yeme davranışı ilintili psikopatolojileri daha fazla gösterdikleri ifade bulunmuştur. Meule ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında, yiyecek bağımlılığı yüksek olan katılımcıların kendi beyanlarına dayanarak, dikkat-ilintili dürtüselliklerinin (attentional impulsivity) yiyecek bağımlılığı düşük olan gruba göre daha fazla olduğu ve ilgili dürtüsellik türünün yiyecek bağımlılığı semptomlarıyla da pozitif yönde korelasyon gösterdiği ifade edilmiştir. Davis ve arkadaşlarının (2011)'nin obez bireylerle yapmış olduğu çalışma, ilgili katılımcıların depresyon, tıknırcasına yeme ya da dürtüsellik gibi özelliklerinin obez olmayan bireylere göre daha belirgin olabileceğini ortaya koymuştur. Burmeister ve arkadaşlarının (2012) yapmış oldukları çalışmada da yiyecek bağımlılığının yüksek düzey depresyon ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Yiyeceklerin bağımlılıkla ilişkili olabileceği düşüncesi, aslında Rudolph (1956)'ün yeme bağımlılığı kavramını tanımlamasından çok daha eski tarihlere dayanmaktadır. 17. yüzyıldan itibaren çeşitli yiyeceklerin rahatlatıcı ve zevk verici etkisi tanımlanmaya başlanmış ve bağımlılık kelimesinin bir madde için ilk kez kullanımı çikolata ile olmuştur (Davis ve Carter, 2014). Çeşitli araştırmalar gerek aşırı yemenin gerekse anoreksiya nervoza gibi yeme kısıtlamasını içeren davranış ve rahatsızlıkların, bağımlılık ile bağlantılı olabileceğini savunmaktadır (örn.; Gleaves ve

Carter, 2008; Goldier ve Park, 2015). Örneğin; Davis ve Claridge'in çalışmasında (1998), AN veya BN'si olan katılımcıların bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanların uyuşturucu bağımlısı bireylerin aldıkları puanlarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada kendini aç bırakma gibi özellikle AN'de görülen durumun opioid bağımlılığına benzer bir kimyasal bağımlılık yarattığı hipotezinden yola çıkılmıştır. Tran ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada da AN hastası olan katılımcıların yarısının yiyecek bağımlılığı kriterlerini de karşıladığı bulunmuştur. Speranza ve arkadaşlarının (2012) yaptığı literatür gözden geçirme çalışmasında, yeme bozukluğu olan kişilerin bir kısmının bu bozukluğu bir bağımlılık gibi deneyimlediklerini ve yeme bozukluğu olan kişilerin en az yarısının bağımlılık özellikleri de gösterdiği belirtilmiş, bu konuda ilk sırayı bulimik hastaların aldığı vurgulanmıştır. Romero ve arkadaşları (2019) yaptıkları çalışmada; BN ve TYB hastalarında yüksek sıklıkta yiyecek bağımlılığı bulunduğunu, bulimiya nervoza semptomları gösteren kadın hastaların %87'sinin yeme bağımlılığı ölçeğinden de anlamlı derecede yüksek puanlar aldığını ve yeme bozukluğu olan erkek hastalar için bu puanların kadınlardan da yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı çalışmada yeme bağımlılığı olan TYB hastalarında hastalığın tümüyle gerilemesinin daha düşük bir olasılık olduğu da belirtilmiştir. Yine Meule ve arkadaşlarının (2014) çalışmasındaki katılımcılardan, BN hastası olan kadınların tamamı, geçmişinde BN yaşamış kadınların da %30'unun yeme bağımlılığı kriterlerini de karşıladığı bulunmuştur.

Agüera ve arkadaşları (2021) yaptıkları çalışmada, yiyecek tüketiminde kontrol kaybını ve kompulsif davranışları daha çok gösteren yeme bozukluğu hastalarının hayatlarının diğer alanlarında (fiziksel, kişisel, sosyal vb.) da daha yüksek düzeyde işlevsellikte bozulmaya rastlandığını ve bu durumun, yiyecek bağımlılığının yeme bozukluğundaki ciddiyetin göstergesi olduğu görüşü ile de uyumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Davis (2013) yiyecek bağımlılığını, tıknırcasına yemeye aynı düzlemde bulunan, aynı sürecin bir parçası/devamı gibi değerlendirmiştir ancak, yeme bağımlılığı tanısında herhangi bir tıknıma atağı geçirmeye gerek olmaması ve tıknırcasına yeme öyküsü olmayan kişilerde de bağımlılık benzeri yeme davranışının

görülmesi, yeme bağımlılığının bir alt grup olarak değil ayrı bir kategori olarak değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır (Burmeister ve ark., 2012; Hebebrand ve ark., 2014). Yukarıda da belirtildiği üzere, bağımlılık benzeri yeme, yeme bağımlılığı ya da yiyecek bağımlılığı, birbirleriyle benzer özelliklere sahip ve zaman zaman literatürde birbirlerinin yerine kullanılan kavramlardır (Gleaves ve Carter, 2008; Schulte ve ark., 2017). Bunun yanı sıra, bağımlılık benzeri yeme kavramının yeme/yiyecek bağımlılığı ya da zorlantılı (kompulsif) yeme kavramlarını da kapsayan bir anlamda kullanıldığı da belirtilmektedir (Brunault ve Ballon, 2021). Bununla birlikte, bazı kaynaklar yiyeceklerin bağımlılık yapıcı özellikleri olduğunu savunurken (örn.; Gearhardt, Corbin ve Brownell, 2009), bazı kaynaklar da yeme bağımlılığını daha çok davranış örüntülerine dayalı bir bağımlılık olarak yorumlamaktadır (ötn.; Hebebrand ve ark., 2014; Neff ve ark., 2021). Genel olarak bakıldığında ise bağımlılık benzeri yemenin genetik ve çevresel etkenlerin bir araya gelerek kişileri hem biyolojik (hormonal) hem nörolojik hem duygusal hem de davranışsal olarak etkilediği geniş bir kapsamda tanımlanmasının daha uygun olacağı düşünülmektedir (Carlier ve ark., 2015; Güleç-Öyekçin ve Deveci, 2012; Ruddock ve ark., 2017). Aşağıdaki bölümde, bu kapsamda oluşturulan hipotezler ve ilgili hipotezlerin araştırma bulguları ile ne ölçüde desteklendiği hususu değerlendirilmiştir.

Yiyecek bağımlılığı hipotezi kapsamında savunulan düşünce, temelde yiyeceklerle ilgili olan bağımlılığın yiyeceklerin besin özelliklerine göre şekillendiğidir (Gearhardt ve ark., 2009; Schulte ve ark., 2017; Tekin ve ark., 2018). Evrimsel bakış açısından incelendiğinde, kalori miktarı fazla olan yiyeceklerin çekici gelmesinin yaşamsal devamlılık açısından uygun olabileceği düşünülmektedir (Gearhardt ve ark., 2009). Yüksek yağ ve şeker içeriği olan gıdalar, yiyecek bağımlılığı için tetikleyici etken konumunda olabilmekte, kişilerin bu yiyecekler söz konusu olduğunda öz kontrollerini zayıflatabilmektedir (Schulte ve ark., 2017). Hayvan çalışmalarında yiyecek bağımlılığı hipotezine destek olarak gösterilen iki özellik çekilme ve tolerans geliştirme olmuştur ve bu durumun özellikle fareler üzerinde şeker ile yapılan çalışmalarda tespit edildiği belirtilmiştir (Herb, 2019). Collins ve arkadaşlarının

(2021) yapmış oldukları kalitatif bir çalışmada, katılımcıların büyük çoğunluğu, çikolatayı ‘karşı konulması güç’ bir yiyecek olarak isimlendirmiştir. Yağ ve şeker içeriğinden bahsetmeksizin bazı çalışmalar, bağımlılık yapma potansiyelleri olan yiyecek gruplarının yüksek düzeyde işlenmiş gıdalar olduğuna işaret etmektedir (örn., Neff ve ark., 2021).

Biyolojik ve nöro görüntüleme temelli çalışmalarda, yiyeceklerin ve uyuşturucu maddelerin benzer nöral yolları kullandığına ve benzer nörotransmitter sistemlerini aktive ettiğine dair sonuçlar elde etmiştir. Bu çalışmalara göre yiyecekler, uyuşturucu ya da uyarıcı madde olarak adlandırılan maddeler ile ödül değeri bakımından benzer nöral bağlantı yollarını aktive etmektedir (örn.; Adam ve Epel, 2007; Avena ve ark., 2008; Dagher, 2010; Gearhardt ve ark., 2009). Gearhardt ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında, yeme bağımlılığı olan zayıf ve obez kişilerin, lezzetli bir besini tüketme beklentisinde olduklarında, anterior singulat korteks, medial orbitofrontal korteks ve amigdala aktivasyonlarının yeme bağımlılığı ile pozitif korelasyon gösterdiği belirtilmiştir. Aynı çalışmada ayrıca yeme bağımlılığı yüksek olan kişilerin, yeme bağımlılığı olmayanlara göre, lezzetli bir besin tüketimi düşüncesinin etkisi ile dorso lateral prefrontal korteks ve kaudat aktivasyonlarının da daha fazla olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Ödül sistemi aktivasyonunu ele alan bir başka çalışmada, Stice ve arkadaşları (2013), değişen miktarlarda şeker ve yağ kombinasyonlarını içeren besinlerin (bu besin milkshake’tir) ödül sistemi üzerindeki etkisini incelemişler; yüksek şeker ve düşük yağ içeren milkshake’in, diğer kombinasyonlara göre beyindeki klasik ödül bölgeleri olan kaudat ve putamen bölgelerini daha fazla aktive ettiğini tespit etmişlerdir. Aynı çalışmada, düşük şeker ve düşük yağ içeren milkshakelerin, güstatuar ve somatosensoriyel bölgeleri de aktive ettiğini ancak klasik ödül bölgelerinde bir aktivasyona sebep olmadığı da belirtilmiştir. İnsanlarla gerçekleştirilen bir başka çalışmada da hem karbonhidrat hem de yağı bünyesinde aynı anda barındıran yiyeceklerin, sadece karbonhidrat ya da sadece yağ barındıran besinlere göre daha fazla ödüllendirici olduğu, karbonhidrat ve yağı birlikte içeren

besinlerin kaudat, putamen ve mediodorsal talamusu içeren bir nöral ağı aktive ettiği bulunmuştur (DiFeliceantonio ve ark., 2018).

Gerçekleştirilen bir dizi hayvan çalışmasında şeker tüketiminin hayvanlarda, bağımlılık belirtisi olarak kabul edilen (APA, 2013) tolerans geliştirme ve çekilme etkilerinin görülmesine neden olduğu tespit edilmiştir. (örn.; Colantuoni ve ark., 2002; Gearhardt ve ark., 2009). Örneğin; Farelerle yapılan bir çalışma, farelerin deney esnasında cezalandırılacaklarını öğrenmiş olmalarına rağmen yine de şeker tüketimine ilişkin davranışlarını yüksek düzeyde devam ettirdiklerini göstermiştir (Oswald ve ark., 2011). Yine farelerle yapılan çalışmalarda düzenli şeker verilen farelerin uyuşturucu kullanımına benzer tepkiler gösterdikleri hem davranışsal hem de nörolojik tespit edilmiştir (Davis ve Carter, 2014). Sadece farelerle yapılan araştırmalarda değil, omurgasız ve en erken evrimleşmiş canlılardan olan planaryalarla yapılan deneylerde de şekerin bu canlılar için de ödül mekanizmasını aktive edici özelliğinin olduğu bulunmuştur (Davis ve Carter, 2014; Zhang ve ark., 2013). Wei ve arkadaşlarının (2019) yapmış olduğu çalışmada, kronik strese maruz kalan farelerin yiyecek bağımlılığı semptomlarının arttığı görülmüş ve bunun obezite gelişimine de katkıda bulunduğu yorumu yapılmıştır. Bunun yanı sıra, ilgili farelerin aynı zamanda kompulsif yeme ve tıknırcasına yeme davranışlarının da arttığı bildirilmiştir. Araştırmanın sonuçları, kronik strese maruz kalmanın, ödül sisteminde bir düzenleme problemine yol açtığı, bu sebeple de kronik stres yaşayan canlıların/kişilerin yiyecek bağımlılığına karşı daha savunmasız olabilecekleri şeklinde yorumlanmıştır. Çoğunlukla hayvan çalışmalarından elde edilen sonuçlar şekerli/yağlı besin tüketiminin bağımlılık benzeri sinyaller oluşturduğunu ifade etse de yapılan dört farklı deneyi içeren çalışmada Bocarsly ve arkadaşları (2011) farelerde bu maddelerin eksikliğinden kaynaklanan opioid çekilmesi benzeri çekilme belirtilerine rastlamadıklarını ifade etmiştir. Bu sonuç hayvan deneylerinde de zaman zaman tutarsız sonuçlar bulunabileceğine ve bu konu üzerinde daha fazla araştırma yapılmasına gerek olduğuna işaret etmektedir.

Herb'ün (2019) insanlarla yapmış olduğu doktora tez çalışmasında, herhangi bir yiyeceğin içeriğindeki maddelerin çekilme belirtilerini tetikliyor olabileceğine ilişkin kanıt sunulmuş olmasına karşın, bağımlılığın diğeri bir ölçütü olan tolerans geliştirme ile yiyecek bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki ortaya konamamıştır. İlgili çalışmanın tolerans geliştirmeye ilişkin bulguları da bazı hayvan deneylerini içeren çalışmalar ile tutarsızlık göstermektedir (Colantuoni ve ark., 2002; Wideman ve ark., 2005; Gearhardt ve ark., 2009). Bunun yanı sıra, Ziauddeen ve arkadaşlarının (2012) yeme bağımlılığı hipotezini kritik ettiğı makalelerinde, DSM'deki resmi madde bağımlılığı kriterleri ile yiyecek bağımlılığındaki davranışsal kriterlerin yalnızca kısmi olarak uyduğunu öne sürmüşlerdir.

Yiyecek bağımlılığı hipotezini ele alan çalışma sonuçları her zaman aynı tutarlılıkta olmadığından (Rippe, 2014) ya da hangi yiyecek maddesinin/maddelerinin kesin olarak bağımlılık yaptığı sorusunu tam olarak cevaplandırılmadığından (Ziauddeen ve Fletcher, 2013), bir yiyeceğin ya da yiyecek grubunun tek başına bağımlılık yapıp yapamayacağı konusunun ileri araştırmaya ihtiyaç duyduğu açıktır (Herb, 2019). Buna paralel olarak bağımlılık benzeri yemenin yiyeceklerin özelliklerinden mi yoksa bozulmuş bir yeme davranışından mı kaynaklandığı konusu da ileri araştırma gerektirmektedir (Ziauddeen ve Fletcher, 2013). Yukarıda belirtildiğı gibi birçok araştırma, bağımlılık benzeri yemenin yiyecek bağımlılığı açısından incelenmesi gerektiğini öne sürüyor olsa da gerek ilgili araştırma sonuçlarındaki tutarsızlıklar, gerekse, bağımlılık benzeri yeme davranışının, yiyeceğin kendisinden ziyade onu hatırlatan ortamlarda ya da yemek ile ilgili konuşmalarla tetiklendiğine (Espel-Hunyh ve ark., 2018; Herb, 2019), ilişkin araştırma sonuçları, bu bağımlılık türünün davranışsal bağımlılık bakış açısı ile de incelenmesi gerektiğine işaret etmektedir (Collins ve ark., 2021).

Bağımlılık benzeri yeme davranışı ile ilişkili başlıca davranışsal tema, uyuşturucu ya da alkol bağımlılığına benzer şekilde kompulsif davranış örüntüsüdür (Lüscher ve ark., 2020; APA, 2013). Buradaki kompulsif olarak tarif edilen davranışlar, uyuşturucu bağımlılığının temel davranışlarından biri olarak nitelendirilen,

sonuçlarının kişiye zararlı olacağına bilinmesine rağmen tekrar tekrar yapılmaya devam edilen davranışlardır (Di Segni ve ark., 2014; Hoebel ve ark., 2009). Bu durumun hayvan deneyleriyle incelenmesine bir örnek olarak Johnson ve Kenny (2010)' çalışması verilebilir. Bu çalışmada kalorisi yüksek ve lezzetli yiyeceklerle beslenen fareler düzenli olarak bir cezalandırma ile karşılaşmalarına rağmen bu yiyecekleri tüketmekten vazgeçmemişler ve tekrarlı bir biçimde tüketmeye devam etmişlerdir. Bu çalışmada ayrıca kompulsif yeme davranışı gösteren farelerin beyindeki D2 dopamin reseptörlerinin, tıpkı uyuşturucu bağımlısı olan insanlarda olduğu gibi azaldığı bulunmuş ve bu durum bağımlılık benzeri yeme davranışına olan nörolojik bir adaptasyon olarak değerlendirilmiştir (Johnson ve Kenny, 2010; Di Segni ve ark., 2014). Bir başka çalışmada da benzer olarak kendilerine şeker verilen farelerin gönüllü olarak cezalandırılmayı tolere ettikleri ve şeker yeme davranışını tekrarladıkları gözlenmiştir (Oswald ve ark., 2011). Hayvan deneyleri ile ortaya konan söz konusu bulgular, insanlar ile yapılan araştırmalarda da desteklenmiştir. Örneğin; Bu kompulsif davranışlar, Collins ve arkadaşlarının çalışmasında (2021) çeşitli alt gruplarda incelenmiştir. Bu alt gruplardan ilki, katılımcıların yemek ya da yiyecekler ile ilgili gelen isteğe/dürtüye dayanamamasıdır. Katılımcılar bu kompülsiyonların yiyeceklerle ilgili temalara maruz kaldıklarında tetiklendiğini ifade etmiş ve o noktadan sonra yeme davranışını gerçekleştirmenin önüne geçemediklerini belirtmişlerdir. Bu tetiklenme durumunun sadece yiyecekler görüldüğünde değil, yiyeceklerle ilgili konuşmaların geçmesi gibi durumlarda da ortaya çıkabilmesi, bağımlılık benzeri yemenin sadece yiyeceğin kimyasal özellikleri ile ilgili değil, aynı zamanda kişilerin alışkanlıkları ve davranışları tarafından da belirlenebileceğini akla getirmektedir (Lüscher ve ark., 2020). Bu kompulsif davranışlardan sonra tipik bir pişmanlık hissinin uyanması da yine bağımlılık benzeri yemenin genel bağımlılık kriterleriyle uyumlu olduğu noktalara işaret etmektedir (Collins ve ark., 2021). 2015 yılındaki bir gözden geçirme çalışmasında yiyeceklerin kompulsif bir şekilde tüketilmesinin uyuşturucu bağımlılığındaki mekanizmaya nörobiyolojik açıdan benzediği, özellikle obez kişilerde yenilen yiyeceğin verdiği hazzın uzun süreli

uyuşturucu kullanımıyla benzer olarak beklenen yüksekliğe ulaşamadığı ve bu sebeple yiyeceklerin daha fazla tüketilmeye başlandığı dile getirilmiştir (Carlier ve ark., 2015). Bu nörobiyolojik ve nörotransmitter düzeyindeki benzerlik hayvan deneyleri ile de doğrulanabilmektedir (Johnson and Kenny, 2010).

Sigara bağımlılığı ile ilişkisi açısından incelendiğinde, 14-21 yaşları arasındaki ergenlerle yapılan bir çalışmada etki büyüklüğü küçük olsa da sigara içme ve yiyecek bağımlılığı arasında pozitif bir korelasyon tespit edilmiştir (Mies ve ark., 2017). Zawertailo ve arkadaşlarının (2020)'nin yapmış olduğu gözden geçirme çalışmasında benzer nöral maddelerin sigara kullanımı ve yiyecek bağımlılığı için ortak olarak ortaya çıktığını ve her iki bağımlılığın da dopaminerjik yollarla bağlantılı olduğunu ifade edilmiştir. Bağımlılık benzeri yeme davranışının doğrudan sigara kullanımı ile ilişkisini ele alan bir çalışma bildiğimiz kadarı ile bulunmamaktadır, bu kapsamdaki çalışmalar daha çok literatürde eş değer kavram olarak kullanılan yeme bağımlılığı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Sigara bağımlılığı ve bağımlılık benzeri yeme ya da yeme/yiyecek bağımlılığı ilişkisinin anlaşılması için daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu açıktır (Zawertailo ve ark., 2020).

Yiyecekler ya da yeme davranışı üzerindeki kontrolün kaybedilmesi, bağımlılık benzeri yeme davranışının önemli göstergelerinden biri olarak çeşitli araştırmalarda ele alınmıştır (örn.; Lacroix ve Ranson, 2020). Bu kapsamda, bağımlılık benzeri yeme davranışı ile ilişkili diğer bir kavramın da kontrol kaybı olduğu söylenebilir. Ruddock ve arkadaşlarının 2015 yılında kendilerini yeme bağımlısı olarak adlandıran ve adlandırmayan iki gruba yaptıkları kalitatif çalışmada bahse konu iki grup, yiyecekler karşısında kendini kontrol etme davranışıyla ilgili karşıt görüşler belirtmiştir. Kendilerini yeme/yiyecek bağımlısı olarak tanımlayan grubun çoğunluğu, yeme davranışı ya da yiyecekler üzerinde kontrollerinin az olduğunu ve bir diyet programına uymakta zorlandıklarını ifade ederken, yeme bağımlısı olmadığını belirten gruptaki kişiler diyet yapmakta ve kendilerini yiyecekler karşısında kontrol etmekte belirgin bir zorlanma yaşamadıklarını söylemişlerdir. Van Ostrand'ın (2015) yeme bağımlılığı olan kadınlarla yapmış olduğu çalışmadaki da ana konulardan biri yemek ya da

yiyecekler üzerindeki kontrol kaybıdır. İlgili çalışmada katılımcılar, kontrol kaybıyla birlikte utanç ya da öfke gibi duyguları ve yemeyi durduramama gibi davranışları da tanımlamışlardır. Bir başka çalışmada da kontrol kaybının diğer bir türü olarak adlandırılabilir olan belirli yiyeceklere dayanmakta/karşı koymakta güçlük çekme, katılımcılar tarafından yeme bağımlılığının alt temalarından biri olarak değerlendirilmiştir (Collins ve ark., 2021). Literatür bulgularının ağırlığı, detayları yukarıda açıklandığı üzere, yeme bağımlılığındaki özelliklerin davranış örüntülerine dayalı bir bağımlılık olduğu savını destekler niteliktedir. Hem bu nedenle hem de literatürün ilgili alandaki görece bakir durumu göz önünde bulundurularak, bu araştırmada bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerine odaklanılmasına ve ilgili kavrama ilişkin tartışmalara netlik kazandıracak adımlar atılmasına katkıda bulunulması için detayları aşağıdaki bölümlerde açıklandığı üzere, bahse konu kavram ile ilişkili olabilecek psikolojik yapıların ve kişilik eğilimlerinin araştırılmasına karar verilmiştir. Literatürde değinilen çelişkili/eksik bulgular ışığında, bağımlılık benzeri yeme davranışının cinsiyet, medeni durum ve BKİ açısından farklılaşıp farklılaşmadığının ve bunun yaş ile ilişkisinin incelenmesinin de literatüre katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

1.2. BEDEN MEMNUNİYETİ

Literatür bulgularından hareketle yeme davranışındaki bozulmayla ilgili bir çalışma yapılırken, kişilerin beden algısı ve memnuniyeti konularına değinmemenin, çalışmanın büyük ölçüde eksik kalmasına neden olabileceği düşünülmüştür. Beden memnuniyetini, kişinin beden ölçülerinden ya da görünümünden bağımsız olarak bedeni hakkında olumlu görüşlere sahip olması (Avalos, 2005), beden memnuniyetsizliği ise kişinin vücut görünümünden ya da vücudunun çeşitli bölümlerinin görünümünden tatmin olmaması (Stice ve Shaw, 2002) olarak tanımlanmaktadır, ancak bu durum AN) ve BN için tanı kriteri niteliğindeki beden algı bozukluğu kavramından farklıdır; çünkü beden algı bozukluğunda bir beden memnuniyetsizliğinden ziyade, bedenin kendisi ya da bölümlerinin olduğundan

biçimsel olarak daha farklı ve çarpıtılmış bir biçimde algılanması söz konusudur (APA, 2013; Stice ve Shaw, 2002). Beden memnuniyetsizliğinin erken yaşlardan itibaren görülebildiğine örnek olarak, 2019 yılında Birleşik Krallık'ta yapılan bir araştırma gösterilebilir. Bu çalışmada 14 yaşındaki kız çocuklarının %26,5'i ve erkek çocuklarının %14,9'u bedenlerinin biçimden memnun olmadıklarını dile getirmiştir (Bornioli ve ark., 2019). Aynı çalışmada katılımcılar 16 yaşına geldiklerinde kız çocuklarının %45,1'inin ve erkek çocuklarının %19'unun en az bir bozulmuş yeme semptomu olduğu ve kız çocukları için 14 yaşındaki beden memnuniyetsizliğinin 21 yaşına geldiklerinde sigara, esrar, uyuşturucu kullanımı, kendine zarar verme ve riskli alkol tüketimi davranışını yordadığı bulunmuştur. Erkekler için de aynı yaştaki beden memnuniyetsizliği sigara içme davranışını yordamıştır.

Beden memnuniyetsizliğinin, arkadaşlar, romantik partnerler, aile üyeleri ya da medya organları gibi birçok sosyal ögenin bireyler üzerindeki, vücutlarının zayıf olması gerektiği yönündeki baskılarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Stice ve Shaw, 2002; Şanlıer ve ark., 2016). Üniversite öğrencisi kadınlarla yapılan bir çalışmada, kendini kendinden daha zayıf bir akranı ile karşılaştırmanın, kişilerin beden memnuniyetlerini ve kendilerinin karşı cins tarafından çekici bulunacağı ile ilgili düşüncelerini olumsuz yönde değiştirdiği bulunmuştur (Lin ve Kulik, 2002). Olumsuz beden yorumlarına maruz kalmanın bireylerde zayıflama çabasına yol açacağını düşünmek mantıklı görünse de bilimsel kanıtlar bunun aksine işaret etmektedir: Kiloları yüzünden ayrımcılığa uğrayan kişilerin, uğramayanlara oranla obeziteye sahip olmaları ya da obezite durumunu sürdürmeleri 2,5-3 kat daha fazladır (Stanford ve ark., 2018). Obezite ile ilgili sosyal algıyı ele alan çalışmalarda; hastalık olarak obez ya da kilolu olmanın suçlusunun kişinin kendisi olduğuna, bu kişilerin kendini kontrol edemeyen kişiler olduklarına dair olumsuz algıların bulunduğu ilişkin bulgular elde edilmiştir (örn.; Crandall ve Schiffhauer, 1998; Schwartz ve Brownell, 2004). Bunun yanı sıra, Puhl ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu çalışmada, söz konusu olumsuz sosyal algının kültürlerarası farklılaşma göstermediği bulunmuştur.

Beden memnuniyetsizliğinin anormal diyet davranışı ile birlikte, özellikle de kilo verildikçe sosyal desteğin artış gösterdiği ortamlarda, AN ve BN gibi yeme bozukluklarına; dürtü ve duygulanım kontrolünün azaldığı durumlarda ise, tıknırcasına yeme gibi fazla yemeyi de içeren yeme davranışındaki bozulmalara sebep olabilmesi, beden memnuniyetsizliğinin fiziksel ve psikolojik sağlık açısından potansiyel bir risk faktörü olabileceğini göstermektedir (Stice ve Shaw, 2002; Wertheim ve ark., 2001). Üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmada Şanlıer ve arkadaşları (2016), kilo ya da beden kitle indeksi fark etmeksizin katılımcıların çoğunun beden algısının iyi yönde olmadığını tespit etmiştir. Bu veri, yukarıda bahsedilen rahatsızlıkların Türkiye’deki gençler arasında da aslında ne kadar yaygın olabileceğine dair bir fikir verebilmektedir. İlgili çalışmada ayrıca, önceki (örn.; Neighbors ve Sobal, 2007) ve sonraki (örn.; Freire ve ark., 2020) çalışmaların bulgularına paralel olarak, kadın katılımcıların beden algısının erkek katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha kötü olduğu tespit edilmiştir. Egzersiz yapan kişiler ile yapılmış olan bir başka çalışmada da beden memnuniyetsizliğinin riskli yeme bozukluğu davranışları ve egzersiz bağımlılığı ile pozitif yönde bir ilişkisi olduğu bulunmuştur (Freire ve ark., 2020). Bazı çalışmalarda ise kadınların kendilerini kilolu olarak değerlendirmeye ve kilo kapsamındaki eleştirilere muhatap kalmaya erkeklerden daha yatkın oldukları bulunmuştur (örn.; Wardle ve Johnson, 2002; Puhl ve ark., 2015). Literatür bulguları, beden memnuniyeti ya da memnuniyetsizliği kavramları kadınlar ile daha çok çalışılmış olsa da bunun sadece kadınlara özgü bir problem olmadığına, toplumsal baskı ve yönlendirmeler nedeni ile kadınların daha zayıf/ince olabilmeyi, erkeklerin de daha kaslı olmayı arzu ettiklerine işaret etmektedir (Şanlıer ve ark., 2016). Erkek üniversite öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada da yine medyadaki kaslı ve ince resimlere maruz kalmanın beden memnuniyetsizliğinin önemli ölçüde artması ile ilişkili olduğu ortaya konulmuştur (Galioto ve Crowther, 2013). Aynı çalışmada içselleştirme ve sosyal karşılaştırmanın da yine beden memnuniyetsizliğinde artış ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Yeme bağımlılığı ve bunun beden memnuniyetiyle ilişkisine dair yapılan çalışma sayısı sınırlıdır. Üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda beden memnuniyetsizliğinin (örn.; Şanlıer ve ark., 2016; Wu ve ark., 2020) ve kilolu olmakla ilgili içselleştirilmiş kusurluluk düşüncelerinin (örn.; Meadows ve ark., 2017) yiyecek bağımlılığı ile olumlu yönde ilişkili olduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır. Örneğin; Wu ve arkadaşlarının (2020) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, beden memnuniyetsizliği ve yiyecek bağımlılığı arasındaki ilişkide, yemek yemenin kontrol kaybı duygusuna yol açıyor olmasının kısmi olarak aracı rolde olduğu tespit edilmiştir. Mevcut çalışmada beden memnuniyeti ile bağımlılık benzeri yeme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesinin literatür bulgularının genişletilmesi açısından önemli olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda mevcut çalışmadaki örneklem grubunun sadece üniversite öğrencilerinden değil, farklı yaş ve meslek gruplarından katılımcılardan oluşmasının da örneklem çeşitliliğinin artırılmasına ilişkin olarak literatüre katkıda bulunabileceği değerlendirilmiştir.

1.3. BAĞIMLILIK BENZERİ YEME VE KİŞİLİK EĞİLİMLERİ İLİŞKİSİ

İlişkili kişilik özelliklerinin tespiti, diğer pek çok psikopatolojide olduğu gibi genel olarak bozulmuş yeme davranışı içeren psikolojik rahatsızlıklar için de önemli olmuştur. Bu konuda literatürde AN, BN ve TYB gibi yeme bozuklukları ile yapılan çalışmalar şu şeklide örneklenebilir: Davis ve Claridge (1998)'in araştırma bulguları, AN hastası olan kişilerin BN hastalarına göre daha içe dönük, sosyal olarak daha uyumlu bireyler olduklarına ve obsesif-kompulsif kişilik özelliklerinin daha ön planda olduğuna işaret etmektedir. BN, TYB ve obezitesi olan bireylerin incelendiği bir çalışmada da TYB'si olan katılımcıların kontrol grubundaki kişilerden daha fazla acıdan kaçınma eğiliminde oldukları saptanmıştır (Peterson ve ark., 2010). Aynı çalışmada BN hastalarının diğer katılımcı gruplarına kıyasla olumsuz duyguları daha fazla deneyimlediği, daha az memnuniyet yaşadıkları ve stresli durumlara daha çok tepki verdikleri dikkati çekmiştir. Elfhag ve Morey (2008)'in obezite hastaları ile

yapmış olduğu çalışmada, nörotisizmin duygusal yeme ile bağlantılı olduğu bulunmuş ve bu bulgu kişilerin kaygılı, depresif duygulanımlarının ve duygusal anlamda kırılganlıklarının yarattığı olumsuz duyguları yeme davranışı ile yatıştırmaya çalıştıkları şeklinde yorumlanmıştır. Bu çalışmada depresif özellikler ve kırılganlığa yatkınlık özellikleri bakımından ele alınan nörotisizmin duygusal yeme ile en çok ilişkilenen yönünün ise dürtüsellik olduğu belirtilmiştir.

Kişilik bozuklukları ve yeme bozukluklarının eş tanılabilirliğine dair yapılan çeşitli çalışmalarda, oranlar çalışmanın kapsam ve bağlamına göre çeşitlilik göstermekle birlikte, herhangi bir yeme bozukluğu bulunan katılımcıların aynı zamanda bir kişilik bozukluğu tanısı da almış olma oranlarının %49 ile %77 arasında değiştiği görülmüştür (örn.; Batum, 2008; Godt, 2002; İnceoğlu ve ark., 2000; Maranon ve ark., 2004; Rø ve ark., 2005). Bu kapsamda, bağımlılık benzeri yeme üzerine çalışılırken odaklanılması gereken diğeri bir konunun, bağımlılık benzeri yeme davranışı ile ilişkili kişilerin olası kişilik özellikleri/eğilimleri olduğu düşünülmüştür.

Yeme bağımlılığı ya da bağımlılık benzeri yeme davranışının kişilik özellikleri ile ilişkisi incelendiğinde ilk dikkat çeken kişilik özelliği, isminden de tahmin edilebileceği üzere Bağımlı Kişilik özellikleridir. Bağımlı Kişilik Bozukluğu özelliklerine sahip olan bireyler gündelik yaşam olaylarında ya da yapılması, tamamlanması gereken işlerde tek başlarına karar alabilmekte ya da hareket edebilmekte zorlanmakta, bir diğeri kişinin varlığına kuvvetli bir ihtiyaç duymakta, yalnız kaldıklarında da çaresiz hissetmektedirler (Gore ve ark., 2002). Türkçe’de kullanımı yalnız bağımlı kelimesi ile olsa da İngilizce alan yazınında Bağımlı Kişilik için iki farklı kavram kullanılmıştır: İnsan ilişkilerinde Bağımlı Kişilik özellikleri gösterenler için (dependent) (APA, 2013) ve madde, alkol ya da davranışsal bağımlılık özelliklerini gösteren kişiler için ise (addictive) (Shaffer, 2000). Literatürde, madde, alkol ya da davranışsal bağımlılıklar gösteren kişilerin Bağımlı Kişilikleri olduğuna dair çıkarımın yanıltıcı olduğuna dair bir görüş de bulunmaktadır. Bu görüşü savunan kişiler bir bağımlılığı olan bireylerin Bağımlı Kişilikleri olduğuna dair genel bir kanıtı

olmadığını (Griffiths, 2017), davranışlarının madde kullanımının bir nedeni değil bir sonucu da olabileceğini öne sürmektedirler (örn.; Amodeo, 2015).

Bu görüşe rağmen, literatürde yeme bozukluklarıyla alakalı olarak gerçekleştirilen ve Bağımlı Kişilik özelliklerinin de ölçümlendiği bir dizi araştırma da mevcuttur. Yapılan araştırmalar daha çok AN ve BN'nin kişilik bozuklukları ile ilişkisini incelemektedir (örn.; Anderluh ve ark., 2003; Goldier ve Park, 1998). TYB ile ilgili görece daha az çalışma bulunmaktadır (Batum, 2008). Wonderlich ve arkadaşlarının (1990) yapmış olduğu çalışmada yeme bozuklukları alt gruplarına göre kişilik bozukluklarının dağılımı incelenmiş ve kısıtlayıcı tip AN olan katılımcıların %40'ında, tıkinma ve kusma tipi AN olan katılımcıların %40'ında, BN'ye sahip olan katılımcıların %19'unda ve geçmişte AN hikayesi olan BN hastalarının %30'unda Bağımlı Kişilik Bozukluğu olduğu bulgusu elde edilmiştir. Buna benzer şekilde, Türkiye'de AN ve BN'si olan 65 hasta ile gerçekleştirilen bir çalışmada da AN'si olan hastaların %22,6'sının, BN'si olan hastaların da %29,4'ünün Bağımlı Kişilik Bozukluğu olduğu bulunmuştur (İnceoğlu ve ark., 2000).

Godt'un (2002)'un 176 hastayla yapmış olduğu bir çalışmada, hastaların %8,5'inin Bağımlı Kişilik Bozukluğuna sahip olduğu görülmüş ve ilgili çalışmada Bağımlı Kişilik Bozukluğu, yeme bozukluklarıyla birlikte en sık görülen birinci kişilik bozukluğu olan çekingen kişilik bozukluğundan sonra ikinci kişilik bozukluğu olarak tespit edilmiştir. Lent ve Swencionis'in 2012 yılında bariatrik cerrahi ameliyatı olmaya aday olmuş kişilerle yapmış olduğu çalışmada da Bağımlı Kişilik özelliklerini belirlemek için kullanılan ölçekten alınan puan arttıkça normalden fazla/aşırı yeme davranışının da artma eğiliminde olduğu bulunmuştur. Bağımlılık kavramının belirleyici özelliği olan kişinin kendi için belirlediği miktardan daha fazla madde kullanması/tüketmesi kriterini de aynı katılımcıların %65'inin karşıladığı görülmüştür. İlgili çalışmada ayrıca TYB'si olan hastaların Bağımlı Kişilik eğilimleri arttıkça yiyeceklere duyulan aş ermelerinin de arttığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni bakımından incelendiğinde ise Bağımlı Kişilik Bozukluğunun klinik ortamda kadınlarda erkeklere nazaran daha sık görüldüğü ancak çeşitli çalışmalarda

kadın ve erkeklerde görülme sıklığı arasında anlamlı bir farklılık olmadığı DSM-5'te belirtilmiştir (APA, 2013).

Türkçe literatür ve tez çalışmaları yeme bağımlılığı ve bağımlılık benzeri yeme davranışı açısından incelendiğinde bazı çalışmalarda kişilik özellikleri incelenmiş olsa da (örn.; Kıcalı, 2015; Tekin ve ark., 2018) bildiğimiz kadarı ile hiçbir çalışmada Bağımlı Kişilik eğilimlerinin, bağımlılık benzeri yeme davranışı ile ilişkisinin araştırılmadığı görülmüştür. Bu sebeple mevcut araştırmada Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimi ile bağımlılık benzeri yeme davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesinin önemli olacağı düşünülmüştür.

Bağımlılıkla ilgili yapılan çalışmalar, Bağımlı Kişilik özelliklerinin dışında dürtüsellik, kendini yönetme becerisi, ödüle duyarlılık, duygu düzenlemede yaşanan güçlükler gibi bazı kişilik eğilimlerinin de bağımlılık ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Örn.; Murphy ve ark., 2014; Oulette ve ark., 2017; Wolz ve ark., 2016). Örneğin, yapılan bir çalışmada, bağımlılık biçimindeki yeme davranışlarının dürtüsellikle ilişkili olmasının yanı sıra, olumlu ve olumsuz duyguları daha güçlü bir biçimde deneyimleyen kişilerin bağımlılık benzeri yeme davranışını daha fazla gösterdikleri de gözlenmiştir (Murphy ve ark., 2014). Bariatrik cerrahi aday hastalarla yapılmış bir çalışmada, yeme bağımlılığı bulunan katılımcıların, yeme bağımlılığı olmayan bariatrik cerrahi aday katılımcılara kıyasla duygu düzenlemede daha fazla zorlandıkları, acı verebilecek unsurlardan daha fazla kaçınma eğiliminde oldukları ve kendini yönetme becerilerinin de daha zayıf olduğu bulunmuştur (Oulette ve ark., 2017). Wolz ve arkadaşlarının (2016) yapmış olduğu çalışmada, yeme bağımlılığı kriterlerini karşılayan katılımcıların olumsuz duygulara tahammülünün daha az olduğu ve negatif bir duygulanım içine girdiklerinde dürtüsel davranışlar gösterdikleri belirlenmiştir. Yeme bağımlılığı ile zaman zaman örtüşen noktaları olduğu düşünülen tıknircasına yeme bozukluğuna sahip bireylerle yapılmış olan bir çalışmada, tıknircasına yeme bozukluğu olan katılımcıların yemekle alakalı olmaksızın herhangi bir davranışsal ödevle karşılaştıklarında duygularını düzenlemelerinin daha zor ve stres yönetimlerinin daha zayıf olduğu gözlenmiştir (Eichen ve ark., 2017). Bir başka

çalışmada tıknırcasına yeme bozukluğu olan ya da bu davranışı gösteren katılımcıların, göstermeyen katılımcılara kıyasla dürtüsellik özelliklerinin daha yüksek olduğu ve deney esnasında tüketilen besin miktarının da bununla ilişkili olduğu saptanmıştır (Galanti ve ark., 2007).

Dürtüsellik ile ilişkili çalışmalar, dürtüsellğin bir özelliği olan ödöl arayışına da değinmektedir. Dürtüsellği yüksek kişiler, uzun dönemde daha büyük bir ödölün ya da kötü bir sonucun var olduğunu bilmelerine rağmen buna sabır göstermekte başarısızdırlar ve hemen ulaşabilecekleri ama daha küçük bir ödöl (örneğin bir parça yiyecek ya da uyuşturucu/uyarıcı madde gibi) tercih etmeye eğilimlidirler (Poulton ve Hester, 2020; Tang ve ark., 2019). Bu sebeple dürtüsel kişilerin bağımlılık benzeri yeme semptomlarını, özellikle de oldukça lezzetli yiyeceklerin olduğu bir ortamda bulunuyorlarsa, daha çok gösteriyor olabilecekleri düşünülmüştür (Tang ve ark., 2019). Tekin ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada (2018) yeme bağımlılığı olan katılımcıların dürtüsellik ölçeğinden almış olduğu puanların, yeme bağımlılığı olmayan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Çocuklarla yapılan bir çalışmada da aşırı yeme ve beden kitle indeksi arasındaki ilişkide dürtüsellik ve ödölle duyarlılık gibi kişilik özelliklerinin aracılık rolü olduğu ortaya konmuştur (Van den Berg ve ark., 2011). Bağımlılık benzeri yemenin dürtüsellik ve ödölle duyarlılık gibi kişilik özellikleri ile ilişkisini inceleyen çalışma sayısı halen oldukça sınırlı durumdadır.

Sınır Durum kişilik örüntüsü, duygu düzenleme güçlükleri ve dürtüsellik ile yakından ilişkilidir (Bornovalova ve ark., 2005). Yoğun dürtüsellik ve madde kullanımı Sınır Durum Kişilik Bozukluğu kriterleri arasında yer almaktadır (APA, 2013). Wonderlich ve arkadaşlarının (1990) yapmış olduğu ve daha önce belirtmiş olduğumuz, yeme bozuklukları grup ve alt gruplarının kişilik bozukluklarına göre incelendiği çalışmada; geçmişte AN hikayesi olan BN hastalarında %40, kısıtlayıcı tip AN hastalarında %20, tıknıma-kusma tipi AN hastalarında %20 ve BN’da %19 oranında Sınır Durum Kişilik Bozukluğu görüldüğü sonucu elde edilmiştir. Buna karşın, Wonderlich ve Swift (1990)’ın yapmış olduğu bir başka çalışmada ise Sınır

Durum Kişilik Bozukluğunun yeme tutumlarındaki bozulmayı diğer kişilik bozukluklarından daha iyi açıklamadığı, yeme tutumlarındaki bozulmanın Sınır-Durum kişilik bozukluğuna özgü olmaktan ziyade genel olarak kişilik bozuklukları ile ilişkilendirilebileceği belirtilmiştir. 1990 yılına ait söz konusu çelişkili araştırma sonuçlarına karşın, yeni tarihli araştırmalar (örn.; Bosch ve ark., 2001; Kienast ve ark., 2014) Sınır Durum kişilik örüntüleri ile genel olarak bağımlılık davranışının doğrudan ilişkili olduğunu destekler niteliktedir.

Bosch ve arkadaşları (2001) madde kullanımını Sınır-Durum kişilik bozukluğuna sahip bireyler için bir dışavurum olarak ifade etmiştir. Barker ve arkadaşlarının 2015 yılında yaptığı çalışma da Sınır Durum kişilik örüntüsüne sahip kişilerde dürtüsellik rolünü vurgulanmaktadır. Bu çalışmada; öz-bildirim formları üzerinden yapılan değerlendirmede, Sınır Durum kişilik özellikleri olan ve olmayan katılımcıların dürtüsellik puanları birbirine yakın olsa dahi seçim yapma esnasında Sınır Durum kişilik özellikleri olan katılımcıların daha dürtüsel davrandığı sonucuna ulaşılmıştır. Türker'in (2017) yapmış olduğu çalışmada da yine Sınır Durum kişiliğe sahip olan katılımcıların dürtüsellik puanlarının, bu örüntüye sahip olmayan bireylerinkine göre istatistiksel olarak anlamlı biçimde yüksek olduğu bulunmuştur. Dürtüsellik bir başka göstergesi olan ödüle duyarlılık noktasında da sonuç bu yöndedir: Sınır Durum kişilik özelliği olan katılımcılar, kısa süreli, garanti ama küçük olan ödülleri, uzun süreli, kazanılacağı kısmen belirsiz ama büyük ödüllere tercih etmektedirler (Barker ve ark., 2015). 2018 yılında İran'da yapılan bir çalışmada da Sınır-Durum kişilik bozukluğu olan kişileri olmayan kişilerden ayırt etmede en önemli özelliklerin dürtüsellik, ödüle duyarlılık ve anhedoni olduğu ifade edilmiştir (Aliloo ve ark., 2018). Bu durum, yine bağımlılık davranışı ile örtüşmektedir.

Gerek madde kullanım bozukluğu olan gerekse Sınır Durum kişilik özelliklerine sahip olan bireyler duygularını düzenleme konusunda zorluk çekmektedirler (Salsman ve Linehan, 2012) ve bu da bağımlılık ve Sınır Durum kişilik özelliklerinin ortak bir noktası olarak değerlendirilebilir. Wolz ve arkadaşları (2016) yiyecek bağımlılığı olan kişilerin negatif duyguları düzenlerken zorluk yaşadığını ve bu sebeple yüksek

dürtüsellik gösterebildiklerini ifade etmiştir. Negatif duygu toleransı düşük olan bireyler Sınır Durum kişilik özelliklerine sahip olduklarında dürtüsel davranışlara ve beraberinde madde kullanımına yatkın olabilmektedir (Bornovalova, 2005). Bağımlılık benzeri yeme davranışının da bu konuda istisna olmayabileceği değerlendirilmesi yapılmış ve Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğiliminin bağımlılık benzeri yeme davranışı ile ilişkisinin bu çalışma kapsamında incelenmesinin faydalı olacağı düşünülmüştür.

DSM-5'te Sınır-Durum kişilik bozukluğunun teşhisinde cinsiyet söz konusu olduğunda kadınların %75 gibi bir oranla çoğunlukta olduğu ifade edilmiştir (APA, 2013). Buna karşın, Sansone ve Sansone (2011)'un Sınır Durum Kişilik Bozukluğunun cinsiyet farkı üzerinden incelendiği literatür gözden geçirme çalışmasında; yakın zamanlı çalışmalarda, eski çalışmaların aksine, kadınlar ve erkekler arasında görülme sıklığı bakımından bir fark görülmediği, ancak Sınır-Durum kişilik bozukluğunun gidişatı ve görüngüleri bakımından cinsiyet farklılıkları bulunduğu belirtilmiştir. Araştırmacılar bu çalışmada Sınır-Durum kişilik bozukluğuna sahip olan kadınların daha çok yeme bozukluğu, duygu durum bozuklukları, anksiyete bozukluğu ya da travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi bozukluklar gösterdikleri, erkeklerinse madde kullanımına, patlayıcı bir mizaca ve yenilik arayışına daha yatkın olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Medeni durum açısından incelendiğinde Links ve arkadaşlarının (1988) yaptığı çalışmada Sınır-Durum kişilik bozukluğu tanısı alan kişilerin %54'ünün, Sınır-Durum kişilik eğilimi gösteren kişilerin ise %40'ının bekar olduğu belirtilmiştir. Black ve arkadaşlarının (2007) hapishaneye yeni gelmiş olan kadın ve erkek suçlularla yapmış olduğu çalışmada Sınır-Durum kişilik bozukluğu olan suçluların arasında evli olanların oranının Sınır-Durum kişilik bozukluğu olmayanlardan daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu çalışmalar istatistiksel olarak gruplar arasında anlamlı bir farklılığı incelemekten daha çok oransal bulguları göstermektedir. Gerek cinsiyet gerekse medeni durum bakımından Sınır-Durum kişilik bozukluğu incelendiğinde çeşitli çalışmalar farklı sonuçlar verebilmektedir.

Kompulsif davranışlar madde bağımlılığının bir diğer özelliği olduğundan, bağımlılık benzeri yeme davranışının kişilik eğilimleri ile ilişkisi ele alındığında değinilmesi gereken bir başka noktadır. DSM-5'in madde kullanım bozukluğu kısmında, tekrar edici (kompulsif) bir biçimde kullanılmak istenen maddenin aranması, bağımlılık kriterlerinden biri olarak değerlendirilmiştir (APA, 2013; Lüscher ve ark., 2020). Bu kompulsif davranışlar madde kullanımının gelecekteki zararlı etkilerinin bilinmesine rağmen gerçekleştirilmektedir (Lüscher ve ark., 2020). Von Ranson ve Cassin (2007) kompulsif davranışın bireyin öznel bir rahatsızlık hissini önlemek amacıyla yapıldığını ve keyif vermesi amaçlanan dürtüsel davranışların bir süre sonra doğası gereği daha az zevk vererek kompulsif bir hal aldığını ifade etmiştir. Bağımlılık benzeri yeme davranışı, fazla kalori alımına ve ilerleyen zamanlarda obeziteye yol açabileceği için uzun dönemde olumsuz sonuçları vardır. Bu davranış, bu sonuçların bilinmesine rağmen gerçekleştirildiğinde, madde kullanım bozukluğunun ilgili davranışsal kriteriyle örtüşmektedir (Goodman, 1990). Bu durum bir bakıma Goodman'a göre (1990) bağımlılığın iki temel kriterinden biri olan ve yeme bağımlılığı çalışmalarında ele alınan kontrol kaybı kavramıyla da örtüşmektedir (Collins ve ark., 2021; Van Ostrand, 2015).

Fortuna (2012) merkezi sinir sistemindeki ödül devresindeki değişiklik ya da adaptasyonlar ve orbitofrontal korteksin normalden az aktive edilmesi durumunun, yiyecek bağımlılığı ve uyuşturucu bağımlılığında benzer bir şekilde çalıştığından bahsetmiştir. Çok lezzetli bir yemek ya da bir uyuşturucu madde tüketilirken orbitofrontal korteksin gereğinden daha az (hipoaktif) bir biçimde çalıştığını ve bu sebeple de kişilerin bu davranış üzerindeki kontrollerini kaybettiklerini ifade etmiştir. Ifland ve arkadaşlarının (2009) yaptıkları bir çalışmada da katılımcıların, DSM-4'teki bağımlılık kriterlerinden biri olan, düşünülen/planlanan miktarın üstünde kullanım kriterini yiyeceklerle ilgili hissettikleri kontrol kaybı ile örtüştürdükleri görülmüştür.

Bağımlılık döngüsündeki kompulsif davranışlara ilişkin söz konusu literatür tanımlamaları, rahatsız edici tekrarlan düşünceler ve bu düşüncelerin (obsesyonlar) yarattığı rahatsızlığı hafifletmek/ortadan kaldırmak amacı ile oluşturulan

gözlemlenebilir veya zihinsel davranış ritüelleri (kompülsiyonlar) ile karakterize semptomatik bir bozukluk olan Obsesif-Kompulsif Bozukluğun kompülsiyonlara ilişkin tanı ölçütleri (DSM-V) ile benzeşmektedir. Yapılan araştırmalara göre Obsesif-Kompulsif bozukluk Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu (OKKB) ile çeşitli oranlarda bir arada görülebilmektedir (Garyfallos ve ark., 2010; Lochner ve ark., 2011) ve OKKB'nin Obsesif-Kompulsif bozukluğun ortaya çıkmasını kolaylaştırıcı bir zemin oluşturduğu düşünülmektedir.

Obsesif Kompulsif kişilik özelliklerini ele almak gerekirse Pollak (1987)'ın derleme çalışmasında ifade edildiği üzere, Obsesif-Kompulsif kişilik örüntüsüne sahip kişiler, klasik psikanalitik kuramı benimseyen kişiler tarafından psikoseksüel gelişimin anal döneminde fiksasyonu olan kişiler olarak tanımlanmış ve “anal karakter” olarak adlandırılmıştır (sf.2). Genel özellikleri bakımından Obsesif-Kompulsif kişilik eğilimi olan bireyler, rutinlerine sıkı sıkıya bağlı, oldukça katı, yeniliğe ve değişime dirençli, kontrol etmek isteyen, mantığı, değerleri ve öz kontrolü saygıdeğer bulan, kendileri ve başkaları için yüksek standartları olan ve dürtüsel, haz arayan, duygularını dışa vuran ve alışılmışın dışında görüşleri olan kişileri hor gören kişiler olarak değerlendirilmektedir (Pollak, 1979; Pollak, 1987). Söz konusu tanımlamalar DSM-V teki OKKB tanı ölçütleri ile de örtüşmektedir. Bağımlılık söz konusu olduğunda katılık olarak adlandırılacak davranış değişikliğindeki zorlukların ve orta-uzun vadedeki zararlı sonuçlarına rağmen yeniden aynı davranışlarda bulunmanın, Obsesif Kompulsif kişilik eğilimindeki katılık, değişmezlik ve rutinlere/tekrarlara bağlılık ile ilişkilendirilebileceği düşünülmüştür.

Literatürde, yeme bozuklukları ile kompulsif davranışların/OKKB örüntülerinin ilişkisinin incelendiği bir dizi araştırma bulunmaktadır (Anderluh ve ark., 2003; Davis, 2013; Goldier ve Park, 2015). Örneğin; AN hastalarıyla yapılan kalitatif bir çalışmada kompulsif davranışın AN'nin temel kavramlarından biri olduğu gözlenmiş, hastalar bu kompulsif davranışlar olmadan anoreksik bireyler olmayacaklarını düşündüklerini ifade etmişlerdir (Goldier ve Park, 2015). Anderluh ve arkadaşlarının (2003) AN ve BN hastası kadın katılımcılarla yaptığı çalışmada da katılımcıların çocukluklarında

yüksek düzeyde Obsesif Kompulsif kişilik özellikleri sergiledikleri tespit edilmiştir. Aynı çalışmada, çocukluklarındaki mükemmeliyetçilik ve bilişsel/davranışsal katılık özellikleri ileri yaşlarda da devam eden bir grup yeme bozukluğu hastasının, aynı zamanda Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğuna sahip olma ihtimalinin daha yüksek olduğu da ifade etmiştir. Davis (2013) çalışmasında, tıknırcasına yeme bozukluğu olan ve aynı zamanda yeme bağımlılığı kriterlerine de uyan gruptaki katılımcıların, diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde kompulsif semptomlar gösterdiklerini ve bu kişilerin psikopatolojik özelliklerinin uyuşturucu bağımlılığı olan kişilerle benzeştiğini ifade etmiştir. Daha önce dürtüsellikte yer verdiğimiz Galanti ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında ise belirtilen çalışmalarla çelişkili bir sonuca ulaşılmıştır: Dürtüsellik ve kompulsif davranışların tıknırcasına yeme davranışı üzerinden incelendiği bu çalışmada, tıknırcasına yeme davranışı ve/veya bozukluğu olan bireylerin dürtüsellik puanları ve yedikleri yemek miktarlarının, herhangi bir davranış değişikliği olmayan kontrol grubundan istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiş ancak bu kompulsif davranış puanları bakımından iki grup arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bir davranışsal bağımlılık türü olan kumar bağımlılığının (APA, 2013; Clark ve Limbrick-Oldfield, 2013) Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu (OKKB) ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmada ise araştırmacılar, OKKB olan kumar bağımlılarının, OKKB olmayan kumar bağımlılarından daha az kumar oynama davranışında bulunduklarını tespit etmişler ve bu bulgunun, bu tarz bir kişilik bozukluğunun dürtüsel ya da bağımlılık yapıcı davranışların gelişmesini geciktirebileceği şeklinde yorumlanabileceğini ifade etmişlerdir (Medeiros ve Grant, 2018). Söz konusu bulgular önceki araştırma sonuçları ile çelişir gibi gözükse de aynı çalışmada araştırmacılar, OKKB olan kişilerin kumar bağımlılığını yine de geliştirdiklerinin altını çizerek bu kişilik bozukluğunun bağımlılığa bağımsızlık oluşturduğu gibi bir algıya kapılınmaması gerektiğini vurgulamışlardır. Japonya’da yapılan bir çalışmada ise genç ve orta yaşlı alkol bağımlılarının kendileriyle aynı yaştaki alkol bağımlısı olmayan kişilere kıyasla

daha fazla Obsesif Kompulsif kişilik özellikleri gösterdiği bulunmuştur (Suzuki ve ark., 2002).

Hem bağımlılıklar hem de yeme bozuklukları açısından ilgili literatür bulguları değerlendirildiğinde, bağımlılık benzeri yeme davranışları ve Obsesif-Kompulsif kişilik eğilimi arasındaki ilişkinin de bu çalışma kapsamında incelenmesinin faydalı olacağı değerlendirilmesi yapılmıştır.

Yukarıda belirtildiği üzere literatürde çeşitli yeme bozuklukları ile Bağımlı, Obsesif Kompulsif ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimleri arasındaki ilişkileri inceleyen çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bununla birlikte, bildiğimiz kadarı ile doğrudan bahse konu üç kişilik bozukluğu eğilimi ile bağımlılık benzeri yeme davranışının ilişkisinin incelendiği herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu kapsamda, söz konusu ilişkilerin incelenmesinin gerek alan-yazındaki eksikliğin giderilmesi, gerekse ilgili psikolojik problemlerin çözümü kapsamında klinik uygulamaya farklı bir bakış açısı sunabilmek adına önemli olduğu düşünülmüştür.

1.4. HEDONİSTİK YEME VE BAĞIMLILIK BENZERİ YEME

Hedonistik yeme davranışı, hedonik açlıkla birlikte gelişen bir davranış şeklidir (Şarahman, 2019). Homeostatik (fiziksel) ve hedonik açlığın birlikte görülebildiği ve birbirinden ayrılmasının zor olduğu durumlar olsa da (Witt ve Lowe, 2014), hedonik açlık; kişinin bedeninden gelen fiziksel açlık ve enerji düşüklüğü sinyallerinin sonrasında gelen fiziksel açlık (homeostatik açlık) ve buna bağlı olarak ortaya çıkan, yaşamı devam ettirme odaklı yeme davranışının dışındaki yeme davranışı olarak adlandırılabilir (Cappeleri ve ark., 2009). Hedonik açlık ve dolayısı ile hedonistik yeme davranışı, bireyin fiziksel ihtiyaçları tarafından değil zevk alma dürtüsü tarafından yönetilmektedir. Homeostatik açlık durumunda ise yiyeceklerin lezzet bakımından farkı kişiler için büyük bir öneme sahip değildir; açlık ve yemek yeme burada daha biyolojik sebeplere dayanmaktadır (Şarahman, 2019). Hedonik açlıkta ise asıl önemli olan noktalardan biri, yenecek yiyeceğin oldukça lezzetli ve zevk verici olmasıdır, ki bu da biyolojik kökenli açlığın sebeplerinden değildir (Lowe ve Butryn,

2007). Modern dünyada zevk veren lezzetli yiyeceklerin oldukça kolay erişilebilir halde olmasının hedonik açlık ve yeme kavramlarının yanı sıra obezite ile de bağlantılı olduğu ve sürekli olarak güzel ve lezzetli yiyeceklere maruz kalmanın, bu yiyecekleri akıldan çıkaramamaya (Espel-Huynh ve ark., 2018) ya da yiyecekler karşısında kendini kontrol edebilmekte güçlük hissetmeye sebep olabileceği düşünülmektedir (Lowe ve ark., 2016).

Hayvanlarla yapılan deneylerde, lezzetli ve zevk veren yiyeceklerin fazla yeme davranışını motive ettiği ve bu durumun biyolojik olarak enerji ihtiyacının karşılanmasından ve homeostatik dengenin sağlanmasından çok daha fazla yiyecek tüketimine yol açabildiği gözlemlenmiştir (örn.; Barbano ve Cador, 2005; Lowe ve Butryn, 2007). Benzer şekilde lezzetli yiyeceklerin insanlar için de yeme motivasyonunun kaynaklarından biri olabileceğine dair çalışmalar da mevcuttur (örn.; Espel-Huynh ve ark., 2018; Van Dillen ve Andrade, 2016). Örneğin; Van Dillen ve Andrade (2016), hedonik hassasiyeti yüksek kişilerin, dikkat dağınık bir görevle meşgul olmadıkları takdirde hedonik hassasiyeti düşük kişilerden daha fazla lezzetli yiyecek seçimlerine yöneldiklerini belirtmiştir.

Hedonik açlık ve yeme davranışı hem ergen hem de yetişkin popülasyonunda görülebilmekte ve yiyecek seçimlerini etkileyebilmektedir. 2020 yılında yayınlanan ve lise öğrencisi olan ergen katılımcılarla yapılan uzun dönemli bir çalışmada, hedonik açlığı yüksek olan ergenlerin daha sağlıksız yiyecek-içecek seçimine yöneldikleri ve bu davranış biçiminin yıllar içerisinde de tutarlılık gösterdiği bulunmuştur (Mason ve ark., 2020). Bunun dışında, hedonik açlıktaki artışın ergenlerde ve çocuklarda BKİ'deki artışı yordadığı da bulunmuştur (Fox ve ark., 2021; Kaur ve Jensen, 2021; Fox ve ark., 2021). Konu cinsiyet bakımından incelendiğinde ise; Aliasghari ve arkadaşları (2020) İran popülasyonu için, hedonik açlık puanlarının kadınlarda erkeklere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Ewoldt (2012) Amerikan katılımcılarla yaptığı çalışmada da benzer bir biçimde hedonik açlığın kadınlarda erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

İnsanlarla yapılan diğer çalışmalarda da hayvan deneyleri ile tutarlı sonuçlar elde edilmiş; hedonik açlığı yüksek olan kişilerin yiyecekler ve yeme davranışı üzerinde kontrol kaybı yaşadıkları, bu durumun aşırı yemeyle bağlantılı olduğu görülmüştür (Lowe, ve ark., 2016). Witt ve Lowe (2014) yaptıkları çalışmada hedonik açlık arttıkça aşırı yeme davranışının da arttığını ve buradan yola çıkılarak hedonik açlığın tıknırcasına yeme üzerinde etkisi olabileceğini belirtmişlerdir. Hedonik açlık ve buna bağlı olarak hedonistik yeme davranışı ile bağımlılık arasındaki en önemli benzerliklerden biri kontrol kaybının deneyimlenmesidir. Berthoud ve arkadaşlarının (2017) çalışmasında hedonik süreçlerin homeostatik hipotalamik süreçlerle karmaşık bir biçimde etkileşime geçtiği ve bu sebeple hedonik süreçlerin daha az bilinçli bir kontrol altında olduğu bilgisine yer verilmiştir. DSM-5'te de kontrol kaybının bağımlılık teşhisinin temel göstergelerinden biri olduğu görülmektedir. 2018 yılında yapılan bir çalışmada acıkma halinin dışındaki yemek yemenin kadınlarda hedonik açlık, yemek yeme üzerindeki kontrolün kaybı ve kısa dönemde kilo alımı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Feig ve ark., 2018). Hedonik açlığı yüksek olan kişilerin yeme davranışı üzerinde yaşadıkları kontrol kaybı bağımlılıkla benzeşmektedir (Blundell ve Finlayson, 2011); zaman içerisinde bu kontrol kaybını önleyebilmek ve yiyeceklerin çekiciliğine karşı durabilmek tıpkı alkol ve madde bağımlılığında olduğu gibi güçleşmektedir (Espel-Huynh ve ark., 2018; Lowe ve ark., 2016).

Yeme bağımlılığı üzerine yapılan çalışmalar da bu konuda benzer sonuçlara ulaşmıştır. Örneğin, mide küçültme ameliyatı olan katılımcılarla yapılan bir çalışmada yeme bağımlılığı ve kontrol kaybını birlikte deneyimleyen hastaların diğerlerine göre önemli derecede daha fazla yeme bozukluğu geliştirdiği bulgular arasındadır (Ivezaj ve ark., 2019). Ruddock ve arkadaşları, (2015) in çalışmasında, yeme bağımlılığı olan katılımcılar yiyecekler üzerindeki öz kontrollerinin oldukça düşük olduğunu belirtirken, yeme bağımlılığı bulunmayan katılımcılar bu konuda herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Horwath ve arkadaşlarının (2020) yapmış olduğu çalışmada da Besinin Gücü Ölçeği'nden (hedonik açlığı ve besinin kişi üzerindeki etkisini ölçen bir ölçek) yüksek puan alan kişilerin öz kontrolleri düşükse daha sık

aşırı yeme ya da atıştırma davranışında bulunduğu, öz kontrolleri yüksek olan kişilerinse daha az sıklıkta bu davranışları gösterdiği gözlenmiştir. Laurent ve Sibold'un (2016) çalışmasında da yiyeceklerin hedonik bir gücünün ya da değerinin olmasının bağımlılık benzeri yeme ile güçlü bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Hem DSM-5'teki ilgili tanılama kriteri, hem de bahse konu araştırma bulguları, hedonik yeme ile bağımlılık benzeri yeme arasındaki ilişki bulunduğu dair varsayımı kuvvetlendirmektedir (APA, 2013; Van Ostrand, 2015).

Hedonik açlık ve yeme ile bağımlılık benzeri yeme arasındaki bir başka önemli ortak nokta da her iki durumda da yiyeceğin kişiler için ödül niteliği taşıyor olmasıdır. Yapılan bir kalitatif çalışmada, kendilerini yiyecek ya da yeme bağımlısı olarak adlandıran katılımcılar, aç olmadıklarında da yiyecek tüketebildiklerini ve yiyeceklerin kendileri için bir zevk kaynağı ya da mutluluk verici bir öge olabildiği söyleminde bulunmuşlardır (Ruddock ve ark., 2015). Bu durum hedonik açlıkla benzeşmektedir. Hedonik açlık durumunda da yiyeceğin başlı başına bir ödül gibi görülüp zevk almak amaçlı yenmesi söz konusudur (Feig ve ark., 2018). Ödüle duyarlılık çekici bir nesneyi elde etme beklentisi sebebiyle artan duygusal, fiziksel ve bilişsel tepkisellik olarak ifade edilmiştir (Simonds, 2006). Yüksek bir ödül duyarlılığının, elde edilmesi istenen nesneye ya da şeye daha büyük bir kıymet verilmesi ve bu nesnenin arayışına girilmesi ile ilişkili olduğu düşünülmüştür (Neuser ve ark., 2020). Hedonik açlık ve yiyecekler açısından bakıldığında, hedonik açlık ve yiyeceğe yönelik ödüle olan duyarlılığın birlikte artmış olmasının yenen yiyecek miktarında artışa sebep olabileceği düşünülmektedir (Manasse ve ark., 2015). Appelkans ve arkadaşlarının (2011) çalışmasında da içsel durdurucu işlevleri zayıflamış olan kişiler için, yiyeceğe yönelik ödüle duyarlılık arttığında lezzetli yiyecek tüketiminin de fazlalaştığı bulunmuştur. Bir başka çalışmada da ödüle duyarlılık ve yiyecek bağımlılığı arasındaki ilişkinin tıknırcasına yeme, duygusal yeme ve hedonik yeme tarafından düzenlendiği gözlenmiştir (Loxton ve Tipman, 2017). Parlyak ve arkadaşlarının (2011) yapmış olduğu literatür inceleme çalışmasında tıpkı uyuşturucu maddelerde olduğu gibi yiyeceklerde de önceden

tüketilen ve zevk veren yiyeceğin hedonik değerinin zamanla azaldığı ve bunun da artan bir yiyecek tüketimi ile sonuçlanabileceği yorumuna yer verilmiştir.

Kontrol kaybının yanında dürtüsellik de hedonistik davranış ya da tüketim söz konusu olduğunda incelenmesi gereken bir kavramdır. Goodwin ve arkadaşlarının (2016) yapmış olduğu çalışmada aceleci/düşüncesiz dürtüsellüğün ödüllendirici, hedonik özellikleri olan ve potansiyel olarak da zararlı ürünlerin tüketimi ile yüksek bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada ödül mekanizması ve aceleci/düşüncesiz dürtüsellüğün zevk veren ürünlerin ortalama üstü tüketimi ile pozitif bir ilişkisi olduğundan, ödül dürtüsü ve aceleci/düşüncesizlik, dürtüsellik gibi kişilik özelliklerinin yekün olarak kişilerin sağlıklarını ve iyi oluşlarını etkileyebileceğinden bahsedilmiştir. Ramanathan ve Menon (2006) da dürtüsel kişilerin süregelen zevk-arayışına ilişkin hedefleri olduğundan ve ödüle daha duyarlı olduklarından bahsetmiş ancak bu kişilerin alt-hedeflerine ait mekanizmalar (örneğin şekerli bir şey yeme gibi) aktive edilmediğinde, hedonik zevk veren ürünlere yönelmedikleri bilgisi de vermiştir. Aynı çalışmanın ikinci deneyinin sonucunda da araştırmacılar, dürtüsel kişilerin istek uyandıran/cazip bir şeyle ya da durumla karşılaştıklarında içsel bir çatışma ve ikilem yaşadıklarını, bu ikilemin cazip gelen şeye karşı isteği daha da artırdığını ve bu durumun da istek artışının öz-kontrolün durdurucu özelliğinin önüne geçmesinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Nederkoorn ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında da dürtüsellığı yüksek olan çocukların aç değilken de yüksek enerjili yiyecekleri, dürtüsellığı düşük olan çocuklardan daha fazla tükettiğinin bulunması, hedonistik yeme ve dürtüsellik ilişkisine bir kanıt olarak gösterilebilir.

DSM-5'te dürtüsellüğün sınır-durum kişilik özelliklerinden biri olarak ifade edilmesi ve bu dürtüsellüğün tıknırcasına yeme davranışına da sebep olabileceğine işaret edilmesi (APA, 2013), hedonistik yeme ve Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimi arasında bir ilişki olabileceğine dair bir düşünce oluşturmuştur. Bunun yanı sıra, dürtüsellik gibi ortak bir kişilik özelliği çeşitli araştırmalara konu olmuş olsa da literatürde bildiğimiz kadarı ile doğrudan Sınır-Durum kişilik eğilimi ve hedonistik yeme arasındaki ilişki daha önce çalışılmamıştır. Bu doğrultuda, mevcut çalışma

kapsamında bağımlılık benzeri yeme ile ilişkisinin yanı sıra hedonistik yemenin Sınır-Durum kişilik eğilimi ile ilişkisinin de araştırılmasına karar verilmiştir.

Bağımlılık benzeri yeme davranışı ile hedonistik yemenin kontrol kaybı, ödüle duyarlılık ve dürtüsellik gibi benzeşen yönleri bulunmaktadır. Bağımlılık benzeri yeme ya da yeme bağımlılığı ile hedonistik yeme arasındaki ilişkinin çalışıldığı az sayıda çalışma olduğu (Örn; Laurent ve Sibold, 2016; Loxton ve Tipman, 2017) yapılan literatür taraması sonucunda gözlenmiştir. Bu kapsamda da araştırma bulgularımızın literatüre katkı sağlayabileceği değerlendirilmesi yapılmıştır.

1.5. BAĞIMLILIK BENZERİ YEME VE ROMANTİK İLİŞKİLER

Yeme davranışındaki bozulmalar hem AN ve BN gibi kilo kontrolü ve kısıtlamasını içeren psikopatolojilerde, hem de zor duygularla baş edebilmek için bir rahatlama stratejisi olarak normalden daha fazla yeme davranışlarında görülebilmektedir (Bulik ve ark., 2012; Butler ve ark., 2010). Bahse konu baş edilmesi zor duygular, romantik ilişkiler esnasında da deneyimlenebilmektedir. Yeme davranışındaki bozulmalar ile romantik ilişkilerden duyulan tatminsizlik ve romantik ilişkilerde yeme davranışında bozulma yaşayan kişilerin duygu ve davranışları arasındaki ilişki uzun süredir araştırmalara konu olmaktadır (örn.; Pratt ve ark., 2016; Tolmacz ve ark., 2021). Romantik ilişki yaşayan partnerlerin birbirlerini kilo ya da yeme davranışı yönünden etkileyebildiği de çeşitli araştırmalarda gösterilmiştir (örn; Dailey, 2018; Markey ve ark., 2001). Örneğin, Butler ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmada (2010), romantik ilişki içerisindeki kadın katılımcılardan, daha yüksek beden kitle indeksine sahip olanların partner ilişkilerinde sorun yaşadıklarında, bir duygu bastırma ve stres yönetim mekanizması olarak daha çok yemek yiyebildikleri ancak, benzeri bir durumun normal kilodaki kadın katılımcılar için geçerli olmadığı bulunmuştur. Bu durum duyguları bastırmanın, bunu yapan kadın katılımcılar için ilişkisel bir kazanç anlamına gelebileceği şeklinde yorumlanmıştır. 2002 yılında AN ve BN hastalarıyla yapılmış bir başka araştırmada yaş faktörü kontrol edildiğinde dahi, bir partner ile birlikte yaşayan kadınların daha fazla yeme bozukluğu

semptomları ve psikopatoloji gösterdikleri, aynı zamanda daha mükemmeliyetçi oldukları ve kusma davranışlarının sıklığının daha fazla olduğu gözlenmiştir (Bussolotti ve ark., 2002). Bu durum evlilik gibi partnerle birlikte yaşama pratiğini gerektiren ilişki biçimlerinde yaşanabilecek çatışmaların, halihazırda bir yeme bozukluğu ile mücadele eden kişide daha fazla strese sebep olacağı biçiminde yorumlanmıştır. Bu çalışmada yaş faktörü, daha ileri yaşların daha uzun süre hastalığı deneyimlemek anlamına geldiği göz önünde bulundurularak kontrol değişkeni olarak ele alınmıştır. Bir başka çalışmada da benzer kilolarda olsalar dahi evliliklerinde tatminsizlik yaşayan kadınların tatminsizlik yaşamayanlara göre daha sorunlu bir yeme davranışı gösterdiği saptanmış, bu katılımcıların yemek yemekle daha çok ilgilendikleri, açlıklarına daha duyarlı bir halde oldukları ve yiyeceklere karşı kendilerini engelleme yetilerinin daha az olduğu bulunmuştur (Gagnon-Girouard ve ark., 2010). Markey ve arkadaşlarının 2001 yılındaki çalışmasına bakıldığında da daha yüksek evlilik kalitesi beyan eden kadınların, diğerlerine göre daha az diyet yapma davranışı içerisine girdikleri tespit edilmiştir. Evlilik kalitesi düşmeye başladıkça kadınların sağlıksız diyet davranışlarının da artmakta olduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışma çiftler halinde yapılmış olmasına rağmen, evli erkeklerin diyet yapma davranışında evlilik kalitesinin bir etkisine rastlanamamıştır. Rahbar-Morrison (2009) romantik ilişkideki erkek partnerin kadın partnerin vücudunda arzu etmiş olduğu değişimlerin, kadın partnerin bulimik yeme eğilimi-davranışlarını ve zayıf olmaya ilişkin çabasını artırdığını, bu durumdaki kadın partnerlerin daha düşük seviyede bir beden memnuniyetine ve beden imajına sahip olabildikleri bulmuştur. Aynı çalışmada partnerleri ilişki ile ilgili daha çok negatif olaydan bahseden kadınların zayıf olma güdülerinde artış, fiziksel görünümlerine olan özgüvenlerinde ise azalış tespit edilmiştir. Bu durum, erkeklerin ilişki tatmininin kadınların ilişki tatminini direkt olarak etkilemese dahi, kilo ve beden konularında deneyimleyecekleri memnuniyet ve endişeleri, dolayısıyla da yeme davranışlarını/ eğilimlerini etkileyebileceği şeklinde yorumlanmıştır. 360 kadınla yapılmış olan daha eski bir çalışmada da benzer bir biçimde yeme ile ilgili endişeleri olan kadınların, özellikle de beden

memnuniyetsizlikleri varsa, romantik ilişkilerinden daha az tatmin olduğu, kendilerini daha az yakın ve daha konforsuz hissettikleri belirtilmiştir (Evans ve Wertheim, 1998). Aynı çalışmada özellikle bulimiyaya ait semptomları olan kadınların romantik ilişkilerine dair daha yüksek kaygılarının olduğu ve partnerleri ile yakınlaşmaktan kaçınma, güven problemleri ve terk edilme kaygısı yaşadıkları sonucu da bulunmuştur.

AN gibi kısıtlamaya/telafiye dayalı ve oldukça tehlikeli fiziksel sonuçları olabilecek bir hastalığa sahip olan kişiler için partner desteğinin hem hastalıkla ilgili farkındalık hem de tedavi sürecinin etkili bir biçimde yürütülebilmesi için oldukça önemli olduğu, ayrıca yeme bozukluğu süresince partnerlerin her ikisinin de bu durum sebebiyle strese maruz kaldıkları bilinmektedir (Linville ve ark., 2015). Benzer bir durum BN için de belirtilmiştir: Bulimik hastaların partnerleri bu durum karşısında kafa karışıklığı ve güçsüzlük gibi hisleri deneyimlemektedir (Huke ve Slade, 2006; Arcelus ve ark., 2012). Tıkınırcasına yeme bozukluğu olan kadınlarla yapılan bir çalışmada da bu bozukluğa sahip olan kadınların gerek sağlıklı gerekse Eksen I olarak adlandırılabilen gruptaki psikiyatrik rahatsızlıklara sahip olan kadınlardan daha düşük bir evlilik tatmini olduğu bulunmuştur (Whisman ve ark., 2012). Bir diğer çalışmada yeme bozukluğu hastaları ve kocalarının (çalışma kadınlarla yapılmıştır) partnerlerin birinde yeme bozukluğu olmayan çiftlere göre hem sayıca daha fazla hem de duygusal olarak yüklü konularda tartıştıkları ve tartışmaların bu duygusal yüklülük sebebi ile daha kaçınılması ya da olumsuz olduğu belirtilmiştir (van den Broucke ve ark., 1995). Zabala ve arkadaşlarının (2009) sistematik gözden geçirme çalışmasında da yeme bozukluğu hastalarının bakım verenlerinde anksiyete ve depresyon oranlarının yüksek olduğunu ve hatta bu oranların psikoz hastalarının bakım verenleri ile karşılaştırıldığında, yeme bozukluğu hastalarının bakım verenlerinde daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Bu ve benzeri çalışmalar, romantik ilişkilerin yeme davranışındaki bozulmalardaki etkisinin bir başka yönünü bize işaret etmektedir.

Yukarıda bahsedilen yeme bozukluklarının hiçbirisi yeme bağımlılığı ya da bağımlılık benzeri yeme olmasa dahi, ana konumuz olan bağımlılık benzeri yemede

de ilgili yeme bozukluklarında olduğu gibi normalin dışında bir yeme davranışı söz konusudur. AN ve BN gibi yeme bozukluklarının flört ve evlilik gibi ilişkilerdeki etkisine ya da bunlarla olan ilişkisine teorik ve tedavisel yaklaşımlarla bakılmış olsa dahi, yeme bağımlılığı konusunda bu tarz çalışmalar çok daha az sayıdadır (örn.;Moore ve ark., 2021). Bağımlılık benzeri yeme davranışı ile romantik ilişki kalitesi arasındaki ilişkiyi konu alan Türkiye’de bir çalışma bildiğimiz kadarı ile bulunmamaktadır, ancak yeme bozuklukları ve bozulma davranışlarının romantik ilişkiler ile etkileşimine dayalı olan literatüre bakıldığında bu konunun incelenmesinin önemli olacağı düşünülmektedir.

1.6. AMAÇ

Bu çalışmada bağımlılık benzeri yeme davranışı ile algılanan romantik ilişki kalitesi, beden memnuniyeti, hedonistik yeme, Obsesif Kompülsif, Sınır Durum ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimleri arasındaki korelasyonel ilişkilerin ve bahse konu değişkenlerin bağımlılık benzeri yeme davranışını yordayıcı gücünün incelenmesi hedeflenmiştir.

Bağımlılık benzeri yeme kavramı literatürde yiyecek bağımlılığı ya da yeme bağımlılığı kavramları ile benzer anlamlı olsa da bu kavramlardan daha sonra ve daha kapsayıcı bir kavram olarak ortaya çıkmıştır ve bir teşhis koymaktan ziyade bir davranış örüntüsünü ifade etmektedir. Bu nedenle çalışmamız hasta popülasyonu ile değil normal popülasyon ile yapılmıştır. Romantik ilişki kalitesi araştırmamızda olası yordayıcı değişkenlerden biri olarak değerlendirildiğinden, literatürde romantik ilişkide bulunan kişiler üzerinde yapılan çeşitli çalışmalara paralel olarak (rn; Levesque ve ark., 2017; Holden ve ark., 2014; Kidwai, 2013) alışmamızda en az altı aydır romantik bir ilişkisi bulunan katılımcılar yer almıştır.

Yapılan çalışmalarda bağımlılık benzeri yemenin obezite gibi insan sağlığı için temel bir problem söz konusu olduğunda önemli bir rol oynuyor olabileceği düşünülmektedir. Henüz yeni bir kavram olan bağımlılık benzeri yemenin çeşitli mekanizmalar ile ilişkisini araştıran kapsamlı bir çalışma henüz yapılmamıştır. Bu

çalışmada ele alınan ve bağımlılık benzeri yeme ile ilişkisi bulunabilecek ve bağımlılık benzeri yeme davranışını etkileyebilecek parametrelerin ortaya konması ile literatür incelemelerinde görece dokunulmamış olan bu alanla ilgili daha geniş bir teorik altyapıya ve bilgi birikimine sahip olunabilecektir. Aynı zamanda bu çalışma bağımlılık benzeri yeme kavramının kapsam ve ele aldığı değişkenler bakımından Türkiye örneklemini üzerinde yapılacak bu genişlikte ilk çalışma olacaktır. Ortaya konacak olan parametreler aynı zamanda bağımlılık benzeri yeme davranışını sıklıkla gösteren bireylerin bu davranış örüntüsünü değiştirmelerine yardımcı olabilecek iyileştirme ya da tedavi programları oluşturulurken katkı sağlayabilecektir. Oluşturulabilecek olası bir program kişilerin bağımlılık benzeri yeme davranışlarında iyileşmeye yol açarken aynı zamanda dolaylı yoldan obezite ile mücadele araçlarından biri de olabilecektir.

Çalışmamıza konu araştırma soruları ve hipotezler aşağıda yer almaktadır.

Araştırma Soruları:

- 1- BKT'i 25'in altında (zayıf, normal) olan kişiler ile BKİ'i 25 ve üzerinde olan (kilolu, obez) kişilerin bağımlılık benzeri yeme davranışı ve hedonistik yeme eğilimleri arasında farklılık var mıdır?
- 2- Bağımlılık benzeri yeme davranışı cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşmakta mıdır? Yaşın kontrol edilmesinin bu durum üzerinde etkisi var mıdır?
- 3- Sigara içen ve içmeyen katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışları farklılaşmakta mıdır?
- 4- Tüm kişilik bozuklukları ile bağımlılık benzeri yeme davranışı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Hipotezler:

Bağımlılık benzeri yeme davranışı ile;

- 1- Algılanan romantik ilişki arasında ve beden memnuniyeti arasında negatif,
- 2- Hedonistik yeme Bağımlı, Sınır Durum ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimleri arasında pozitif,

Bir ilişki vardır.

- 3- Hedonistik yeme ile Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimi arasında pozitif ilişki vardır.
- 4- Algılanan romantik ilişki kalitesi, hedonistik yeme, Bağımlı, Sınır Durum ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimleri ile beden memnuniyeti, bağımlılık benzeri yeme davranışını anlamlı olarak yordayacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. KATILIMCILAR

Katılımcı sayısı güç analizi ile 688 olarak hesaplanmıştır (düşük etki büyüklüğü-.02, %80 güç katsayısı). Veri toplama çalışması 01/01/2022-01/02/2022 tarihleri arasında Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Etik Kurulu'nun 09/09/2021 tarih ve 07/05 sayılı iznine (EK A) istinaden gerçekleştirilmiş ve toplam 983 katılımcıdan ulaşılabilirlik ve gönüllülük esasına (gelişi güzel örneklem) göre veri toplanmıştır. Araştırma kriterlerini (en az 6 aydır romantik ilişkisi bulunan 18 yaş üstü yetişkin olmak) karşılamadığı için 198 katılımcının verisi analizlere dâhil edilmemiştir. Yapılan tekli ve çoklu uç değer analizleri sonucunda da toplam 17 katılımcının verileri araştırmadan çıkarılmıştır.

Çalışmanın örneklemini 450'si kadın (%58,6) ve 318'i erkek (%41,4) toplam 768 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 63 aralığında değişmektedir ($M=29,62$, $SS=7,34$). Katılımcıların %31,4'ü 18-25, %33,4'ü 26-30, %17,4'ü 31-35, %13,7'si 36-45 ve %3,9'u da 45 ve üzeri yaş grubunda bulunmaktadır. Katılımcıların %56,6'sı (435 kişi) bekar, %43,4'ü (333 kişi) ise evlidir. Eğitim düzeyleri incelendiğinde katılımcıların %0,8'inin (6 kişi) ilköğretim, %13,9'nun (107 kişi) lise, %59,8'inin (459 kişi) üniversite ve %25,5'inin (196 kişi) lisansüstü öğrenim mezunu olduğu görülmüştür. Gelir durumu çok iyi, iyi, orta, kötü ve çok kötü olan katılımcıların oranı sırası ile %3,4 (26 kişi), %29,9 (230 kişi), %53,4 (410 kişi), %10,7 (82 kişi) ve %2,6 (20 kişi)'dir. Katılımcıların %42,5'i sigara kullandığını ifade etmiştir. Katılımcıların meslek dağılımı Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Meslek Dağılımları

Meslek	n	%
Öğretmen	107	13,9
Doktor	33	4,3
Avukat	17	2,2
Mühendis	66	8,6
Öğretim Görevlisi	35	4,6
Bankacı	6	0,8
Muhasebeci	13	1,7
İşletmeci	24	3,1
Kamu Çalışanı	14	1,8
Mavi Yaka	18	2,3
Öğrenci	95	12,4
Özel Sektör Çalışanı	123	16,0
Psikolog	40	5,2
Sağlık Çalışanı	33	4,3
Çalışmıyor	34	4,4
Diğer	110	14,3
Toplam	768	100

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Tez çalışması için yapılan araştırma kapsamında Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği, Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği, Hedonistik Yeme Ölçeği, Beden Memnuniyeti Ölçeği, Coolidge Axis II Inventory-Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+ TR KF) ve araştırmacının hazırlamış olduğu demografik bilgi formu kullanılmıştır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu (EK B)

Bu form ile katılımcıların cinsiyeti, yaşı, medeni durumları, eğitim düzeyleri, gelir durumları, meslekleri, boy ve kiloları, mevcut romantik ilişkilerinin süresi, daha önce herhangi bir yeme bozukluğu, dürtü kontrol bozukluğu ve bağımlılık tanısı alıp

almadıkları ve sigara kullanıp kullanmadıklarının öğrenilmesi amaçlanmıştır. İlgili formda 12 soru bulunmaktadır.

2.2.2. Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği (BBYDÖ) (EK C)

Ruddock, Christiansen, Halford ve Hardman tarafından (2017) geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Demir, Bektaş, Demir ve Bektaş tarafından (2020) yapılmıştır. Ölçek 15 madde ve iştah dürtüsü ile düşük diyet kontrolü isimli 2 alt ölçekten oluşmaktadır (örnek madde: Doyduğumu hissetmeme rağmen yemeye devam ederim; Kilomu kontrol edemediğimi hissediyorum). Ölçek beşli Likert formatındadır ve toplam puan ile değerlendirilmektedir. Ölçeğin 6, 11, 12, 13 ve 14. Maddeleri ters puanlanmış maddelerdir. Ölçekte herhangi bir kesme noktası bulunmamaktadır, yüksek puanlar daha fazla bağımlılık benzeri yeme davranışlarının gösterildiğine işaret etmektedir. Orijinal çalışmanın, ölçeğin bütünü için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı 0,70 olarak tespit edilmiştir. Alt ölçeklerin incelenmesi için temel ölçek verileri iki grupta değerlendirilmiş; iştah dürtüsü alt ölçeği için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı birinci grupta 0,90, ikinci grupta 0,85; düşük diyet kontrolü alt ölçeği için ise Cronbach alfa güvenirlik katsayısı birinci grup için 0,85, ikinci grup için 0,83 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlaması için alt ölçeklerin Cronbach alfa güvenirlik katsayıları iştah dürtüsü alt ölçeği için 0,85 düşük diyet kontrolü alt ölçeği için 0,78, tüm ölçek için 0,86 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği (ARİKÖ) (EK D)

Ölçeğin orijinal formu Fletcher, Simpson tarafından 2000 yılında oluşturulmuş ve Türkçe geçerlik-güvenirlik çalışması Sağkal ve Özdemir (2018) tarafından yapılmıştır. Orijinal ölçeğin Cronbach alfa katsayısı iki çalışmada ölçülmüş, 0,85 ve üstünde olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasında elde edilen Cronbach alfa katsayısı 0,86'dır. Ölçek 6 maddeden oluşmaktadır ve 7'li Likert formatındadır (örnek madde: İlişkinizde birbirinize karşı ne kadar yakınlık hissediyorsunuz?). Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilmektedir ve ters puanlanan madde bulundurmamaktadır. Ölçek tek boyutludur. Ölçekten alınan yüksek puanlar, katılımcılar tarafından romantik ilişki kalitesinin yüksek algılandığını göstermektedir.

2.2.4. Hedonistik Yeme Ölçeği (HYÖ) (EK E)

Atik, Neşe ve Yüce tarafından 2019 yılında geliştirilen ölçek 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır ve ölçek tek boyutludur. (örnek madde: Zevk aldığım yiyecekleri yedikten sonra tekrar yemek isterim).

Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilmektedir ve herhangi bir kesme noktası bulunmamaktadır. Ölçek 5li Likert formatındadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 15-75 aralığında değişmektedir. Yüksek puanlar daha yüksek hedonistik yeme davranışını göstermektedir. Ölçek için uygulanmış olan Cronbach Alfa, Spearman-Brown ve Guttman iç tutarlılık katsayıları 0,70'in üzerinde bulunmuştur. Ölçek obezite hastalarının hedonistik yeme davranışını incelemek amacıyla geliştirilmiştir ancak hedonistik yeme davranışını doğrudan olarak inceleyen başka bir ölçek henüz bulunmamaktadır (Atik ve ark., 2019). Bu sebeple çalışmamızda hedonistik yeme eğilimini inceleme amacıyla bu ölçeğin kullanılmasına karar verilmiştir.

2.2.5. Beden Memnuniyeti Ölçeği (BMÖ) (EK F)

Ölçeğin orijinali Avalos, Tyłka ve Wood-Bacalow tarafından 2005 yılında geliştirilmiştir. Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Bakalım ve Karçkay tarafından 2016 yılında yapılmıştır. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı 0,94 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasında Cronbach iç tutarlık katsayısı kadınlar için 0,87 erkekler için 0,85 olarak bulunmuş ve Cronbach alfa katsayıları bakımından iki grup için anlamlı bir farklılık olmadığı belirtilmiştir (Bakalım ve Karçkay, 2016). Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmış hali iki faktörden oluşmaktadır ve toplamda 9 maddesi vardır. 1,2,3,4,5,8 ve 9. Maddelerden oluşan birinci faktör Genel Beden Memnuniyeti (Kusurlarına rağmen bedenimi olduğu gibi kabul ediyorum, madde 3), 6 ve 7. Maddelerden oluşan ikinci faktör ise Beden İmajına Yatırım (Bedenimin şeklini veya kilomu çok da dert etmiyorum, madde 7) adını almıştır. Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilmektedir ve ölçekte ters puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçek 5li Likert formatındadır. Alınan yüksek puanlar yüksek beden memnuniyetini göstermektedir.

2.2.6. Coolidge Axis II Inventory – Plus Türkçe Kısa Form (CATI+ TR KF) (EK G)

Ölçeğin orijinali 2006 yılında Coolidge tarafından oluşturulmuştur. Türkçe Kısa Formu Bilge tarafından 2018 yılında geliştirilmiştir. Ölçek 4lü Likert formatındadır ve eksen II kişilik bozukluklarının adları ile isimlendirilmiş 10 alt ölçekten oluşmaktadır. Alt ölçekler toplam puan üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçekte 78 madde bulunmaktadır, 70. Ve 55. Maddeler kontrol maddeleri olarak oluşturulmuştur. Ölçeğin 24, 34, 38 ve 44. Maddeleri ters puanlanmış maddelerdir. Alt ölçeklerin Chronbach Alfa katsayıları 0,66-0,77 aralığında değişmektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik güvenirlik çalışmasında Cronbach alfa katsayılarının 0,64-0,83 aralığında olduğu bulunmuştur. Örnek maddeler: İnsanlar benim istediğim kadar bana sadık değiller (paranoid kişilik bozukluğu), Ailem de dahil insanların bana yakın olmasından hoşlanmam ve bunu istemem (şizotipal kişilik bozukluğu), Kendimi diğer insanlardan farklı veya onlara uzak bulurum (şizoid kişilik bozukluğu), Bir sonraki işimi ayarlamadan birden fazla işten ayrıldığım oldu (antisosyal kişilik bozukluğu), Duygularım çok hızlı değişir (borderline kişilik bozukluğu), Sırtımın sıvazlanmasından, iyi sözler işitmekten ve övgüler almaktan hoşlanırım (histrionik kişilik bozukluğu), Özel bir insan olduğumu hissedirim ve bunun fark edilmesini hak ederim (narsisistik kişilik bozukluğu), Hiçbir hatıra değeri olmasa bile eski ya da değersiz şeyleri saklarım (Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu), Eleştirilmek ya da birisi tarafından sevilmemek beni kolaylıkla incitir (çekiingen kişilik bozukluğu), Bir şeylere karar verme konusunda her gün zorlanırım (Bağımlı Kişilik Bozukluğu). Alt ölçeklerin her biri için toplam puan üzerinden değerlendirme yapılabilmektedir. Yüksek puanlar, ilgili alt ölçeğe konu kişilik bozukluğu eğiliminin yüksekliğine işaret etmektedir. Çalışmamızda ilgili ölçeğin Bağımlı Kişilik Bozukluğu, Sınır-Durum kişilik bozukluğu ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu alt ölçekleri ilgili kişilik bozukluklarına olan eğilimi ölçümlemek amacı ile kullanılmıştır.

2.3. UYGULAMA

Araştırma verileri çeşitli sosyal medya kanalları (Instagram, Facebook, LinkedIn, Whatsapp ve Twitter) kullanılarak çevrimiçi ortamda, ulaşılabilirlik ve gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Katılımcılara anket öncesinde kısa bir bilgilendirme yazısı ile çalışmanın genel amacından bahsedilmiş ve katılımın gönüllülük esasına dayandığı belirtilmiştir. Katılımcılar sırası ile bilgilendirilmiş onam formunu, Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğini, Coolidge Axis II Inventory- Plus Türkçe Kısa Formunu (CATI+ TR KF), Hedonistik Yeme, Beden Memnuniyeti ve Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçekleri ile demografik bilgi formunu doldurmuşlardır. Çalışmanın tamamlanması yaklaşık 15-20 dakika sürmektedir. Katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi istenmemiş, veriler anonim olarak toplanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ANALİZ VE BULGULAR

3.1. VERİ ANALİZİ

Çalışma verilerinin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) programının 25. Sürümü kullanılmıştır. Araştırma verileri, korelasyon, çoklu doğrusal regresyon, grup karşılaştırmalarına ilişkin olarak da iki yönlü ANOVA, iki yönlü ANCOVA ve normal dağılım göstermeyen yaş ve BKİ değişkenleri için Mann-Whitney U analizleri kullanılarak incelenmiştir, ayrıca demografik bilgilerin incelenmesinde frekans analizinden yararlanılmıştır. Kişilik bozukluğu patolojilerinin ve KB eğilimlerinin çalışma örneğimizdeki dağılımı ise yine frekans analizinden faydalanılarak hesaplanmıştır. İlgili ölçek normuna göre, ölçek puanı ≤ 1 SS olan katılımcılar ‘tanı almayan grup’, puanı >1 SS <2 SS olan katılımcılar ‘KB eğilimi olan grup’, puanı ≥ 2 SS olan katılımcılar ise ‘KB bulunan grup’ olarak sınıflandırılmıştır.

Araştırmaya konu sürekli değişkenler üzerinden tek değişkenli uç değer analizi yapılarak ilgili değişken skorlarının normal dağılıma uyup uymadığı (+1 basıklık/yatıklık değer aralığında olup olmadığı) incelenmiştir. Yapılan analizde, Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği toplam puan, Beden Memnuniyeti Ölçeği toplam puan, Coolidge Axis II Inventory – Plus Türkçe Kısa Form Bağımlı Kişilik Bozukluğu alt ölçeği toplam puan dağılımlarında yatıklık (skewness) ve basıklık problemleri (kurtosis); tespit edilmiştir. Belirtilen puan dağılımına ilişkin problem, ilgili değişkenin z puanı $<+3$, <-3 aralığında kalan 11 katılımcının verileri araştırmadan çıkarılarak çözümlenmiştir. Yapılan çoklu değişkenli uç değer analizi sonucunda ise 6 katılımcının verileri araştırmadan çıkarılmıştır ($df= 7$, Mahalanobis kesme noktası 23,4, $p= ,001$).

3.2. SONUÇLAR

Bu bölümde verilerin analizinden elde edilen istatistiki sonuçlara yer verilmiştir.

3.2.1. Güvenilirlik Analizleri ve Betimleyici İstatistikler

Çalışmada kullanılan ölçek ve alt ölçekler için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Ölçekler İçin İç Tutarlılık Katsayıları

Ölçek Toplam Puanları	k	Cronbach Alfa
Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği	15	0,900
Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği	6	0,837
Hedonistik Yeme Ölçeği	15	0,923
Beden Memnuniyeti Ölçeği	9	0,936
Coolidge Axis II Inventory Plus Türkçe Kısa Formu Borderline Kişilik Bozukluğu Alt Ölçeği	9	0,784
Coolidge Axis II Inventory Plus Türkçe Kısa Formu Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu Alt Ölçeği	9	0,732
Coolidge Axis II Inventory Plus Türkçe Kısa Formu Bağımlı Kişilik Bozukluğu Alt Ölçeği	7	0,792

Tablo 2’de de görüldüğü üzere, çalışmada kullanılan ölçek/alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları 0,73- 0,94 arasında değişmektedir ve yeterli düzeydedir.

Araştırma değişkenlerine ilişkin ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Araştırma Değişkenlerinin Ortalama, Standart Sapma, Minimum ve Maksimum Değerleri

Değişkenler	En küçük değer	En büyük değer	$\bar{x}$	s
Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği	15	74	43,05	10,42
Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği	16	42	34,99	5,85
Hedonistik Yeme Ölçeği	15	75	46,38	11,31
Beden Memnuniyeti Ölçeği	9	45	32,80	7,85
Coolidge Axis II Inventory-Plus Türkçe Kısa Form-Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu Alt Ölçeği	9	33	21,32	4,77
Coolidge Axis II Inventory-Plus Türkçe Kısa Form- Borderline Kişilik Bozukluğu Alt Ölçeği	9	35	19,44	5,44
Coolidge Axis II Inventory-Plus Türkçe Kısa Form- Bağımlı Kişilik Bozukluğu Alt Ölçeği	7	25	13,08	4,04

3.2.2. Korelasyon Analizleri

Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyonel ilişkiler incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

	Bağımlılık benzeri yeme	Romantik ilişki kalitesi	Hedonistik yeme	Beden memnuniyeti	Sınır Durum K.B.	Obsesif-Kompulsif K.B.	Bağımlı K.B.
Bağımlılık benzeri yeme	1						
Romantik ilişki kalitesi	-0,054	1					
Hedonistik yeme	0,652***	0,008	1				
Beden memnuniyeti	-0,547***	0,256***	-0,293***	1			
Sınır Durum K.B.	0,395***	-0,253***	0,270***	-0,388***	1		
Obsesif-Kompulsif K.B.	0,345***	-0,162***	0,240***	-0,361***	0,677***	1	
Bağımlı K.B.	0,349***	-0,191***	0,241***	-0,477***	0,699***	0,642***	1

N=768, * $p<0,05$, ** $p<0,01$, *** $p<0,001$

Araştırma değişkenleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılan Korelasyon Analizi sonucuna göre Tablo 4’te de görüldüğü üzere, bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimi ile hedonistik yeme, Sınır-Durum, Obsesif-Kompulsif ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimleri arasında pozitif (sırası ile $r=0,652$, $p<0,001$; $r=0,395$, $p<0,01$; $r=0,345$, $p<0,001$; $r=0,349$, $p<0,001$); bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimi ile beden memnuniyeti arasında ise negatif ($r=-0,547$; $p<0,001$) korelasyon bulunmuştur. Analiz sonuçları ayrıca, hedonistik yeme Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimi arasında da istatistiki açıdan anlamlı pozitif bir ilişki bulunduğunu göstermiştir ($r=0,270$; $p<0,001$). Buna karşın, bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimi ile algılana romantik ilişki kalitesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Çalışmaya konu değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkiler, cinsiyet ve medeni durum demografik değişkenleri de dikkate alınarak ilgili demografik gruplar (sırası ile kadın/erkek, bekar/evli) özelinde de Korelasyon Analizleri ile tekrar incelenmiş ve analiz sonuçları Tablo 5-a, 5-b, 6-a ve 6-b’de sunulmuştur.

Tablo 5-a. Kadın Katılımcılar İçin Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

	Bağımlılık benzeri yeme	Romantik ilişki kalitesi	Hedonistik yeme	Beden memnuniyeti	Sınır Durum K.B.	Obsesif-Kompulsif K.B.	Bağımlı K.B.
Bağımlılık benzeri yeme	1						
Romantik ilişki kalitesi	-0,108*	1					
Hedonistik yeme	0,661***	-0,057	1				
Beden memnuniyeti	-0,594***	0,236***	-0,338***	1			
Sınır Durum K.B.	0,403***	-0,234***	0,284***	-0,391***	1		
Obsesif-Kompulsif K.B.	0,375***	-0,149***	0,271***	-0,371***	0,643***	1	
Bağımlı K.B.	0,358***	-0,192***	0,248***	-0,490***	0,695***	0,613***	1

$N=450$, * $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Tablo 5-b. Erkek Katılımcılar İçin Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

	Bağımlılık benzeri yeme	Romantik ilişki kalitesi	Hedonistik yeme	Beden memnuniyeti	Sınır Durum K.B.	Obsesif-Kompulsif K.B.	Bağımlı K.B.
Bağımlılık benzeri yeme	1						
Romantik ilişki kalitesi	0,027	1					
Hedonistik yeme	0,645***	0,111	1				
Beden memnuniyeti	-0,477***	0,284***	-0,218***	1			
Sınır Durum K.B.	0,389***	-0,275***	0,244***	-0,381***	1		
Obsesif-Kompulsif K.B.	0,310***	-0,175***	0,186***	-0,341***	0,720***	1	
Bağımlı K.B.	0,318***	-0,182***	0,219***	-0,455***	0,701***	0,675***	1

*N=318, * $p<0,05$, ** $p<0,01$, *** $p<0,001$*

Tablo 5-a ve 5-b de de görüldüğü üzere, kadın ve erkek katılımcılar özelinde gerçekleştirilen korelasyon analizi sonuçları, bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimi ile algılanan romantik ilişki kalitesi ilişkisi dışında, genel katılımcı grubu üzerinden yapılan korelasyon analizi sonuçları ile tamamen paralellik göstermektedir. Genel katılımcı grubundan ve sadece erkek katılımcıların bulunduğu gruptan farklım olarak kadın katılımcı grubunda, bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimi ile algılanan romantik ilişki kalitesi arasında negatif yönlü zayıf bir ilişki ($r=-0,108$; $p<0,05$) olduğu bulunmuştur.

Tablo 6-a. Bekar Katılımcılar İçin Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

	Bağımlılık benzeri yeme	Romantik ilişki kalitesi	Hedonistik yeme	Beden memnuniyeti	Sınır Durum K.B.	Obsesif-Kompulsif K.B.	Bağımlı K.B.
Bağımlılık benzeri yeme	1						
Romantik ilişki kalitesi	-0,025	1					
Hedonistik yeme	0,645***	0,018	1				
Beden memnuniyeti	-0,502***	0,216***	-0,268***	1			
Sınır Durum K.B.	0,406***	-0,188***	0,284***	-0,399***	1		
Obsesif-Kompulsif K.B.	0,363***	-0,119***	0,249***	-0,398***	0,685***	1	
Bağımlı K.B.	0,381***	-0,160***	0,269***	-0,510***	0,695***	0,671***	1

N=435, * $p<0,05$, ** $p<0,01$, *** $p<0,001$

Tablo 6-b. Evli Katılımcılar İçin Araştırma Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

	Bağımlılık benzeri yeme	Romantik ilişki kalitesi	Hedonistik yeme	Beden memnuniyeti	Sınır Durum K.B.	Obsesif-Kompulsif K.B.	Bağımlı K.B.
Bağımlılık benzeri yeme	1						
Romantik ilişki kalitesi	-0,089	1					
Hedonistik yeme	0,665***	-0,003	1				
Beden memnuniyeti	-0,601***	0,306***	-0,333***	1			
Sınır Durum K.B.	0,399***	-0,343***	0,245***	-0,417***	1		
Obsesif-Kompulsif K.B.	0,327***	-0,219***	0,220***	-0,332***	0,660***	1	
Bağımlı K.B.	0,314***	-0,176***	0,192***	-0,463***	0,691***	0,590***	1

N=333, * $p<0,05$, ** $p<0,01$, *** $p<0,001$

Tablo 6-a ve 6-b’de de görüldüğü üzere, bekar ve evli katılımcılar özelinde gerçekleştirilen korelasyon analizi sonuçları, genel katılımcı grubu üzerinden yapılan korelasyon analizi sonuçları ile tamamen paralellik göstermiştir.

Araştırmaya konu değişkenler ile katılımcıların yaşları arasındaki ilişkiler de korelasyon analizi ile incelenmiş ve analiz bulguları Tablo 7 de sunulmuştur.

Tablo 7. Yaş ile Araştırma Değişkenleri Arasındaki Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	Yaş
Yaş	-
Bağımlılık benzeri yeme	-0,159**
Romantik ilişki kalitesi	0,009
Hedonistik yeme	-0,098**
Beden memnuniyeti	-0,151**
Sınır Durum K.B.	-0,214**
Obsesif Kompulsif K.B.	-0,143**
Bağımlı K.B.	-0,191**

N=768, * $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Tablo 7’de de görüldüğü üzere, katılımcıların yaşları ile bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimi, algılanan romantik ilişki kalitesi, hedonistik yeme, Obsesif-Kompulsif, Sınır-Durum ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimleri arasında negatif ilişki olduğu bulunmuştur (sırası ile $r=-0,159$, $p<0,01$; $r=-0,098$, $p<0,01$; $r=-0,151$, $p<0,01$; $r=-0,143$, $p<0,01$; $r=-0,214$, $p<0,01$; $r=-0,191$, $p<0,01$). Katılımcıların yaşları ile beden memnuniyetleri arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>0,05$).

Katılımcıların beden kitle indeksi (BKİ) ile Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları eğilimi ve hedonistik yeme arasındaki ilişkinin incelenmesi için yapılan Korelasyon Analizi sonucunda da BKİ’nin hem bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimi hem de hedonistik yeme ile pozitif korelasyon gösterdiği bulunmuştur (sırası ile $r=0,394$, $p<0,001$; $r=0,193$, $p<0,001$) bulunmuştur.

Araştırmada bağımsız değişken olarak ele alınmayan diğer kişilik bozukluklarının bağımlılık benzeri yeme davranışları ile ilişkisi korelasyon analizi ile incelenmiş, sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Bağımlılık Benzeri Yeme ve Diğer Kişilik Bozuklukları Arasındaki İlişki

	Bağımlılık Benzeri Y.	Paranoid	Şizotipal	Şizoid	Antisosyal	Histriyonik	Narsisistik	Çekingen
Bağımlılık Benzeri Y.	1							
Paranoid	0,312***	1						
Şizotipal	0,226***	0,650***	1					
Şizoid	0,072*	0,364***	0,516***	1				
Antisosyal	0,302***	0,570***	0,548***	0,266***	1			
Histriyonik	0,318***	0,516***	0,418***	0,019	0,486***	1		
Narsisistik	0,326***	0,556***	0,493***	0,161***	0,441***	0,696***	1	
Çekingen	0,293***	0,447***	0,415***	0,387***	0,255***	0,411***	0,491***	1

N=768, * $p<0,05$, ** $p<0,01$, *** $p<0,001$

Tablo 8’de de görüldüğü üzere, katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışları puanları ile Paranoid, Şizotipal, Şizoid, Antisosyal, Histriyonik, Narsisistik Ve Çekingen Kişilik Bozukluğu eğilimleri arasında pozitif yönlü ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (sırası ile $r=0,312$, $p<0,001$; $r=0,226$, $p<0,001$; $r=0,072$, $p<0,05$; $r=0,302$, $p<0,001$; $r=0,318$, $p<0,001$; $r=0,326$, $p<0,001$; $r=0,293$, $p<0,001$).

Katılımcılar içinde kişilik bozukluğu tanı kriterlerini karşılayan, ara klinik grupta bulunan ve herhangi bir kişilik bozukluğu eğilimi olmayan kişilerin sayı ve yüzde bilgileri de Tablo 9’da sunulmuştur. Katılımcıların %3,9-11,2’si herhangi bir kişilik bozukluğu tanısına, %10-22,3’ü ise herhangi bir kişilik bozukluğu eğilimine sahiptir (ara klinik grup).

Tablo 9. Katılımcıların Kişilik Bozukluğu Gruplarına Göre Belirtilmiş Sayı ve Yüzdeleri

Kişilik Bozukluğu ismi	Tanı Almayan Grup		Ara Klinik Grup		Kişilik Bozukluğu Grubu	
	n	%	n	%	n	%
Sınır Durum	543	70,7	139	18,1	86	11,2
Obsesif-Kompulsif	618	80,5	128	16,7	22	2,9
Bağımlı	557	72,5	156	20,3	55	7,2
Paranoid	653	85	77	10	38	5
Şizotipal	526	68,5	177	23	65	8,5
Şizoid	550	71,6	152	19,8	66	8,6
Antisosyal	622	81	100	13	46	6
Histriyonik	567	73,8	171	22,3	30	3,9
Narsisistik	555	72,3	158	20,5	55	7,2
Çekingen	606	78,9	121	15,8	41	5,3

3.2.3. Çoklu Regresyon Analizleri

Hedonistik yeme, beden memnuniyeti, Sınır-Durum, Obsesif-Kompulsif ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimlerinin, bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerindeki yordayıcı gücünü incelemek amacıyla Çoklu Regresyon Analizi yapılmasına karar verilmiş ve analize katılacak yordayıcı değişkenler Stepwise metodu ile seçilmiştir. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında eş doğrusallık olmadığı ve VIF değerinin 2,5’in altında olduğu görüldüğünden analiz sonuçlarının geçerli olduğuna karar verilmiştir. Bağımlı ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimleri ise Stepwise metodu kullanıldığından analize dahil edilmemiştir. Yapılan Korelasyon Analizi sonucunda algılanan romantik ilişki kalitesi ile bağımlılık benzeri yeme davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmediğinden, bu değişken de oluşturulan

regresyon modeline dahil edilmemiştir. Çoklu Regresyon analizi sonuçları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10 Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	B’nin Standart Hatası	β	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	Kısmi Korelasyon Katsayısı	t	p
	Sabit	31,734	2,082	-	27,647	35,822	-	15,242	0,000
Bağımlılık benzeri yeme	Hedonistik yeme	0,477	0,023	0,517	0,431	0,522	0,487	20,648	0,000
	Beden memnuniyeti	-0,464	0,035	-0,350	-0,533	-0,396	-0,315	-13,360	0,000
	Sınır Durum K.B.	0,229	0,050	0,119	0,131	0,327	0,108	4,592	0,000
$R^2= 0,574$ $F(3,764)= 345,332$ $p=0,000$, $n=768$									

Analiz sonuçları, modelin istatistiksel olarak anlamlı ($F(3,764)=345,332$; $p<0,001$) ve belirlilik katsayısının 0,574 olduğunu göstermiştir. Buna göre katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışlarına ilişkin toplam varyansın yaklaşık %57,5’i hedonistik yeme, beden memnuniyeti, sınır-durum kişilik bozukluğu eğilimleri tarafından açıklanmaktadır. Tüm bu sonuçlara göre modeldeki diğer yordayıcı değişkenler sabit kabul edildiğinde; hedonistik yeme ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu puanlarındaki 1’er birimlik artış Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları puanını sırası ile 0,477 ve 0,229 birim artıracakken, beden memnuniyeti puanındaki 1 birimlik artış bağımlılık benzeri yeme Davranışları puanını 0,464 puan azaltacaktır. Modeldeki diğer değişkenler sabit tutulduğunda, hedonistik yeme, beden memnuniyeti ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimi, tek başına, bağımlılık benzeri yeme davranışı varyansının sırası ile %24, %10 ve %1’ini açıklamaktadır (Tablo 8).

Çoklu Regresyon Analizi ayrıca kadın/erkek ve bekar/evli katılımcı gruplarının kendi içlerinde de gerçekleştirilmiştir.

Kadın katılımcılar için gerçekleştirilen çoklu regresyon analizinde Bağımlı ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimleri ile algılanan romantik ilişki kalitesi ise

Stepwise metodu kullanıldığından analize dahil edilmemiştir. İlgili Çoklu Regresyon Analizi sonuçları Tablo 10-a’da sunulmuştur.

Tablo 11 Kadın Katılımcılar İçin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	β	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	Kısmi Korelasyon Katsayısı	t	p
	Sabit	33,043	2,733	-	27,671	38,415	-	12,088	0,000
Bağımlılık benzeri yeme	Hedonistik yeme	0,465	0,030	0,500	0,406	0,524	0,463	15,517	0,000
	Beden memnuniyeti	-0,504	0,044	-0,382	-0,592	-0,396	-0,339	-11,232	0,000
	Sınır Durum K.B.	0,262	0,091	0,111	0,093	0,351	0,101	3,381	0,001
$R^2= 0,599$		$F(3,446)=224,935$ $p=0,000$, $n=450$							

Tablo 9-a’da da görüldüğü üzere Analiz sonuçları, modelin istatistiksel olarak anlamlı ($F(3,446)=224,935$; $p<0,001$) ve belirlilik katsayısının 0,599 olduğunu göstermiştir. Buna göre katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışlarına ilişkin toplam varyansın yaklaşık %60’ı hedonistik yeme, beden memnuniyeti, Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimleri tarafından açıklanmaktadır. Tüm bu sonuçlara göre modeldeki diğer yordayıcı değişkenler sabit kabul edildiğinde; hedonistik yeme ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu puanlarındaki 1’er birimlik artış Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları puanını sırası ile 0,465 ve 0,262 birim artıracakken, beden memnuniyeti puanındaki 1 birimlik artış bağımlılık benzeri yeme Davranışları puanını 0,504 puan azaltacaktır. Modeldeki diğer değişkenler sabit tutulduğunda, hedonistik yeme, beden memnuniyeti ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimi, tek başına, bağımlılık benzeri yeme davranışı varyansının sırası ile %21, %11,5 ve %1’ini açıklamaktadır

Erkek katılımcılar için gerçekleştirilen çoklu regresyon analizine Bağımlı ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimleri ise Stepwise metodu kullanıldığından analize dahil edilmemiştir. Yapılan Korelasyon Analizi sonucunda algılanan romantik ilişki kalitesi ile bağımlılık benzeri yeme davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

ilişki tespit edilmediğinden, bu değişken de oluşturulan regresyon modeline dahil edilmemiştir. İlgili Çoklu Regresyon Analizi sonuçları Tablo 10-b’de sunulmuştur.

Tablo 12 Erkek Katılımcılar İçin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	B’nin Standart Hatası	β	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	Kısmi Korelasyon Katsayısı	t	p
Bağımlılık benzeri yeme	Sabit	29,444	3,181	-	23,185	35,703	-	9,256	0,000
	Hedonistik yeme	0,497	0,036	0,544	0,426	0,567	0,522	13,821	0,000
	Beden memnuniyeti	-0,410	0,055	-0,305	-0,519	-0,301	-0,280	-7,397	0,000
	Sınır Durum K.B.	0,255	0,076	0,140	0,106	0,404	0,127	3,368	0,001
$R^2= 0,547$		$F(3,314)=128,584$ $p=0,000$, $n=318$							

Tablo 9-b’de de görüldüğü üzere analiz sonuçları, modelin istatistiksel olarak anlamlı ($F(3,314)=128,584$; $p<0,001$) ve belirlilik katsayısının 0,547 olduğunu göstermiştir. Buna göre katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışlarına ilişkin toplam varyansın yaklaşık %54,5’i hedonistik yeme, beden memnuniyeti, Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimleri tarafından açıklanmaktadır. Tüm bu sonuçlara göre modeldeki diğer yordayıcı değişkenler sabit kabul edildiğinde; hedonistik yeme ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu puanlarındaki 1’er birimlik artış Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları puanını sırası ile 0,497 ve 0,255 birim artıracakken, beden memnuniyeti puanındaki 1 birimlik artış bağımlılık benzeri yeme Davranışları puanını 0,410 puan azaltacaktır. Modeldeki diğer değişkenler sabit tutulduğunda, hedonistik yeme, beden memnuniyeti ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimi, tek başına, bağımlılık benzeri yeme davranışı varyansının sırası ile %27, %7 ve %1,6’sını açıklamaktadır.

Tablo 9-a ve 9-b’de de görüldüğü üzere kadın ve erkek katılımcı grupları özelinde gerçekleştirilen Çoklu Regresyon Analizi sonuçları, genel katılımcı grubu için gerçekleştirilen Çoklu Regresyon Analizi sonuçları ile paralellik göstermektedir.

Medeni durum değişkeni dikkate alındığında bekar katılımcılar için gerçekleştirilen çoklu regresyon analizine Bağımlı ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimleri ise Stepwise metodu kullanıldığından analize dahil edilmemiştir. Yapılan Korelasyon Analizi sonucunda algılanan romantik ilişki kalitesi ile bağımlılık benzeri yeme davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmediğinden, bu değişken de oluşturulan regresyon modeline dahil edilmemiştir. İlgili Çoklu Regresyon Analizi sonuçları Tablo 11-a’da sunulmuştur.

Tablo 13 Bekar Katılımcılar İçin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	B’nin Standart Hatası	β	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	Kısmi Korelasyon Katsayısı	t	p
	Sabit	30,270	2,871	-	24,628	35,912	-	10,545	0,000
Bağımlılık benzeri yeme	Hedonistik yeme	0,461	0,030	0,524	0,401	0,520	0,494	15,255	0,000
	Beden memnuniyeti	-0,420	0,049	-0,308	-0,516	-0,324	-0,278	-8,590	0,000
	Sınır Durum K.B.	0,253	0,068	0,134	0,119	0,387	0,120	3,714	0,000
R ² = 0,544 F(3,431)=175,599 p=0,000, n=435									

Tablo 10-a’da da görüldüğü üzere analiz sonuçları, modelin istatistiksel olarak anlamlı ($F(3,431)=173,599$; $p<0,001$) ve belirlilik katsayısının 0,544olduğunu göstermiştir. Buna göre katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışlarına ilişkin toplam varyansın yaklaşık %54,5’i hedonistik yeme, beden memnuniyeti, Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimleri tarafından açıklanmaktadır. Tüm bu sonuçlara göre modeldeki diğer yordayıcı değişkenler sabit kabul edildiğinde; hedonistik yeme ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu puanlarındaki 1’er birimlik artış Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları puanını sırası ile 0,461 ve 0,253 birim artıracakken, beden memnuniyeti puanındaki 1 birimlik artış bağımlılık benzeri yeme Davranışları puanını 0,420 puan azaltacaktır. Modeldeki diğer değişkenler sabit tutulduğunda, hedonistik yeme, beden

memnuniyeti ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimi, tek başına, bağımlılık benzeri yeme davranışı varyansının sırası ile %24, %7,8 ve %1,4'ünü açıklamaktadır.

Medeni durum değişkeni dikkate alındığında evli katılımcılar için gerçekleştirilen regresyon analizine Bağımlı ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimleri Stepwise metodu kullanıldığından analize dahil edilmemiştir. Yapılan Korelasyon Analizi sonucunda algılanan romantik ilişki kalitesi ile bağımlılık benzeri yeme davranışı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmediğinden, bu değişken de oluşturulan regresyon modeline dahil edilmemiştir. Çoklu Regresyon analizi sonuçları Tablo 11-b'de sunulmuştur.

Tablo 14Evli Katılımcılar İçin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeğinin Araştırmadaki Bağımsız Değişkenler Tarafından Yordanmasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	β	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	%95 Güven Aralığı Alt Sınır	Kısmi Korelasyon Katsayısı	t	p
	Sabit	31,949	3,170	-	25,713	38,184	-	10,079	0,000
Bağımlılık benzeri yeme	Hedonistik yeme	0,501	0,036	0,509	0,431	0,572	0,477	13,934	0,000
	Beden memnuniyeti	-0,498	0,051	-0,384	-0,598	-0,399	-0,337	-9,851	0,000
	Sınır Durum K.B.	0,231	0,077	0,114	0,079	0,383	0,102	2,994	0,003
R ² = 0,611 F(3,329)=175,185 p=0,000, n=333									

Tablo 11-b'de de görüldüğü üzere analiz sonuçları, modelin istatistiksel olarak anlamlı ($F(3,329)=175,185$; $p<0,001$) ve belirlilik katsayısının 0,611olduğunu göstermiştir. Buna göre katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışlarına ilişkin toplam varyansın yaklaşık %61'i hedonistik yeme, beden memnuniyeti, Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimleri tarafından açıklanmaktadır. Tüm bu sonuçlara göre modeldeki diğer yordayıcı değişkenler sabit kabul edildiğinde; hedonistik yeme ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu puanlarındaki 1'er birimlik artış Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları puanını sırası ile 0,501 ve 0,231 birim artıracakken, beden memnuniyeti puanındaki 1 birimlik artış bağımlılık benzeri yeme Davranışları puanını 0,498 puan

azaltacaktır. Modeldeki diğer değişkenler sabit tutulduğunda, hedonistik yeme, beden memnuniyeti ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimi, tek başına, bağımlılık benzeri yeme davranışı varyansının sırası ile %23, %11,3 ve %1'ini açıklamaktadır.

Tablo 10-a ve 10-b'de de görüldüğü üzere bekar ve evli katılımcı grupları özelinde gerçekleştirilen Çoklu regresyon Analizi sonuçları, genel katılımcı grubu için gerçekleştirilen Çoklu Regresyon Analizi sonuçları ile paralellik göstermektedir.

3.2.4. Grup Karşılaştırmalarına İlişkin Analizler

Beden kitle indeksi (BKİ) ve bağımlılık benzeri yeme ya da yeme bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların verilerinden yola çıkılarak mevcut çalışmada da beden kitle indeksi kilolu sınırı olan 25'in üzerindeki kişiler ve 25'in altındaki kişilerin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışı ve Hedonistik Yeme puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemek için yapılan Mann-Whitney U testi sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur. Katılımcıların altısı kilo ya da boy bilgilerinden birini eksik girdiklerinden bu analiz sonucu 762 kişi üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 15. Katılımcıların Bağımlılık Benzeri Yeme ve Hedonistik Yeme Puanlarının Beden Kitle İndeksi Gruplarına Göre Mann-Whitney U Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	BKİ grubu	n	Sıralar ortalaması	Sıralar Toplamı	U	z	p
BBYDÖ	25 ve altı	458	321,34	147172,00	42061,00	-9,265	0,000
	25'in üstü	304	472,14	143531,00			
HYÖ	25 ve altı	458	350,55	160553,00	55442,000	-4,766	0,000
	25'in üstü	304	428,13	130150,00			

Tablo 11'de de görüldüğü üzere, Mann-Whitney U Testi sonucuna göre BKİ değeri 25 ve altında olan katılımcıların Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları toplam puan ortalaması ile ($Me_{25\text{altı}}=39$) BKİ değeri 25'in üstünde olan katılımcıların Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları toplam puan ortalamaları ($Me_{25\text{veüstü}}=48$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($U= 42061,000$ $p<0,001$). Bu sonuca göre BKİ

değeri 25'in üstünde olan kişilerin Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları toplam puan ortalamalarının BKİ değeri 25'in altında olan kişilerden istatistiksel olarak anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu söylenebilir.

Benzer şekilde, yapılan Mann-Whitney U Testi sonucuna göre, BKİ'si 25 ve altında olan katılımcıların Hedonistik Yeme Ölçeği toplam puan ortalamaları ($Me_{25altı}=44,00$) ve BKİ'si 25'in üzerinde olan katılımcıların Hedonistik Yeme Ölçeği toplam puan ortalamaları ($Me_{25veüstü}=48,00$) arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($U=55442,000$, $P<0,001$). Bu sonuca göre BKİ'si 25'in üzerinde olan katılımcıların BKİ'si 25 ve altında olan katılımcılardan daha fazla hedonistik yeme davranışı sergilediği söylenebilir.

Bağımlılık Benzeri Yeme Ölçeği toplam puan ortalamalarının cinsiyet ve medeni durum değişkenleri ve bu iki değişkenin etkileşimi bakımından incelenmesi amacı ile yapılan İki Yönlü Varyans Analizi sonuçlarına göre cinsiyetin ($F=0,235$, $p>0,05$), medeni durumun ($F=0,000$, $p>0,05$) ve cinsiyet ile medeni durumun etkileşiminin ($F=0,490$, $p>0,05$) bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İki Yönlü Kovaryans Analizi ile yaş kontrol edildiğinde ise cinsiyet ve cinsiyet ile medeni durum etkileşiminin bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerindeki etkisinin değişmediği, ancak medeni durumun bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerindeki etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($F=8,870$, $p<0,01$). Elde edilen sonuçlara göre yaş etkeni sabit kabul edildiğinde, evli katılımcıların Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği toplam puan ortalamalarının ($\bar{x}=44,629$) bekar katılımcıların Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği toplam puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmektedir ($\bar{x}=42,080$).

Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışı Ölçeği toplam puan ortalamalarının katılımcıların sigara içme veya içmeme durumuna göre değerlendirilmesi için yapılan Bağımsız Örneklem t-Testi sonucuna göre sigara içen katılımcıların Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği toplam puan ortalaması ile ($\bar{x}=43,84$, $SS=10,41$) sigara içmeyen katılımcıların Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları toplam puan ortalaması ($\bar{x}=42,47$, $SS=10,41$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür.

($t(766)=1,795$, $p>0,05$). Bu sonuca göre sigara içen katılımcılarla içmeyen katılımcılar bağımlılık benzeri yeme davranışı bakımından farklılaşmamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TARTIŞMA

Bağımlılık benzeri yeme davranışı son yıllarda popülerleşen ancak ülkemizde henüz çok fazla çalışılmamış bir alandır. Bu tez çalışmasının temel amacı, romantik ilişki kalitesi, beden memnuniyeti, hedonistik yeme, Obsesif-Kompulsif, Bağımlı ve Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimlerinin bağımlılık benzeri yeme davranışı ile ilişkisinin ve bağımlılık benzeri yeme üzerindeki yordayıcı gücünün incelenmesidir. Elde edilen bulgular, literatürde görece daha az çalışılmış olan bağımlılık benzeri yeme kavramı için kapsamlı teorik bilgiler sağlamanın yanı sıra, kişilerin bağımlılık benzeri yeme davranışlarının iyileştirilmesine yönelik programların oluşturulması ve yapılandırılmasına destek sağlayabilecek niteliktedir. Bağımlılık benzeri yeme sorununu yaşayan kişiler için planlanabilecek bireysel/grup psikoterapi süreçleri ya da iyileştirme çalışmalarında, mevcut çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, bu kişilerin kişilik özellikleri, bedenleri ile ilgili düşünce ve duyguları ve bağımlılık benzeri yeme davranışının yanında hedonistik yeme gibi bir başka normal-dışı yeme davranışının olup olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, uygulanacak programların etkililiğinin artabileceği düşünülmektedir. Bu alana yönelik uygulamalar dolaylı yoldan obezite ile de bir mücadele yöntemi olarak halk sağlığına katkı sunabilecektir.

Yapılan güvenilirlik analizleri neticesinde mevcut çalışmada kullanılan tüm ölçeklerin Chronbach Alfa değerlerinin araştırmamız için yeterli düzeyde olduğu görülmüştür (Tablo 2). Öncelikle bağımlılık benzeri yeme Davranışı ile bahse konu diğer araştırma değişkenleri arasındaki korelasyonel ilişkiler incelenmiştir. Bunun yanı sıra, söz konusu ilişkilerin cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını anlayabilmek için, bahse konu korelasyonel ilişkiler kadın/erkek, bekar/evli demografik gruplar için de incelenmiştir.

Tüm örneklem genelinde yapılan analizler sonucunda, beklentimiz ile kısmen örtüşecek şekilde (Hipotez 1), bağımlılık benzeri yeme davranışları ile algılanan romantik

ilişki kalitesi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamış, ancak bağımlılık benzeri yeme ile beden memnuniyeti arasında anlamlı negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. Söz konusu ilişkiler, cinsiyet (kadın/erkek) ve medeni durum (bekar/evli) demografik grupları bazında tekrar incelendiğinde ise sadece kadın katılımcılar için bağımlılık benzeri yeme davranışları ve algılanan romantik ilişki kalitesi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kadınlar katılımcılar için elde edilen ilgili bulgu, bozulmuş yeme ya da yeme bozuklukları ile romantik ilişkideki doyum ve/veya kalitenin incelendiği çalışmalar ile paralellik göstermektedir (örn.; Markey ve ark., 2001; Tolmacz ve ark., 2021). Bağımlılık benzeri yeme ile algılanan romantik ilişki kalitesi üzerine bildiğimiz kadarı ile herhangi bir bir çalışma olmadığından, elde ettiğimiz bu bulgu, literatür için yeni bir bulgu olarak adlandırılabilir. Katılımcıların tümünü içeren söz konusu korelasyon analizinin anlamlı çıkmaması, literatürde çift ilişkilerini inceleyen çalışmaların, genelde partnerlerden birinde yeme bozukluğu olan çiftler üzerinde yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda (örn; Whisman ve ark., 2012; Evans ve Wertheim, 1998), bir yeme bozukluğu yaşayan gruba kıyasla, çalışmamızdaki yeme bozukluğu tanısı almamış katılımcı grubunun, daha az stres içinde olabileceği ve bu durumun ilişkilerinin kalitesini yeme bozukluğu yaşayan kişilerden daha az etkileyebileceği şeklinde yorumlanabilir. Bağımlılık benzeri yeme ve beden memnuniyeti arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan korelasyon analizi medeni durum ve cinsiyet demografik grupları bazında tekrarlandığında, sonuçların genel örnekleme elde edilen sonuç ile aynı yönde olduğu görülmüştür. Beden memnuniyetine ilişkin olarak elde edilen sonuç literatür bulguları ile de uyumludur (örn.; İmperatori ve ark., 2018; Şanlıer ve ark., 2016; Wu ve ark., 2020). Literatürde bu konuda yapılan önceki çalışmalar genellikle üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Mevcut çalışma ise genel popülasyonla yapıldığından literatüre bu bakımdan katkıda bulunmaktadır.

Beklentimiz ile uyumlu olarak (hipotez 2), bağımlılık benzeri yeme davranışının hedonistik yeme, Sınır-Durum, Obsesif-Kompulsif ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimleri ile anlamlı pozitif korelasyon gösterdiği bulunmuştur; hedonistik yeme, Sınır-Durum, Obsesif Kompulsif ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimleri arttıkça bağımlılık

benzeri yeme davranışı da artmaktadır. Söz konusu bulgular, literatürde hedonistik yeme-yeme bağımlılığı ilişkisini inceleyen çalışma sonuçları ile de uyumludur (örn.; Laurent ve Sibold, 2016; Loxton ve Tipman, 2017). Dürtüselliğin, yeme bağımlılığı ile Sınır-Durum kişilik bozukluğunun ortak noktası olduğundan literatür bölümünde de bahsedilmiştir (Aliloo ve ark., 2018; APA, 2013 Murphy ve ark., 2014; Türker, 2017). Bunun yanı sıra literatürde, yeme bozukluklarında aynı zamanda Sınır Durum Kişilik Bozukluğunun da görüldüğüne dair bulgular da mevcuttur (örn.; Sansone ve ark., 2004). Bağımlılık benzeri yeme ile Sınır Durum Kişilik Bozukluğu ilişkisine ilişkin olarak elde edilen sonucun, literatürün bu yönleri ile desteklendiği söylenebilir. Bağımlılık benzeri yeme davranışı ile Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu arasında pozitif bir ilişki bulunduğu ile ilişkin elde edilen sonuç da literatürdeki hem yeme bozuklukları ve Obsesif Kompulsif kişilik özellikleri/bozukluğu ilişkisine dair çalışma bulguları (örn.; Anderluh ve ark., 2003; Jimenez-Murcia ve ark., 2007) hem de bağımlılıklar ve Obsesif Kompulsif kişilik özellikleri/bozukluğu ilişkisi üzerine yapılan çalışma sonuçları (APA, 2013; Suzuki ve ark., 2002) ile uyumludur. Bildiğimiz kadarı ile bağımlılık benzeri yeme davranışı ile Sınır Durum ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimi arasındaki ilişki üzerine yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu kapsamda, bulguların aynı zamanda literatüre yenilik getiren bir nitelikte olduğu değerlendirilmesi yapılmıştır. Bağımlılık benzeri yeme davranışı ile Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimi arasındaki pozitif ilişkiye ilişkin elde edilen sonuç literatür tarafından desteklenmekle birlikte (örn.; Lent ve Swencionis, 2012; Wonderlich ve ark., 1990), literatürde Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve yeme bozuklukları ya da yeme bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelendiği çalışma sayısı oldukça kısıtlıdır. Tüm bu söz konusu ilişkiler, cinsiyet ve medeni durum bakımından tekrar incelendiğinde, sonuçların birbiriyle aynı yönde olduğu ve anlamlı bir farklılık içermediği bulunmuştur.

Beklentimize paralel olarak (Hipotez 3), Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimi ile hedonistik yeme arasında anlamlı pozitif bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir, Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimi arttıkça, hedonistik yeme eğilimi de artmaktadır. Dürtüselliğin hedonistik yeme ile ilişkili (Goodwin ve ark., 2016; Neederkorn ve ark., 2015; Ramanathan ve Manon, 2006) ve aynı zamanda Sınır-Durum kişilik bozukluğu

eğiliminin temel özelliklerinden biri olması (Aliloo ve ark., 2018; APA, 2013), elde ettiğimiz pozitif yönlü ilişkinin literatür tarafından dürtüsellik üzerinden desteklendiğini gösterir niteliktedir. Bildiğimiz kadarı ile bağımlılık benzeri yeme davranışı ile hedonistik arasındaki ilişki üzerine yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Elde edilen ilgili bulgunun, bu açıdan literatüre yenilik getirdiği düşünülmüştür.

Yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda, katılımcıların bağımlılık benzeri yeme Davranışlarının toplam varyansının yaklaşık %57,5'inin, hedonistik yeme, beden memnuniyeti ve Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimi tarafından açıklandığı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, bağımlılık benzeri yeme davranışının toplam varyansının %24'ü hedonistik yeme, %10'u beden memnuniyeti ve %1'i de Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimi tarafından açıklanmaktadır. Söz konusu bulgular beklentimiz (Hipotez 4) ile kısmen uyumludur. Literatürde hedonik açlık, hedonistik yeme veya hedonik cevaplılık gibi kavramların yeme bağımlılığı ile güçlü ve pozitif bir ilişkisi olduğu görülmektedir (örn.; Davis ve Loxton, 2014; Laurent ve Sibold, 2016; Loxton ve Tipman, 2017). Bu bakımdan literatür bulguları, elde ettiğimiz sonucu destekler niteliktedir. Literatürde bağımlılık benzeri yeme davranışı için eş değer bir kavram olarak kullanılan yeme bağımlılığı ile beden memnuniyetsizliği arasındaki anlamlı negatif ilişkiyi işaret eden çalışma sonuçları (örn.; Şanlıer ve ark., 2016; Wu ve ark., 2020) da mevcut çalışmadan elde edilen ilgili sonucu destekler görünmektedir. Çocukluktaki beden memnuniyetsizliğinin ilerleyen yaşlardaki yeme bozukluklarını ve bağımlılık eğilimini yordamasına dair çalışma da (Bornioli ve ark., 2019) bozulmuş bir yeme davranışı olarak değerlendirdiğimiz bağımlılık benzeri yeme davranışının beden memnuniyeti tarafından negatif olarak yordanması sonucunu destekleyen başka bir örnek olarak gösterilebilir. Bu çalışmalar genellikle üniversite öğrencileri ile yapıldıklarından, toplum popülasyonunu tam olarak temsil edememektedir. Mevcut çalışma ise 18 yaşından büyük genel popülasyon ile yürütüldüğünden sonuçların genellenebilirliği açısından göreceli olarak avantajlı bir durumdadır. Çalışmamızda elde edilen bir diğer sonuç da Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğiliminin bağımlılık benzeri yeme davranışını yordadığıdır. Madde bağımlılığı ve Sınır Durum kişilik bozukluklarının dürtüsellik bakımından ortaklaşması

(APA, 2013), ve yeme bağımlılığının dürtüsellikle olan ilişkisini gösteren çalışma bulguları (örn.; Tang ve ark., 2019; Wolz ve ark., 2016), elde edilen sonucu destekleyici literatür bulguları olarak değerlendirilebilir. Wonderlich ve arkadaşlarının (1990) yapmış olduğu çalışmada elde edilen AN ve BN gibi yeme bozukluklarında Sınır-Durum kişilik bozukluğunun %19-%40 aralığındaki oranlarda bulunduğu dair veri de bozulmuş yeme davranışı olarak değerlendirdiğimiz bağımlılık benzeri yemenin mevcut çalışmada Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimi tarafından yordanmasını anlamlı kılmaktadır. Doğrudan bağımlılık benzeri yemenin Sınır Durum Kişilik Bozukluğu eğilimi tarafından açıklandığını gösteren başka bir çalışma bildiğimiz kadarı ile bulunmamaktadır. Bu bakımdan ilgili bulgumuzun literatüre katkı sunabileceği düşünülmüştür. Beklentimiz ile uyumsuz olarak (Hipotez 4) araştırma sonuçlarımız, Obsesif-Kompulsif ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimlerinin bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerinde anlamlı bir yordayıcı gücü olmadığını göstermiştir. Literatürde, yeme bozuklukları ve bağımlılıklar ile OKKB örüntülerinin ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışma sonuçları (örn.; Lüscher ve ark., 2020; Jimenez-Murcia ve ark., 2007; Suzuki ve ark., 2002) olduğu gibi bunun aksini gösteren (örn.; Galanti ve ark., 2007; Medeiros ve Grant, 2018) araştırma bulguları da bulunmaktadır. Literatürde Bağımlı Kişilik özelliklerinin yeme bağımlılığı ile olan pozitif yönlü ilişkisini (Lent ve Swencionis, 2012) ya da yeme bozukluklarında Bağımlı Kişilik Bozukluğunun bulunma oranlarını (Wonderlich ve ark., 1990) gösteren az sayıda çalışma bulunmakla birlikte, bahse konu çalışmalar ağırlıklı olarak bağımlı kişilerin katılımcı olduğu çalışmalardır. Buna karşın, mevcut tez çalışması ise herhangi bir yeme bozukluğu ve bağımlılık tanısı almamış genel popülasyonla yürütülmüştür. Çalışmamızda bir bağımlılık tanısı konma amacı güdülmemiş, bağımlılık benzeri davranış eğilimine işaret edilmiştir. Söz konusu örneklem farklılığının da beklentimiz ve kısıtlı literatür bulguları ile çelişen Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimi ile ilişkili araştırma sonuçlarımızı açıklayabileceği düşünülmüştür. Obsesif-Kompulsif ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu eğilimlerine ilişkin araştırma bulgularımızın, beklentimizle örtüşmese de alana yeni veri sağlamak açısından literatüre katkıda bulunabileceği değerlendirilmiştir. Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimlerinin bağımlılık

benzeri yeme davranışı üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için ileri araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmüştür.

Söz konusu çoklu regresyon analizleri, cinsiyet ve medeni durum demografik grupları özelinde tekrarlandığında kadın, erkek, evli ve bekar katılımcılar için modelin toplam açıklayıcılığı sırası ile yaklaşık %60, %55, %61 ve %54,5 olarak bulunmuştur. Genel katılımcı grubunda da bahse konu demografik alt gruplarda da bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerinde anlamlı yordayıcı gücü olan araştırma değişkenleri aynıdır. Sonuçların benzer olduğu ve sonuçlar arası önemli bir farklılık bulunmadığı görülmüştür.

Araştırmamızda ayrıca, bağımlılık benzeri yeme davranışı ve hedonistik yemenin, BKİ ile anlamlı pozitif korelasyon gösterdiği ve BKİ'yi 25'in üzerinde olan katılımcıların hem bağımlılık benzeri yeme davranışının hem de hedonistik yeme eğilimlerinin, BKİ'yi 25 ve altında olan katılımcılarınkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Literatürde gerek bağımlılık benzeri yeme davranışı ile (örn.; Joyner, Gearhardt ve White, 2015; Gearhardt, Boswell ve White, 2014; Şanlier, Türközü ve Toka, 2016), gerekse hedonistik yeme ile ilişkili (örn.; Kaur ve Jensen, 2021; Fox ve ark., 2021) benzer bulgulara ulaşan bir dizi araştırma da bulunmaktadır. Bağımlılık benzeri yemenin sadece fazla kilolu ya da obezitesi olan kişilerde görüldüğünü söylemek elbette doğru olmayacaktır (Pursey ve ark., 2014), ancak elde edilen sonuçlar bağımlılık benzeri yemenin obezitenin potansiyel sebeplerinden biri olabileceğine dair bakış açısını (Ruddock, Christiansen, Halford ve Hardman, 2017; Cullen ve ark., 2017; Ziauddeen ve Fletcher, 2013; Pelchat, 2009) kuvvetlendirmektedir.

Araştırmamızda elde edilen bir başka bulgu da tüm KB tanı kategorileri için tüm kişilik bozukluğu eğilimleri ile bağımlılık benzeri yeme davranışı arasında pozitif bir ilişki bulunmuş olmasıdır. Bu bulgu, kişilik bozuklukları ve yeme bozukluklarının eş tanılılığını belirten (Batum, 2008; Godt, 2002) literatür tarafından desteklenir niteliktedir. Bunun yanı sıra, örneklemimizin herhangi bir kişilik bozukluğu tanısı alabilecek katılımcı yüzdeleri (Sınır Durum Kişilik Bozukluğu % 11,2, Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu %2,9, Bağımlı Kişilik Bozukluğu %7,2, Paranoid Kişilik Bozukluğu %5, Şizotipal Kişilik Bozukluğu %8,5, Şizoid Kişilik Bozukluğu %8,6, Antisosyal Kişilik Bozukluğu %6,

Histrionik Kişilik Bozukluğu %3,9, Narsisistik Kişilik Bozukluğu % 7,2 ve Çekingen Kişilik Bozukluğu %5,3), APA (2013) ‘un ilgili istatistikleri (Sınır Durum Kişilik Bozukluğu %6 , Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu %2,1-7,9 , Bağımlı Kişilik Bozukluğu %0,6 , Paranoid Kişilik Bozukluğu %2,3-4,4 , Şizotipal Kişilik Bozukluğu %3,9-4,6 , Şizoid Kişilik Bozukluğu %3,1-4,9, Antisosyal Kişilik Bozukluğu %3,3 , Histrionik Kişilik Bozukluğu %1,84 , Narsisistik Kişilik Bozukluğu %6,2 ve Çekingen Kişilik Bozukluğu %2,4) ile karşılaştırılmıştır. İlgili istatistiklerin Türkiye muadili bulunmadığından, Türkiye özelinde bir karşılaştırma yapmak mümkün olmamıştır. Söz konusu karşılaştırmada, Paranoid, Obsesif-Kompulsif ve Narsisistik Kişilik Bozuklukları açısından örneklem verilerimizin APA istatistikleri ile örtüştüğü, ancak diğer kişilik bozuklukları bakımından örneklem yüzdelerimizin APA verilerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Söz konusu farklılığın; ilgili verilerin elde edilişi arasındaki zaman farklılığından, ABD ve Türkiye toplumları arasındaki sosyo-kültürel, bireysel farklılıklardan ve/veya gelişigüzel örneklem metodu ile toplanan verilerimizin Türkiye’ye genellenebilirliği ile ilgili kısıtlılıklardan kaynaklanmış olabileceği değerlendirilmiştir. Buna karşın, bağımlılık benzeri yemenin tüm kişilik bozukluğu eğilimleri ile ilişkisi bakımından incelenmesi bildiğimiz kadarıyla daha önce herhangi bir çalışmada gerçekleştirilmediğinden, söz konusu bulguların hem literatüre katkı sağlaması hem de klinisyenlerin, bağımlılık benzeri yeme şikayeti ile psikoterapiye başvuran danışanlarda, herhangi bir KB veya KB eğiliminin varlığını da araştırmasının faydalı olacağına işaret etmesi bakımından önemli olduğu düşünülmüştür.

Araştırma bulguları ayrıca sigara içen ve içmeyen katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimlerinin farklılaşmadığını göstermiştir. Söz konusu sonuç, yeme bağımlılığı ve sigara bağımlılığı üzerine yapılmış sınırlı sayıdaki araştırma bulguları (Mies ve ark., 2017; Zawertailo ve ark., 2020) ile uyumsuzdur. Bağımlılık benzeri yeme ile sigara kullanımı ilişkisinin daha net anlaşılabilmesi için Zawertailo ve ark., (2020) nin de belirttiği üzere, ileri araştırmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmüştür.

Çalışmamızda yaşın bağımlılık benzeri yeme ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki içinde olduğu bulgusu da elde edilmiştir. Bu bulgu literatür tarafından desteklenmektedir

(örn.; Hauck ve ark., 2017). Dürtüsellik genç kişilerde daha yaygın görülen bir kişilik özelliği olduğundan (Chamorro ve ark., 2012), yaşın bağımlılık benzeri yeme ile negatif korelasyon göstermesinin dürtüsellik referans vererek açıklanabileceği düşünülmüştür.

Bunun yanı sıra araştırma sonuçları, katılımcıların bağımlılık benzeri yeme puanları üzerinde cinsiyetlerinin, medeni durumlarının ve bu iki değişkenin etkileşiminin anlamlı bir farklılığa sebep olmadığını göstermiştir. Bu konuda literatürdeki bulgular da çelişkili niteliktedir (örn.; Şanlier ve ark., 2016; Carr ve ark., 2020; Schulte ve Gearhardt, 2018). Katılımcıların yaşları kontrol edildiğinde ise evli katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışı eğilimlerinin, bekar katılımcılarınkinden anlamlı biçimde yüksek olduğu bulunmuştur. Çalışmamızdan elde edilen sonucun, önceki bir çalışma bulgusuna (Van den Broucke ve Vandereycken, 1988) benzer bir biçimde, yeme davranışlarındaki bozulmanın yarattığı stresin yanı sıra evlilik de kişiler için bir stres faktörü olabildiğinden, bu stresin bağımlılık benzeri yeme davranışını pekiştirebileceği şeklinde yorumlanabileceği düşünülmüştür. Söz konusu bulgu, Bussolotti ve ark., (2002)'nin benzer nitelikteki araştırmasının sonuçları ile de uyumlu olsa da çalışmamızda yaş değişkeni normal dağılmadığından, elde edilen bu sonuca temkinli yaklaşılması gerektiği ve medeni durumun bozulmuş yeme davranışlarına olan etkisinin daha net bir biçimde görülebilmesi için ileri araştırmalara ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmesi yapılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, hedonistik yeme, Sınır-Durum kişilik bozukluğu eğilimi ve beden memnuniyetinin bağımlılık benzeri yeme davranışını anlamlı olarak yordadığı ve bu yordayıcılığın cinsiyet ve medeni duruma göre farklılaşmadığı gösterilmiştir. Aynı zamanda, kişilerin beden kitle indekslerinin bağımlılık benzeri yeme davranışları üzerinde anlamlı bir değişikliğe sebep olduğu; BKİ'yi 25'in üzerinde olan katılımcıların bağımlılık benzeri yeme davranışı eğiliminin, diğer katılımcılardan daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Bağımlılık benzeri yeme, muadili olan konular üzerinde daha eski çalışmalar bulunsada son zamanlarda popülerleşen ve bozulmuş bir yeme davranışını ifade eden bir kavramdır. Bağımlılık benzeri yemenin obezitenin potansiyel sebeplerinden biri olabileceği fikrinden yola çıkılarak, bu davranışı etkileyen faktörlerin tespit edilmesinin süreç yönetimi ve önleme çalışmaları açısından yararlı olabileceği düşünülmüştür. Bu amaçla çalışmamızda bağımlılık benzeri yeme kavramı kişilik eğilimleri, beden memnuniyeti, hedonistik yeme ve romantik ilişki kalitesi açısından incelenerek bütünsel ve kapsamlı bir biçimde ele alınmaya çalışılmıştır.

Literatürde bağımlılık benzeri yeme ve belirtilen kavramlar üzerine çeşitli araştırmalar yapılmış olsa da bu kavramların birlikte incelendiği bir çalışma bildiğimiz kadarı ile bulunmamaktadır. Literatürde ayrıca bağımlılık benzeri yeme üzerine yapılan çalışmaların Türkiye örneklemini için oldukça sınırlı sayıda olduğu da gözlenmiştir. Gerek bozulmuş yemeye dair diğer çalışmalar gerekse bağımlılık benzeri yeme çalışmaları genellikle kadınlar üzerinde yapılmaktadır. Çalışmamızda bağımlılık benzeri yeme kavramı her iki cinsiyet bakımından incelenmiştir ve farklı cinsiyetlerdeki katılımcı sayıları da birbirine yakındır. Medeni durum, yaş ve beden kitle indeksi gibi demografik değişkenlerin de bağımlılık benzeri yeme kapsamında incelenmesinin çalışmamızın çok boyutlu ve kapsamlı olmasını sağladığı düşünülmektedir. Belirtilen özellikleri sebebiyle çalışmamızın literatüre teorik katkı ve sonraki araştırmalara kaynak sağlayacağına inanılmaktadır.

Çalışmanın bir başka katkısı da klinikte karşılaşılabilecek hasta ve danışan gruplarının değerlendirmesi üzerinedir. Klinik uygulamalar esnasında bağımlılık benzeri yeme davranışlarını gösteren bireylerin, çalışmamızda elde edilen sonuçlara dayanarak, beden memnuniyetlerindeki bozulmalar, hedonistik yemeye veya hedonistik davranışlara olan eğilim ve tüm kişilik bozuklukları, ancak özellikle Sınır-Durum Kişilik Bozukluğuna olabilecek potansiyel eğilimler açısından değerlendirilmesinin, klinisyene tedavi açısından daha kapsamlı bir yol izlemesinde, psikoterapi ve iyileşme sürecinden daha fazla verim alınmasında yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızın birkaç kısıtlılığı bulunmaktadır. Bunlardan ilki çalışmanın yaş grubunun yetişkin yaş grubu olarak sınırlandırılmış olmasıdır. Bağımlılık benzeri yeme kavramının özellikle çocuk ve ergen popülasyonları açısından incelenmesi, erken yaşlardan itibaren obezite ile mücadele kapsamında davranışın anlaşılması ve davranış değişikliği için stratejilerin oluşturulması açısından önemli olabilir. Bir başka kısıtlılık olarak katılımcıların yaşam stresi/kronik stres düzeyleri ya da depresyon düzeylerini belirlemeye yarayacak bir ölçeğin çalışmamızda kullanılmamış olması belirtilebilir. Gelecekteki çalışmalarda bu değişken de çalışmaya dahil edilmesi, kişilerin yaşamsal streslerinin ve/veya depresyon düzeylerinin de bağımlılık benzeri yeme ile gösterebileceği potansiyel ilişkilerin belirlenmesine yardımcı olacaktır. Bir diğer kısıtlılık ise çalışmamızda obezitesi olan katılımcı sayısının obezitesi olmayan grupla karşılaştırma yapmaya uygun olmayacak kadar az bir sayıda olmasıdır. Bu karşılaştırılmanın yapılabilmesinin çalışma için önemli bir nokta olabileceği düşünülmüştür. Beden kitle indeksi 25'in üstünde olan kilolu grubundaki kişilerin sayısı çalışmamızda dengeli bir şekilde var olduğundan analiz bu katılımcı grupları arasında yürütülmüş ve ilgili kısıtlılığın etkisi azaltılmaya çalışılmıştır. Araştırmamızın bir diğer kısıtlılığı ise katılımcıların ulaşılabilirlik ve gönüllülük esasına göre seçilmiş olmasının, araştırma bulgularımızın genellenebilirliğini sınırlandırıyor olmasıdır. Tüm bu kısıtlılıklar göz önünde bulundurularak yapılabilecek gelecek çalışmalar literatüre katkı sağlayabilir.

Tartışma bölümünde de belirtildiği üzere, Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu eğilimlerinin, sigara kullanımının ve medeni durumun

bağımlılık benzeri yeme davranışı üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için ileri araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmüştür. Bunun yanı sıra, Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği bir hasta grubunu tespit etmeyi değil bir davranış örüntüsünü incelemeyi sağlamaktadır. Çalışmada etkileri incelenen hedonistik yeme, kişilik bozukluğu eğilimleri, romantik ilişki kalitesi ve beden memnuniyetinin yeme/yiyecek bağımlılığına sahip bir hasta grubundaki etkileri değişiklik gösterebileceğinden bu tür bir ileri çalışmanın yapılması da tavsiye edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adam, T. C. ve Epel, E. S.** (2007). Stress, eating and the reward system. *Physiology & Behavior* 91(4), 449-458.
- Agüera, Z., Riesco, N., Valenciano-Mendoza, E., Granero, R., Sánchez, I., Andreu, A., Jiménez-Murcia, S. ve Fernández-Aranda, F.** Illness perception in patients with eating disorders: Clinical, personality, and food addiction correlates. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and obesity* 26, 2287-2300.
- Aliasghari, F., Jafarabadi, M.A., Yaghin, N. L. ve Mahdavi, R.** (2020). Psychometric properties of Power of Food Scale in Iranian adult population: Gender-related differences in hedonic hunger. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity* 25, 185-193.
- Aliloo, M. M., Nosratabad, T. H. ve Vazifehkhori, A. K.** (2018). The role of impulsivity, sensitivity to reward and anhedonia in distinction people with borderline personality disorder from ordinary people. *Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology* 24(2), 136-147.
- American Psychiatric Association.** (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders, 5th ed. Arlington: American Psychiatric Association.
- Amodeo, M.** (2015). The Addictive Personality. *Substance Use & Misuse* 50(8-9), 1031-1036.
- Anderluh, M. B., Tchanturia, K., Rabe-Hesketh, S. ve Treasure, J.** (2003). Childhood obsessive-compulsive personality traits in adult women with eating disorders: Defining a broader eating disorder phenotype. *The American Journal of Psychiatry* 160(2), 242-247.
- Appelhaus, B. M., Woolf, K., Pagoto, S.L., Schneider, K. L., White, M. C. ve Liebman, R.** (2011). Inhibiting food reward: Delay discounting, food reward sensitivity, and palatable food intake in overweight and obese women. *Obesity* 19(11), 2175-2182.
- Arcelus, J., Yates, A. ve Whiteley, R.** (2012). Romantic relationships, clinical and sub-clinical eating disorders: A review of the literature. *Sexual and Relationship Therapy* 27(2), 147-161.
- Atik, D., Neşe, A. ve Özcan Yüce, U.** (2019). Scale development study: Hedonistic Eating Scale. *Acta Medica Antalya* 3(2), 147-153.
- Avalos, L., Tylka, T. L., & Wood-Barcalow, N.** (2005). The body appreciation scale: Development and psychometric evaluation. *Body Image*, 2, 285-297.
- Avena, N. M., Rada, P. ve Hoebel, B.G.** (2008). Evidence for sugar addiction: Behavioral and neurochemical effects of intermittent, excessive sugar intake. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews* 32(1), 20-39.
- Bakalim, O. ve Taşdelen-Karçay, A.** (2016). Body Appreciation Scale: Evaluation of factor structure and psychometric properties among male and female Turkish

University Students. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 12(1), 410-422.

- Barbano, M. F. ve Cador, M.** (2005). Various aspects of feeding behavior can be partially dissociated in the rat by the incentive properties of food and the physiological state. *Behavioral Neuroscience* 119(5), 1244-1253.
- Barker, V., Romaniuk, L., Cardinal, R.N., Pope, M., Nicol, K. ve Hall, J.** (2015). Impulsivity in borderline personality disorder. *Psychological Medicine* 45(9), 1955-1964.
- Batum, P.** (2008). Kişilik bozuklukları ve yeme bozuklukları: Etiyolojik ilişkiler ve cevaplanmamış sorular. *Türk Psikoloji Yazıları* 11(21), 65-73.
- Berthoud, H. R., Münzberg, H. ve Morrison, C. D.** (2017). Blaming the brain for obesity: Integration of hedonic and homeostatic mechanisms. *Gastroenterology* 152(7), 1728-1738.
- Bilge, Y.** (2018). DSM-5 kişilik bozuklukları için kısa bir ölçek: Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formunun geliştirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 19(2), 14-21.
- Black, D. W., Gunter, T., Allen, J., Blum, N., Arndt, S., Wenman, G. ve Sieleni, B.** (2007). Borderline personality disorder in male and female offenders newly committed to prison. *Comprehensive Psychiatry* 48(5), 400-405.
- Blundell, J. E. ve Finlayson, G.** (2011). Food addiction not helpful: The hedonic component-implicit wanting is important. *Addiction* 106, 1216-1218.
- Bocarsly, M. E., Berner, L. A., Hoebel, B. G. ve Avena, N. M.** (2011). Rats that binge eat fat-rich food do not show somatic signs or anxiety associated with opiate-like withdrawal: Implications for nutrient-specific food addiction behaviors. *Physiology & Behavior* 104(5), 865-872.
- Bornioli, A., Lewis-Smith, H., Smith, A., Slater, A. ve Bray, I.** (2019). Adolescent body dissatisfaction and disordered eating: Predictors of later risky health behaviours. *Social Science & Medicine* 238, 1-8.
- Bornovalova, M. A., Leujez, C. W., Daughters, S. B., Rosenthal, M. Z. ve Lynch, T. R.** (2005). Impulsivity as a common process across borderline personality and substance use disorders. *Clinical Psychology Review* 25(6), 790-812.
- Brunault, P. ve Ballon, N.** (2021). Inter-individual differences in food addiction and other forms of addictive-like eating behavior. *Nutrients* 13(2), 1-6.
- Bulik, C. M., Baucom, D. H. ve Kirby, J. S.** (2012). Treating anorexia nervosa in the couple context. *Journal of Cognitive Psychotherapy* 26(1), 19-33.
- Burmeister, J. M., Hinman, N., Koball, A., Hoffmann, D. A. ve Carels, R. A.** (2013). Food addiction in adults seeking weight loss treatment. Implications for psychosocial health and weight loss. *Appetite* 60, 103-110.
- Burrows, T., Kay-Lambkin, F., Pursey, K., Skinner, J. ve Dayas, C.** (2018). Food addiction and associations with mental health symptoms: A systematic review with meta-analysis. *Journal of Human Nutrition and Dietetics* 31(4), 544-572.
- Burrows, T., Verdejo-Garcia, A., Carter, A., Brown, R. M., Andrews, Z. B., Dayas, C. V., Hardman, C. A., Loxton, N., Sumithran, P. ve Whatnall, M.** (2020).

- Health professionals' and health professional trainees' views on addictive-like eating behaviours: A cross-sectional study. *Nutrients* 12(9), 2860-2875.
- Bussolotti, D., Fernández-Aranda, F., Solano, R., Jiménez-Múrcia, S., Turón, V. Ve Vallejo, J.** (2002). Marital status and eating disorders: An analysis of its relevance. *Journal of Psychosomatic Research* 53(6), 1139-1145.
- Butler, E. A., Young, V. J., & Randall, A. K.** (2010). Suppressing to please, eating to cope: The effect of overweight women's emotion suppression on romantic relationships and eating. *Journal of Clinical and Social Psychology* 29(6), 599-623.
- Cappelleri, J. C., Bushmakin, A. G., Gerber, R. A., Leidy, N. K., Sexton, C. C., Karlsson, J., ve Lowe, M. R.** (2009). Evaluating the Power of Food Scale in obese subjects and general sample of individuals: development and measurement properties. *International Journal of Obesity*, 33, 913-922.
- Carlier, N., Marshe, V.S., Cmorejova, J. ve Davis, C.** (2015). Genetic similarities between compulsive overeating and addiction phenotypes: A case for "food addiction"? *Current Psychiatry Reports* 17, 1-11.
- Carr, M. M., Schulte, E. M., Saules, K. K. ve Gearhardt, A. N.** (2020). Measurement invariance of modified Yale Food Addiction Scale 2.0 across gender and racial groups. *Assessment* 27(2), 356-364.
- Chamorro, J., Bernardi, S., Potenza, M. N., Grant, J. E., Marsh, R., Wang, S. ve Blanco, C.** (2012). Impulsivity in the general population: A national study. *Journal of Psychiatric Research* 46(8), 994-1001.
- Clark, L. ve Limbrick-Oldfield, E. H.** (2013). Disordered gambling: A behavioral addiction. *Current Opinion in Neurobiology* 23(4), 655-659.
- Colantuoni, C., Rada, P., McCarthy, J., Patten, C., Avena, N.M., Chadeayne, A. ve Hoebel, B.G.** (2002). Evidence that intermittent, excessive sugar intake causes endogenous opioid dependence. *Obesity Research* 10(6), 478-488.
- Collins, R., Haracz, K., Leary, M., Rollo, M. ve Burrows, T.** (2021). No control and overwhelming cravings: Australian adults' perspectives on the experience of food addiction. *Appetite* 159, 1-8.
- Coolidge, F. L.** (2006). The Coolidge Axis II inventory Plus-Revised: Manual. Colorado Springs, CO: Author.
- Crandall, C. S. ve Schiffhauer, K. L.** (1998). Anti-fat prejudice: Beliefs, values, and American culture. *Obesity Research* 6(6), 458-460.
- Cullen, A. J., Barnett, A., Komesaroff, P. A., Brown, W., O'Brien, K. S. ve Hall, W.** (2017). A qualitative study of overweight and obese Australians' views of food addiction. *Appetite* 115, 62-70.
- Dagher, A.** (2010). Obesity prevention: The role of brain and society on individual behavior. Dube, L., Bechara, A., Dagher, A., Drewnowski, A., Lebel, J., James, P. ve Yada, R.Y. *The neurobiology of appetite: Hunger as addiction*. (2. bölüm, s. 15-23). Academic Press.
- Dailey, R. M.** (2018). Exploring the role of the romantic relationship context in weight loss. *Journal of Social and Personal Relationships* 35(5), 679-701.

- Davis, C. ve Claridge, G.** (1998). The eating disorders as addiction: A psychobiological perspective. *Addictive Behaviors* 23(4), 463-475.
- Davis, C., Curtis, C., Levitan, R. D., Carter, J. C., Kaplan, A. S. ve Kennedy, J. L.** (2011). Evidence that “food addiction” is a valid phenotype of obesity. *Appetite* 57(3), 711-717.
- Davis, C.** (2013). Compulsive overeating as an addictive behavior: Overlap between food addiction and binge eating disorder. *Current Obesity Reports* 2, 171-178.
- Davis, C. ve Carter, J. C.** (2014). If certain foods are addictive, how might this change the treatment of compulsive overeating and obesity? *Current Addiction Reports* 1, 89-95.
- Demir, D., Bektaş, M., Demir, S. ve Bektaş, İ.** (2021). Psychometric properties of the Turkish version of the addiction-like eating behavior scale for university students. *Current Psychology* 40, 2590-2598.
- DiFeliceantonio, A. G., Coppin, G., Rigoux, L., Thanarajah, S. E., Dagher, A., Tittgemeyer, M. ve Small, D. M.** (2018). Supra-additive effects of combining fat and carbohydrate on food reward. *Cell Metabolism* 28(1), 33-44.
- Di Segni, M., Patrono, E., Patella, L., Puglisi-Allegra, S. ve Ventura, R.** (2014). Animal models of compulsive eating behavior. *Nutrients* 6(10), 4591-4609.
- Eichen, D. M., Chen, E., Boutelle, K. N. ve McCloskey, M. S.** (2017). Behavioral evidence of emotion dysregulation in binge eaters. *Appetite* 111, 1-6.
- Elfhag, K. ve Morey, L.C.** (2008). Personality traits and eating behavior in the obese: Poor self-control in emotional and external eating but personality assets in restrained eating. *Eating Behaviors* 9(3), 285-293.
- Erem, C.** (2015). Prevalence of overweight and obesity in Turkey. *IJC Metabolic & Endocrine* 8, 38-41.
- Espel-Hyunh, H. M., Muratore, A. F. ve Lowe, M. R.** (2018). A narrative view of the construct of hedonic hunger and its measurement by the Power of Food Scale. *Obesity Science & Practice* 4(3), 238-249.
- Evans, L. ve Wertheim, E. H.** (1998). Intimacy patterns and relationship satisfaction of women with eating problems and the mediating effects of depression, trait anxiety and social anxiety. *Journal of Psychosomatic Research* 44(3-4), 355-365.
- Ewoldt, J.** (2012). The relationship between age, gender and hedonic hunger. *Journal of Student Research*, 331-343.
- Feig, E. H., Piers, A. D., Kral, T. V. E. ve Lowe, M. R.** (2018). Eating in the absence of hunger is related to loss -of-control eating, hedonic hunger, and short term weight gain in normal-weight women. *Appetite* 123, 317-324.
- Fletcher, G. J. O., Simpson, J. A., & Thomas, G.** (2000). The measurement of Perceived Relationship Quality Components: A confirmatory factor analytic approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(3), 340-354.
- Fortuna, J. L.** (2012). The obesity epidemic and food addiction: Clinical similarities to drug dependence. *Journal of Psychoactive Drugs* 44(1), 56-63.

- Fox, C. K., Northop, E., Rudser, K. D., Ryder, J. R., Kelly, A.S., Bensignor, M. G., Bomberg, E. M., Bramante, C. T. ve Gross, A.C.** (2021). Contribution of hedonic hunger and binge eating to childhood obesity. *Childhood Obesity* 17(4), 257-262.
- Freire, G. L. M., Da Silva Paulo, J. R., Da Silva, A. A., Batista, R. P. R., Alves, J. F. N. ve Do Nascimento Junior, J.R.A.** (2020). Body dissatisfaction, addiction to exercise and risk behaviour for eating disorders among exercise practitioners. *Journal of Eating Disorders* 8, 1-9.
- Gagnon-Girouard, M. P., Gagnon, C., Bégin, C., Provencher, V., Tremblay, A., Boivin, S. ve Lemieux, S.** (2010). Couple dissatisfaction and eating profile: A mediation effect of coping style. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity* 15, 240-246.
- Galanti, K., Gluck, M. E. ve Geliebter, A.** (2007). Test meal intake in obese binge eaters in relation to impulsivity and compulsivity. *International Journal of Eating Disorders* 40(8), 727-732.
- Galioto, R. ve Crowther, J.H.** (2013). The effects of exposure to slender and muscular images on male body dissatisfaction. *Body Image* 10(4), 566-573.
- Garyfallos, G., Katsigiannopoulos, K., Adamopoulou, A., Papazisis, G., Karastergiou, A. ve Bozikas, V. P.** (2010). Comorbidity of obsessive-compulsive disorder with obsessive-compulsive personality disorder: Does it imply a specific subtype of obsessive-compulsive disorder? *Psychiatry Research* 177(1-2), 156-160.
- Gearhardt, A. N., Corbin, W. R., ve Brownell, K. D.** (2009). Food addiction: An examination of the diagnostic criteria for dependence. *Journal of Addiction Medicine* 3(1), 1-7.
- Gearhardt, A. N., Yokum, S. ve Orr, P. T.** (2011). Neural correlates of food addiction. *Archives of General Psychiatry* 68(8), 808-816.
- Gearhardt, A. N., Boswell, R. G. ve White, M. A.** (2014). The association of “food addiction” with disordered eating and body mass index. *Eating Behaviors* 15, 427-433.
- Gleaves, D. H. ve Carter, J. D.** (2008). Adolescent addiction: Epidemiology, assessment and treatment (Birinci baskı). Essau, C.A. ve Delfabbro, P (Eds.), *Eating addiction* (6.bölüm, s. 179-206). Academic Press Elsevier.
- Godt, K.** (2002). Personality disorders and eating disorders: The prevalence of personality disorders in 176 female outpatients with eating disorders. *European Eating Disorders Review* 10(2), 102-109.
- Goldier, L. R. ve Park, R. J.** (2015). Does compulsive behavior in Anorexia Nervosa resemble an addiction? A qualitative investigation. *Frontiers in Psychology* 6, 1-12.
- Goodman, A.** (1990). Addiction: Definition and implications. *British Journal of Addiction* 85(11), 1403-1408.
- Goodwin, B.C., Browne, M., Rockloff, M. ve Loxton, N.** (2016). Differential effects of reward drive and rash impulsivity on the consumption of a range of hedonic stimuli. *Journal of Behavioral Addictions* 5(2), 192-203.

- Gore, W. L., Presnall, J. R., Miller, J. D., Lynam, D. R. ve Widiger, T. A.** (2012). A five-factor measure of dependent personality traits. *Journal of Personality Assessment* 94(5), 488-499.
- Griffiths, M. D.** (2017). The myth of ‘addictive personality’. *Global Journal of Addiction & Rehabilitation Medicine* 3(2), 1-3.
- Güleç-Öyekçin, D. ve Deveci, A.** (2012). Yeme bağımlılığının etiyojisi. *Psikiyatri ve Güncel Yaklaşımlar* 4(2), 138-153.
- Hauck, C., Cook, B. ve Ellrott, T.** (2020). Food addiction, eating addiction and eating disorders. *Proceedings of the Nutrition Society* 79(1), 103-112.
- Hebebrand, J., Albayrak, Ö., Adan, R., Antel, J., Dieguez, C., de Jong, J., Leng, G., Menzies, J., Mercer, J. G., Murphy, M., van der Plasse, G. ve Dickson, S. L.** (2014). “Eating addiction”, rather than “food addiction”, better captures addictive-like eating behavior. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews* 47, 295-306.
- Herb, K. M.** (2019). Core features and conceptualization of addictive-like eating: A network analytic approach. Eastern Michigan University ProQuest Dissertations Publishing (Yüksek lisans tezi).
- Hoebel, B. G., Avena, N. M., Bocarsly, M. E. ve Rada, P.** (2009). A behavioral circuit model based on sugar addiction in rats. *Journal of Addiction Medicine* 3(1), 33-41.
- Holden, C. J., Zeigler-Hill, V., Pham, M. N. ve Schackelford, T. K.** (2014). Personality features and mate retention strategies: Honesty-humility and the willingness to manipulate, deceive and exploit romantic partners. *Personality and Individual Differences* 57, 31-36.
- Horwath, C. C., Hagmann, D. ve Hartmann, C.** (2020). The power of food: Self-control moderates the association of hedonic hunger with overeating, snacking frequency and palatable food intake. *Eating Behaviors* 38, 101393.
- Huke, K. ve Slade, P.** (2006). An exploratory investigation of the experiences of partners living with people who have bulimia nervosa. *European Eating Disorders Review* 14, 436-447.
- Ifland, J. R., Preuss, H. G., Marcus, M. T., Rourke, K. M., Taylor, W. C., Burau, K., Jacobs, W. S., Kadish, W. ve Manso, G.** (2009). Refined food addiction: A classic substance use disorder. *Medical Hypotheses* 72(5), 518-526.
- Ivezaj, V., Widemann, A. A., Lawson, J. ve Grilo, C. M.** (2019). Food addiction in sleeve gastrectomy patients with loss-of-control eating. *Obesity Surgery* 29, 2071-2077.
- İnceoğlu, I., Franzen, U., Backmund, H. ve Gerlinghoff, M.** (2000). Personality disorders in patients in a day-treatment programme for eating disorders. *European Eating Disorders Review* 8(1), 67-72.
- Jiménez-Murcia, S., Fernández-Aranda, F., Raich, R. M., Alonso, P., Krug, I., Jaurrieta, N., Álvarez-Moya, E., Labad, J., Menchón, J. M. ve Vallejo, J.** (2007). Obsessive-compulsive and eating disorders: Comparison of clinical and personality features. *Psychiatry and Clinical Neurosciences* 61(4), 385-391.

- Johnson, P. M. ve Kenny, P. J.** (2010). Addiction-like reward dysfunction and compulsive eating in obese rats: Role for dopamine D2 receptors. *Nature Neuroscience* 13(5), 635-641.
- Joyner, M. A., Gearhardt, A. N. ve White, M. A.** (2015). Food craving as a mediator between addictive-like eating and problematic eating outcomes. *Eating Behaviors* 19, 98-101.
- Karakaş, H. M. ve Saka, M.** (2021). Obez olan ve olmayan bireylerde sezgisel yeme davranışının hedonik açlık ve aşırı besin isteği ile ilişkisinin belirlenmesi. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 6, 53-69.
- Kaur, K. ve Jensen, C.D.** (2021). Does hedonic hunger predict eating behavior and body mass in adolescents with overweight or obesity? *Children's Healthcare* 51(2), 184-198.
- Kıcalı, G. D.** (2015). Üniversite öğrencilerinde beslenme alışkanlıkları ve yeme bağımlılığının farklı kişilik özellikleri ve psikiyatrik belirtilerle ilişkisinin incelenmesi. (Uzmanlık Tezi). Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Kidwai, A. A.** (2013). The impact of the quality of heterosexual and homosexual romantic relationships on a woman's body dissatisfaction and eating patterns (Yüksek lisans tezi). University of Toronto.
- Kienast, T., Stoffers, J., BERPohl, F., & Lieb, K.** (2014). Borderline Personality Disorder and Comorbid Addiction. *Deutsches Aertzblatt International* 111(16), 280-286.
- Lacroix, E. ve von Ranson, K. M.** (2020). Lived experience and defining addictive-like eating: A synthesis of qualitative research. *Current Addiction Reports* 7, 437-445.
- Laurent, J. S. ve Sibold, J.** (2016). Addictive-like eating, body mass index, and psychological correlates in a community sample of preadolescents. *Journal of Pediatric Healthcare* 30(3), 216-223.
- Lent, M. R. ve Swencionis, C.** (2012). Addictive personality and maladaptive eating behaviors in adults seeking bariatric surgery. *Eating Behaviors* 13(1), 67-70.
- Levesque, C., Lafontaine, M. F. ve Bureau, J. F.** (2017). The mediating effects of emotion regulation and dyadic coping on the relationship between romantic attachment and non-suicidal self-injury. *Journal of Youth and Adolescence* 46, 277-287.
- Lin, L. F. ve Kulik, J. A.** (2002). Social comparison and women's body satisfaction. *Basic and Applied Psychology* 24(2), 115-123.
- Links, P. S., Steiner, M., Offord, D. R. ve Eppel, A.** (1988). Characteristics of borderline personality disorder: A Canadian study. *The Canadian Journal of Psychiatry* 33(5), 336-340.
- Linville, D., Cobb, E., Shen, F. ve Stadelman, S.** (2015). Reciprocal influence of couple dynamics and eating disorders. *Journal of Marital and Family Therapy* 42(2), 326-340.
- Lochner, C., Serebro, P., van den Merwe, L., Hemmings, S., Kinnear, C., Seedat, S. ve Stein, D. J.** (2011). Comorbid obsessive-compulsive personality disorder

- in obsessive-compulsive disorders (OCD): A marker of severity. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry* 35(4), 1087-1092.
- Lowe, M. R. ve Butryn, M. L.** (2007). Hedonic hunger: A new dimension of appetite? *Physiology and Behavior* 91(4), 432-439.
- Lowe, M. R., Arigo, D., Butryn, M. L., Gilbert, J. R., Sarwer, D. ve Stice, E.** (2016). Hedonic hunger prospectively predicts onset and maintenance of loss of control eating among college women. *Health Psychology* 35(3), 238-244.
- Loxton, N. ve Tipman, R. J.** (2017). Reward sensitivity and food addiction in women. *Appetite* 115, 28-35.
- Lüscher, C., Robbins, T. W. ve Everitt, B. J.** (2020). The transition to compulsion in addiction. *Nature Reviews Neuroscience* 21, 247-263.
- Manasse, S. M., Espel, H. M., Forman, E. M., Ruocco, A. C., Juarasico, A. S., Butryn, M. L., Zhang, F. ve Lowe, M. R.** (2015). The independent and interacting effects of hedonic hunger and executive function on binge eating. *Appetite* 89, 16-21.
- Maranon, I., Echeburua, E. ve Grijalvo, J.** (2004). Prevalence of personality disorders in patients with eating disorders: A pilot study using the IPDE. *European Eating Disorders Review* 12(4), 217-222.
- Markey, C. N., Markey, P. M. ve Birch, L. L.** (2001). Interpersonal predictors of dieting practices among married couples. *Journal of Family Psychology* 15(3), 464-475.
- Mason, T. B., Dunton, G. F., Gearhardt, A. N. ve Leventhal, A. M.** (2020). Emotional disorder symptoms, anhedonia and negative urgency as predictors of hedonic hunger in adolescents. *Eating Behaviors* 36, 101343.
- Meadows, A., Nolan, L. J. ve Higgs, S.** (2017). Self-perceived food addiction: Prevalence, predictors and prognosis. *Appetite* 114, 282-298.
- Medeiros, G. C. ve Grant, J. E.** (2018). Gambling disorder and obsessive-compulsive personality disorder: A frequent but understudied comorbidity. *Journal of Behavioral Addictions* 7(2), 366-374.
- Meule, A., Lutz, A., Vögele, C. ve Kübler, A.** (2012). Women with elevated food addiction symptoms show accelerated reactions, but no impaired inhibitory control, in response to pictures of high-calorie food cues. *Eating Behaviors* 13(4), 423-428.
- Meule, A., von Rezori, V. ve Blechert, J.** (2014). Food addiction and Bulimia Nervosa. *European Eating Disorders Review* 22(5), 331-337.
- Mies, G. W., Treur, J. L., Larsen, J. K., Halberstadt, J., Pasman, J. A. ve Vink, J. M.** (2017). The prevalence of food addiction in a large sample of adolescents and its association with addictive substances. *Appetite* 118, 97-105.
- Mills, J. G., Thomas, S. J., Larkin, T. A. ve Deng, C.** (2020). Overeating and food addiction in Major Depressive Disorder: Links to peripheral dopamine. *Appetite* 148, 1-9.
- Moore, D. D.; Lin, C. ve Cooper, C. E.** (2021). A need of further training for marriage and family therapy students on food addiction and related eating disorders. *The Qualitative Report* 26(10), 3046-3066.

- Murphy, C. M., Stojek, M. K. ve MacKillop, J.** (2014). Interrelationships among impulsive personality traits, food addiction and Body Mass Index. *Appetite* 73, 45-50.
- Najem, J., Saber, M., Aoun, C., El Osta, N., Papazian, T. Ve Khabbaz, L. R.** (2020). Prevalence of food addiction and association with stress, sleep quality and chronotype: A cross-sectional survey among university students. *Clinical Nutrition* 39(2), 533-539.
- Nederkoorn, C., Dassen, F. C. M., Franken, L., Resch, C. ve Houben, K.** (2015). Impulsivity and overeating in children in the absence and presence of hunger. *Appetite* 93, 57-61.
- Neff, K. M. H., Fay, A. ve Saules, K. K.** (2021). Foods and nutritional characteristics associated with addictive-like eating. *Psychological Reports* 0(0), 1-20.
- Neighbors, L.A. ve Sobal, J.** (2007). Prevalence and magnitude of body weight and shape dissatisfaction among university students. *Eating Behaviors* 8(4), 429-439.
- Neuser, M. P., Kühnel, A., Svaldi, J., Kroemer, N. B.** (2020). Beyond the average: The role of variable reward sensitivity in eating disorders. *Physiology & Behavior* 223,1-11.
- Ng, M. ve arkadaşları.** (2014). Global, regional and national prevalence of overweight and obesity in children and adults during 1980-2013: A systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2013. *The Lancet* 384(9945), 766-781.
- Oswald, K. D., Murdaugh, D. L., King, V. L. ve Boggiano, M. M.** (2011). Motivation for palatable food despite consequences in an animal model of binge eating. *International Journal of Eating Disorders* 44(3), 203-211.
- Oulette, A.S., Rodrigue, C., Lemieux, S., Tchernof, A., Biertho, L. ve Bégin, C.** (2017). An examination of the mechanisms and personality traits underlying food addiction among individuals with severe obesity awaiting bariatric surgery. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity* 22, 633-640.
- Parlyak, S. L., Koob, G. F. ve Zorrilla, E. P.** (2011). The dark side of food addiction. *Physiology & Behavior* 104(1), 149-156.
- Pelchat, M. L.** (2009). Food addiction in humans. *Journal of Nutrition* 139, 620-622.
- Peterson, C. B., Thuras, P., Ackard, D. M., Mitchell, J. E., Berg, K., Sandager, N., Wonderlich, S. A., Pederson, M. W. ve Crow, S. J.** (2010). Personality dimensions in bulimia nervosa, binge eating disorder, and obesity. *Comprehensive Psychiatry* 51(1), 31-36.
- Pollak, J. M.** (1979). Obsessive-compulsive personality: A review. *Psychological Bulletin*, 86(2), 225-241.
- Pollak, J. M.** (1987). Obsessive-compulsive personality: Theoretical and clinical perspectives and recent research findings. *Journal of Personality Disorders* 1(3), 248-262.
- Poulton, A. ve Hester, R.** (2020). Transition to substance use disorders: Impulsivity for reward and learning from reward. *Social Cognitive and Affective Neuroscience* 15(10), 1182-1191.

- Pratt, K. J., Balk, E. K., Ferriby, M., Wallace, L., Noria, S. ve Needleman, B.** (2016). Bariatric surgery candidates' peer and romantic relationships and associations with health behaviors. *Obesity Surgery* 26, 2764-2771.
- Puhl, R. M., Latner, J. D., O'Brien, K., Luedicke, J., Danielsdottir, S. ve Forhan, M.** (2015). A multinational examination of weight bias: Predictors of anti-fat attitudes across four countries. *International Journal of Obesity* 39, 1166-1173.
- Pursey, K. M., Stanwell, P., Gearhardt, A. N., Collins, C. E. ve Burrows, T. L.** (2014). The prevalence of food addiction as assessed by the Yale Food Addiction Scale: A systematic review. *Nutrients* 6(10), 4552-4590.
- Rahbar Morrison, K., Doss, B. D. ve Perez, M.** (2009). Body image and disordered eating in romantic relationships. *Journal of Social and Clinical Psychology* 28(3), 281-306.
- Ramanathan, S. ve Menon, G.** (2006). Time-varying effects of chronic hedonic goals on impulsive behavior. *Journal of Marketing Research* 43(4), 628-641.
- Rippe, J. M.** (2014). Lifestyle Medicine: The importance of firm grounding on evidence. *American Journal of Lifestyle Medicine* 8(5), 306-312.
- Rø, Ø., Martinsen, E. W., Hoffart, A., Sexton, H. ve Rosenvinge, J. H.** (2005). Interaction of personality disorders and eating disorders: A two-year prospective study of patients with longstanding eating disorders. *International Journal of Eating Disorders* 38(2), 106-111.
- Romero, X., Agüera, Z., Granero, R., Sánchez, I., Riesco, N., Jiménez-Murcia, S., Gisbert-Rodriguez, M., Sánchez-Gonzalez, J., Casalé, G., Baenas, I., Valenciano-Mendoza, E., Menchon, J.M., Gearhardt, A. N., Dieguez, C. ve Fernández-Aranda, F.** Is food addiction a predictor of treatment outcome among patients with eating disorder? *European Eating Disorders Review* 27(6), 700-711.
- Ruddock, H. K., Dickson, J. M., Field, M. ve Hardman, C.A.** (2015). Eating to live or living to eat? Exploring the causal attributions of self-perceived food addiction. *Appetite* 95, 262-268.
- Ruddock, H. K., Christiansen, P., Halford, J. C. G. ve Hardman, C. A.** (2017). The development and validation of the Addiction-Like Eating Behaviour Scale. *International Journal of Obesity* 1(11), 1710-1717.
- Sağkal, A. S. ve Özdemir, Y.** (2018). Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği'nin (ARİKÖ) Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 46, 22-40.
- Salsman, N. L. ve Linehan, M. M.** (2012). An investigation of the relationships among negative affect, difficulties in emotion regulation, and features of borderline personality disorder. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment* 34, 260-267.
- Sansone, R. A., Levitt, J. L. ve Sansone, L. A.** (2004). The prevalence of personality disorders among those with eating disorders. *Eating Disorders* 13(1), 7-21.
- Sansone, R. A. ve Sansone, L. A.** (2011). Gender patterns in borderline personality disorder. *Innovations in Clinical Neuroscience* 8(5), 16-20.

- Schulte, E. M., Potenza, M. N. ve Gearhardt, A. N.** (2017). A commentary on the “eating addiction” versus “food addiction” perspectives on addictive-like food consumption. *Appetite* 115, 9-15.
- Schulte, E. M. ve Gearhardt, A. N.** (2018). Associations of food addiction in an sample recruited to be nationally representative of the United States. *European Eating Disorders Review* 26(2), 112-119.
- Schwartz, M. B. ve Brownell, K. D.** (2004). Obesity and body image. *Body Image* 1(1), 43-56.
- Shaffer, H. J.** (2000). Addictive personality. In A. E. Kazdin (Ed.), *Encyclopedia of psychology* (Birinci baskı), s. 35–36. American Psychological Association.
- Simonds, J.** (2006). The role of reward sensitivity and response execution in childhood extraversion. University of Oregon, Eugene. (Yayınlanmamış doktora tezi).
- Speranza, M., Revah-Levy, A., Giquel, L., Loas, G., Venisse, J. L., Jeammet, P. ve Corcos, M.** (2012). An investigation of Goodman’s addictive disorder criteria in eating disorder. *European Eating Disorders Review* 20(3), 182-189.
- Stanford, F. C., Tauqueer, Z. ve Kyle, T. K.** (2018). Media and its influence on obesity. *Current Obesity Reports* 7, 186-192.
- Stice, E. ve Shaw, H. E.** (2002). Role of body dissatisfaction in the onset and maintenance of eating pathology: A synthesis of research findings. *Journal of Psychosomatic Research* 53(5), 985-993.
- Stice, E., Burger, K. S. ve Yokum, S.** (2013). Relative ability of fat and sugar tastes to activate reward, gustatory and somatosensory regions. *The American Journal of Clinical Nutrition* 98(6), 1377-1384.
- Suzuki, K., Muratamatsu, T., Takeda, A. ve Shirakura, K.** (2002). Co-occurrence of obsessive-compulsive personality traits in young and middle-aged Japanese alcohol-dependent men. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research* 26(8), 1223-1227.
- Şanlier, N., Türközü, D. ve Toka, O.** (2016). Body image, food addiction, depression and body mass index in university students. *Ecology of Food and Nutrition* 55(6), 491-507.
- Şarahman, C.** (2019). Yetişkin bireylerin hedonik açlık durumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü* (Yüksek lisans tezi)
- Tang, C. S., Gan, Y., Ko, J., Kwon, J., Wu, A., Yan, E. ve Yogo, M.** (2019). The associations among emotional factors, personality traits, addiction-like eating: A study on university students in six Asian countries/regions. *International Journal of Eating Disorders* 54(2), 125-131.
- Tekin, A., Yetkin, A. ve Gürsoy, Ç.** (2018). Genç erişkinlerde yeme bağımlılığı ile dürtüsellik arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi* 3(4), 171-178.
- Tolmacz, R., Bachner-Melman, R., Lev-Ari, L. ve Brondvine, D.** (2021). Associations between pathological eating, relational attitudes and satisfaction in romantic relationships. *Eating and Weight Disorders-Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 1-3.

- Tran, H., Poinso, P., Guillaume, S., Delaunay, D., Berneti, M., Bégin, C., Fournier, P., Peretti, N. ve Iceta, S.**(2020). Food addiction as a proxy for Anorexia Nervosa severity: New data based on the Yale Food Addiction Scale 2.0. *Psychiatry Research* 293, 1-8.
- Türker, S. E.** (2017). Sınır kişilik bozukluğu ve yeme tutumları arasındaki ilişkide dürtüsellik rolü. İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi).
- Van den Berg, L., Pieterse, K., Malik, J. A., Luman, M., Willems van Dijk, K., Oosterlaan, J. ve Delemarre-van de Waal, H. A.** (2011). Association between impulsivity, reward responsiveness and body mass index in children. *International Journal of Obesity* 35, 1301-1307.
- Van den Bosch, L. M. C., Verheul, R. ve Van den Brink, W.** (2001). Substance abuse in borderline personality disorder: Clinical and etiological correlates. *Journal of Personality Disorders* 15(5), 416-424.
- Van den Broucke, S. ve Vandereycken, W.** (1988). Anorexia and bulimia nervosa in married patients: A review. *Comprehensive Psychiatry* 29(2), 165-173.
- Van Dillen, L. F. ve Andrade, J.** (2016). Derailing the streetcar named desire. Cognitive distractions reduce individual differences in cravings and unhealthy snacking in response to palatable food. *Appetite* 96, 102-110.
- Van Ostrand, G.** (2015). Why some women eat too much: A qualitative study of food dependent women. Walden University ProQuest Dissertations Publishing (Doktora tezi).
- Von Ranson, K. M. ve Cassin, S.** (2007). Eating disorders and addiction: Theory and evidence. Rubin, J.S. (Ed.), *Eating Disorders and Weight Loss Research*, (s.1–37). Nova Science Publishers.
- Wardle, J. ve Johnson, F.** (2002). Weight and dieting: Examining levels of weight concern in British adults. *International Journal of Obesity* 26, 1144-1149.
- Wei, N., Quan, Z., Zhao, T., Yu, X., Xie, Q., Zeng, J., Ma, F., Wang, F., Tang, Q., Wu, H. ve Zhu, J.** (2019). Chronic stress increases susceptibility to food addiction by increasing the levels of DR2 and MOR in the nucleus accumbens. *Neuropsychiatric Disease and Treatment* 15, 1211-1229.
- Wertheim, E. H., Koerner, J. ve Paxton, S. J.** (2001). Longitudinal predictors of restrictive eating and bulimic tendencies in three different age groups of adolescent girls. *Journal of Youth and Adolescence* 30(1), 69-81.
- Whisman, M. A., Dementyeva, A., Baucom, D. H. ve Bulik, C. M.** (2012). Marital functioning and binge eating disorder in married women. *Journal of Eating Disorders* 45(3), 385-389.
- Wideman, C. H., Nadzam, G. R. ve Murphy, H. M.** (2005). Implications of an animal model of sugar addiction, withdrawal and relapse for human health. *Nutritional Neuroscience* 8(5-6), 269-276.
- Witt, A. A. ve Lowe, M. R.** (2014). Hedonic hunger and binge eating among women with eating disorders. *International Journal of Eating Disorders* 47(3), 273-280.
- Wolz, I., Hilker, I., Granero, R., Jiménez-Murcia, S., Gearhardt, A.N., Dieguez, C., Casanueva, F. F., Crujeiras, A. B., Menchón, J. M. ve Fernández-Aranda,**

- F. (2016). "Food addiction" in patients with eating disorders is associated with negative urgency and difficulties to focus on long-term goals. *Frontiers in Psychology* 7, 1-10.
- Wonderlich, S. A. ve Swift, W. J.** (1990-a). Borderline versus other personality disorders in the eating disorders: Clinical description. *International Journal of Eating Disorders* 9(6), 629-638.
- Wonderlich, S. A., Swift, W. J., Slotnick, H. B. ve Goodman, S.** (1990-b). DSM-III-R personality disorders in eating-disorder subtypes. *International Journal of Eating Disorders* 9(6), 607-616.
- Wu, Y. K., Zimmer, C., Munn-Chernoff, M. A. ve Baker, J. H.** (2020). Association between food addiction and body dissatisfaction among college students: The mediating role of eating expectancies. *Eating Behaviors* 39, 1-8.
- Zabala, M. J., Macdonald, P. ve Treasure, J.** (2009). Appraisal of caregiving burden, expressed emotion and psychological distress in families of people with eating disorders: A systematic review. *European Eating Disorders Review* 17(5), 338-349.
- Zawertailo, L., Attwells, S., deRuiter, W. K., Le, T. L., Dawson, D. ve Selby, P.** (2020). Food addiction and tobacco use disorder: Common liability and shared mechanisms. *Nutrients* 12(12), 1-22.
- Zhang, C., Tallarida, C. S., Raffa, R. B. ve Rawls, S. M.** (2013). Sucrose produces withdrawal and dopamine-sensitive reinforcing effects in planarians. *Physiology & Behavior* 112-113, 8-13.
- Ziauddeen, H., Farooqi, I.S. ve Fletcher, P. C.** (2012). Obesity and the brain: How convincing is the addiction model? *Nature Reviews Neuroscience* 13, 279-286.
- Ziauddeen, H. ve Fletcher, P. C.** (2013). Is food addiction a valid and useful concept? *Obesity Reviews* 14, 19-28

EKLER

EK A

Evrak Tarih ve Sayısı: 12.09.2021-59

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI

Karar Tarihi	09/09/2021	Karar Sayısı	07/05
--------------	------------	--------------	-------

KURUL ÜYELERİ

Prof. Dr. Fahmeddin BAŞAR / Rektör Yardımcısı - Başkan
Prof. Dr. Erol KILIÇ / Güzel Sanatlar Fakültesi-Dekan V. - Üye
Prof. Dr. Esra AKGÜL / MYO- Müdür V. - Üye
Prof. Dr. Hasan BACANLI / Eğitim Fakültesi-Dekan V. - Üye
Prof. Dr. Mustafa ALTUNDAĞ / İslami İlimler Fakültesi-Dekan - Üye
Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK / Edebiyat Fakültesi - Üye
Prof. Dr. Sefa SAYGILI / Edebiyat Fakültesi - Üye
Dr. Öğr. Üyesi Eyup Sabri KALA / Hukuk Müşaviri - Raportör

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 09.09.2021 tarihinde saat 11:00'da toplanmış ve aşağıdaki karar alınmıştır.

KARAR

KARAR NO 2021-07/05 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Sena KAYA'nın "Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışının Algılanan Romantik İlişki Kalitesi, Beden Memnuniyeti, Kişilik Eğilimleri ve Hedonistik Yeme ile İlişkisinin İncelenmesi" isimli araştırmasında kullanacağı anket ve ölçeklerinin etik yönden uygunluğuna,

Toplantıya katılan üyelerinin oy birliği ile karar verildi.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Fahmeddin BAŞAR
Başkan

e-imzalıdır
Prof. Dr. Hasan BACANLI
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. Erol KILIÇ
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. Sefa SAGILI
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mustafa ALTUNDAĞ
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. Esra AKGÜL
Üye

e-imzalıdır
Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK
Üye

Doküman No: E0.FR-201; İlk Yayın Tarihi: 07.03.2019; Revizyon Tarihi: 20.07.2020; Revizyon No: 01; Sayfa: 1 / 1

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK B

DEMOGRAFİK BİLGİLER FORMU

Cinsiyetiniz: K() E()

Yaşınız:

Eğitim Durumunuz (En son mezun olduğunuz okulu göz önünde bulundurunuz): İlköğretim ()
Lise () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora ()

Medeni durumunuz: Evli () Bekar () Nişanlı () Sözlü () Boşanmış () Dul ()

Gelir durumunuzu nasıl tanımlarsınız: çok iyi () iyi () orta () kötü () çok kötü ()

Mesleğiniz: Öğretmen () Doktor () Avukat () Mühendis () Öğretim Görevlisi () Bankacı ()
Muhasebeci () İşletmeci () Diğer (Lütfen belirtiniz):

Boyunuz (cm cinsinden):

Mevcut kilonuz:

Şu anda içinde bulunduğunuz romantik ilişkinizin süresi nedir? 1) 6 aydan kısa 2) 6 aydan
uzun

Daha önce bir yeme bozukluğu tanısı aldınız mı?: evet () hayır ()

Evet ise belirtiniz

Daha önce herhangi bir bağımlılık tanısı aldınız mı? Evet () Hayır ()

Evet ise lütfen belirtiniz: -----

Sigara kullanıyor musunuz? Evet () Hayır ()

Daha önce herhangi bir dürtü kontrol bozukluğu tanısı aldınız mı? Evet () Hayır ()

EK C

Bağımlılık Benzeri Yeme Davranışları Ölçeği

Lütfen aşağıdaki davranışları ne sıklıkla gerçekleştirdiğinizi belirtiniz.

	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu Zaman	Her zaman
1.Doyduğumu hissetmeme rağmen yemeğe devam ederim.					
2.Kendime çok büyük porsiyonlar koyarım.					
3.Ne yiyeceğimi veya ne kadar yiyeceğimi sınırlamakta zorluk çekiyorum.					
4. Tıka basa yerim.					
5.Yiyecekler söz konusu olduğunda, kendimi aşırı derecede şımartırım.					
6.Çok kolay bir şekilde sağlıklı yemek seçimleri yapabilirim.					
7.Bazı yemekleri yemeğe başladığımda tamamen bitene kadar yerim.					
8.Sağlıklı olmaya çalışmama rağmen en sonunda hep "yaramaz" gıdalar yiyorum.					
9.Midem bulanana kadar yerim.					
10.Sağlığım üzerindeki etkilerini bilmeme rağmen bazı sağlıksız gıdaları yemeye devam ediyorum.					

Lütfen aşağıdaki ifadelere ne ölçüde katıldığınızı belirtin.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
11. Yüksek oranda, yağ, tuz ve şeker içeren işlenmiş gıdaları satın ALMAMAYA çalışırım.					
12.Yüksek oranda yağ/şeker içeren gıdalar yemem.					
13.Sağlıklı beslendiğime inanıyorum.					
14.Fazla yemeye eğilimli değilim.					
15.Kilomu kontrol edemediğimi hissediyorum.					

EK D

ALGILANAN ROMANTİK İLİŞKİ KALİTESİ ÖLÇEĞİ (ARİKÖ)

Aşağıdaki ifadelere ne düzeyde katıldığınızı belirtirken, lütfen ŞU ANKI partneriniz ve ilişkiniz hakkında dikkatlice düşününüz. Her bir ifadeye sadece tek bir sayıyı daire içerisine alınız.

1. İlişkinizden ne kadar doyum alıyorsunuz?
HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 *ÇOK*
2. İlişkinize kendinizi ne kadar adanmış?
HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 *ÇOK*
3. İlişkinizde birbirinize karşı ne kadar yakınlık hissediyorsunuz?
HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 *ÇOK*
4. İlişkinizde partnerinize ne kadar güveniyorsunuz?
HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 *ÇOK*
5. İlişkiniz ne kadar tutkulu?
HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 *ÇOK*
6. İlişkinizde partnerinizi ne kadar seviyorsunuz?
HİÇ 1 2 3 4 5 6 7 *ÇOK*

EK E

HEDONİSTİK YEME ÖLÇEĞİ Sayın katılımcı; Aşağıdaki ölçek hedonistik yeme alışkanlığı düzeyini ölçmek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıda hedonistik yeme alışkanlığınızı ölçen bazı durumlar verilmiştir. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyunuz. Daha sonra, her maddedeki durumu ne kadar yaşadığınızı, aşağıdaki ölçekten yararlanarak maddelerdeki uygun bölüme X işareti koyarak belirleyiniz.					
	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Yemek yemek beni mutlu eder.					
2. Bana haz veren yiyecekleri mutlaka yerim.					
3. Yemek yemek bana yaşadığımı hissettirir.					
4. Yemek yemek bana zevk verir.					
5. Zevk aldığım yiyecekleri yedikten sonra tekrar yemek isterim.					
6. Her zaman yemek yemeyi düşünürüm.					
7. Yemek yeme düşüncemi hiçbir faaliyet engelleyemez.					
8. Yemek yoksa benim için hayatın anlamı yoktur.					
9. Canımın her istediğini yerim.					
10. Yeme zevkimin sınırı yoktur.					
11. Yemek benim için hayatın en önemli amaçlarındandır.					
12. Yemek yediğimde kendimi daha iyi hissedirim.					
13. Yemek yemek benim için yaşam biçimidir.					
14. Günün her saatinde yemek yiyebilirim.					
15. Boş zamanlarımı yemek yiyerek geçiririm.					

EK F

BEDEN MEMNUNİYETİ ÖLÇEĞİ

Lütfen her madde için sizin tutum veya davranışlarınızı en iyi tanımlayan rakamı işaretleyiniz.

	1 Hiçbir zaman	2 Nadiren	3 Bazen	4 Sıklıkla	5 Her zaman
1. Bedenim konusunda kendimi iyi hissediyorum	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
2.Genel olarak bedenimden memnunum.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
3.Kusurlarına rağmen bedenimi olduğu gibi kabul ediyorum.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
4. Bedenimin en azından bazı iyi özellikleri olduğunu hissediyorum.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
5.Bedenime karşı olumlu tutum takınıyorum.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
6. Benim kendime verdiğim değer bedenimin şekli ya da kilom ile bağlantılı değil	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
7. Bedenimin şeklini veya kilomu çok da dert etmiyorum	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
8. Bedenimin çoğu bölümü için olumlu duygular besliyorum .	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
9. Kusurlarına rağmen, hala bedenimi seviyorum.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

EK G

Coolidge Axis II Inventory – Plus Türkçe Kısa Form CATI+ TR KF

PROTOKOL NO:

Tarih: .../.../.....

Aşağıda kendinizi nasıl gördüğünüzü tanımlayan çeşitli ifadeler bulacaksınız. Bu ifadelerin bazıları size “**Kesinlikle Doğru**”, bazıları “**Kesinlikle Yanlış**”, bazıları ise bu iki durumun arasında ve “**Doğruya Yakın**” ya da “**Yanlışla Yakın**” olarak görünecektir.

Aşağıdaki cümlelerde belirtilen durumlarla ilgili olarak size en doğru gelen cevabı işaretlemeniz ve hiçbir soruyu atlamamanız gerekmektedir. Lütfen her bir cümleyi dikkatli bir şekilde okuyun.

YAŞ:

CİNSİYET: ☐ Kadın ☐ Erkek

MEDENİ DURUM: ☐ Bekar ☐ Evli ☐ Ayrılmış ☐ Eşi Vefat Etmiş

EĞİTİM DURUMU: ☐ ilkokul, ortaokul veya ilköğretim ☐ Lise ☐ Üniversite ve üstü

MESLEK:

EKONOMİK DURUM: ☐ Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek

Daha önce hiç psikolojik veya psikiyatrik yardım aldınız mı? ☐ Hayır ☐ Evet

Psikolojik ya da psikiyatrik yardım ihtiyacı hissediyor musunuz? ☐ Hayır ☐ Evet

	Kesinlikle Yanlış	Yanlışla Yakın	Doğruya Yakın	Kesinlikle Doğru
1. Birşeylere karar verme konusunda hergün zorlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. İnsanların benim hakkımda söylediği ne iyi ne de kötü şeyler umurunda olmaz.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Mükemmel olma isteğim bir işi zamanında bitirmemi engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Özel bir insan olduğumu hissedirim ve bunun fark edilmesini hak ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. İlgi odağı olmamak beni gerçekten rahatsız eder.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Son birkaç yıl içinde en azından bir kavgaya karıştım.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Ailem de dâhil, insanların bana yakın olmasından hoşlanmam ve bunu istemem.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. İnsanlar beni kızdırır.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Diğer insanlara fazla bağımlı olduğumu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Sordukları sorulara cevap veremeyebileceğim için insanların yanında sessiz kalırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
11. Bir işe başlamadan önce, o işle ilgili küçük detayları ve o işle ilgili listeleri yada programları kafama çok takarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
12. Problemlerimin özel olduğunu ve ancak özel biri tarafından anlaşılabileceğini düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Dışarı çıktığım zaman ilginç, vahşi ve etkileyici gözükmekten hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. Yoğun fakat dengesiz ilişkiler kurmaya meyilliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)

15.	Bazı insanlar işimi çok fazla şansa bıraktığımı söylerler.	(1)	(2)	(3)	(4)
16.	Televizyon veya radyoda, insanlar bana hitaben ya da benim hakkımda konuşuyorlarmış gibi hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
17.	İnsanlar benim onlardan istediğim kadar bana sadık değiller.	(1)	(2)	(3)	(4)
18.	Kendimi çoğu zaman işe yaramaz ve çaresiz hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
19.	İnsanların beni seveceklerinden emin olmadıkça onlarla yakınlaşmak istemem.	(1)	(2)	(3)	(4)
20.	İnsanlar bana soğuk biri olduğumu söyler.	(1)	(2)	(3)	(4)
21.	Hak ettiğimi düşünürsem birini incitmek için yalan söyleyebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
22.	Duygularım çok hızlı değişir.	(1)	(2)	(3)	(4)
23.	Çoğu zaman kim olduğumu merak ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
24.	Birçok insanla bir arada olabildiğim şeyleri yapmaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
25.	Gerçekte var olmayan bir gücün ya da bir insanın varlığını hissettiğim oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
26.	Beni bir şekilde etkisi altına almak, bana zarar vermek ya da beni mahvetmek isteyen insanlar olduğunu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
27.	Yalnızken kendimi çaresiz ve gergin hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
28.	Eleştirilmek ya da birisi tarafından sevilmemek beni kolaylıkla incitir.	(1)	(2)	(3)	(4)
29.	Doğru yapmayacakları için işleri başkalarının yapmasına izin vermek hoşuma gitmez .	(1)	(2)	(3)	(4)
30.	Çok başarılı, güçlü ya da akıllı olmayı hayal ettiğim çok olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
31.	Sırtımın sıvazlanmasından, iyi sözler işitmekten ve övgüler almaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
32.	Paramı harcamakta veya cinsellikte, uyuşturucu kullanmakta, market hırsızlığında, hızlı araba kullanmada ya da tıknırcasına yemek yeme konusunda oldukça pervasız davrandığım oldu.(Bunlardan en az ikisinde)	(1)	(2)	(3)	(4)
33.	Bir sonraki işimi ayarlamadan birden fazla işten ayrıldığım oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
34.	Gülmeyi ve komik olmayı severim.	(1)	(2)	(3)	(4)
35.	İnsanlar yaptığım ya da söylediğim şeylerin ya da görünüşümün tuhaf, sıra dışı ya da acayip olduğunu düşünebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)
36.	İnsanlar arkamdan benim hakkımda konuşurlar.	(1)	(2)	(3)	(4)
37.	Beni sevmeyeceklerinden korktuğum için hatalı bile olsalar insanlara karşı çıkmam.	(1)	(2)	(3)	(4)
38.	Onları tanımıyor olsam bile insanların yanında çok rahatımdır.	(1)	(2)	(3)	(4)

39.	Hiçbir hatıra değeri olmasa bile eski ya da değersiz şeyleri saklarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
40.	Güzel olmayı, harika bir vücuda sahip olmayı ya da mükemmel aşkı bulmayı hayal ettiğim çok olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
41.	İstedğim şeyi hemen elde edemezsem çok hayal kırıklığına uğrarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
42.	Birilerinin beni yalnız bırakmasından çok korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
43.	Gerçekten istediğin şeyi elde etmek için bazen insanları ezmen ya da incitmen gerektiği, hayatın bir gerçeğidir.	(1)	(2)	(3)	(4)
44.	Çok sayıda arkadaşım var.	(1)	(2)	(3)	(4)
45.	İnsanlar ne anlatmaya çalıştığımı anlamıyorlar.	(1)	(2)	(3)	(4)
46.	İnsanların sırf beni sinir etmek için uğraştıklarını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)
47.	Kendimden pek emin değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)
48.	Yanlış birşey söylerim ve aptal durumuna düşerim diye insanların yanında sessiz kalırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
49.	Hızır olmak için çok zaman harcadığımdan işleri vaktinde bitirmekte sıkıntı yaşarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
50.	İnsanlardan özel ilgi görmek ve olumlu sözler işitmekten hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
51.	Hayatımda birden çok sefer kendimi öldüreceğimi söylediğim ya da bunu denediğim oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
52.	İnsanlar asi biri olduğumu düşünür.	(1)	(2)	(3)	(4)
53.	Kendimi diğer insanlardan farklı veya onlara uzak bulurum.	(1)	(2)	(3)	(4)
54.	Başkalarına sır vermek beni tedirgin eder çünkü söylediğim şeylerin aleyhime kullanılmasından korkarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
55.	A Milli futbol takımında kaptanlık yaptım.	(1)	(2)	(3)	(4)
56.	Yeni bir şey yapmadan önce yaşayabileceğim sorunlarla ilgili çok fazla endişem olur.	(1)	(2)	(3)	(4)
57.	Bana değişemeyeceğimin ya da inatçı olduğumun söylendiği oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)
58.	İnsanların beni bencil olmakla suçladığı olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)
59.	Dışarı çıktığımda insanların beni fark etmesi hoşuma gider.	(1)	(2)	(3)	(4)
60.	Öfkem kolayca kontrolden çıkar.	(1)	(2)	(3)	(4)
61.	Bazı insanların benim çok farklı davrandığımı düşündüklerinden şüpheleniyorum. Örneğin,garip, tuhaf ya da aptal olduğumu düşünüyor olabilirler.	(1)	(2)	(3)	(4)
62.	Biri tarafından aşağılandığımda ya da hakarete uğradığımda ona hemen saldırır ya da öfkemi gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)

63.	İnsanlara kendimi sevdirebilmek için çirkin şeyler yaptığım ya da kendimi küçük düşürdüğüm olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)
64.	Başkaları etrafımdayken kendimi beceriksiz hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
65.	Çok endişeli biriyim.	(1)	(2)	(3)	(4)
66.	Başarılı insanları çok kıskanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
67.	Hayattan pek zevk almam.	(1)	(2)	(3)	(4)
68.	Kehanette bulunmak, zihin okumak, altıncı his gibi özel güçlere sahip olduğumu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
69.	Eşimin ya da sevgilimin sadakatini sorgularım.	(1)	(2)	(3)	(4)
70.	Sualtı Taarruz Komutanlığı'nda komandoydum.	(1)	(2)	(3)	(4)
71.	İnsanları kötü bir biçimde yargılamaya meyilliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)
72.	Diğer insanların sahip olduğu başarılar keşke benim olsa.	(1)	(2)	(3)	(4)
73.	Kendimi çok sık boşlukta ya da kötü hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
74.	Birini incittiğimde ya da birine kötü davrandığımda kendimi iyi hissedirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
75.	Diğer insanlar kadar iyi değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)
76.	Başkalarına kolayca kanarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
77.	Stres altındayken, gerçek değilmiş gibi, garip ya da tuhaf hissetmeye başlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
78.	Para ya da zevk için insanları dolandırdığım ya da aldattığım oldu.	(1)	(2)	(3)	(4)